ΤΕΙ Κρήτης
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης

MBA for Engineers

Διατμηματικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών

«Οργάνωση & Διοίκηση για Μηχανικούς»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΒΑΣΗΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ 2009 - 2016

Ονοματεπώνυμο:
Ρεβέκκα Πετροπούλου

Επιβλέπων Καθηγητής: Δρ. Γιώργος Ξανθός

ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2018

Copyright © Ρεβέκκα Πετροπούλου του Θεοδώρου, 2018.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το πρόγραμμα δεν υποδηλώνει απαραιτήτως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του ΔΠΜΣ.

Ευχαριστίες

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής εργασίας μου κ. Γιώργο Ξανθό για την βοήθειά του και την καθοδήγησή του.

Επίσης ευχαριστώ όλους όσους με βοήθησαν με το δικό τους τρόπο ώστε να ολοκληρώσω την εργασία αυτή.

Περιεχόμενα

Περίληψη 5
Abstract 6
Εισαγωγή 7
1. Η έννοια της Περιφέρειας 8
1.2 Ορισμός Περιφέρειας 8
1.3 Διάκριση περιφερειών 9
1.4 Η έννοια της περιφερειακής πολιτικής και της περιφερειακής ανάπτυξης 12
1.4.1 Θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης 18
2. Η θεωρία της οικονομικής βάσης 20
2.1 Ο Πολλαπλασιαστής οικονομικής βάσης 23
2.2 Μέθοδοι προσδιορισμού των βασικών και μη βασικών τομέων 25
2.2.1 Η μέθοδος της απ' ευθείας έρευνας 26
2.2.2 Η μέθοδος αξιολογικών κρίσεων ή μέθοδος υποθέσεων 26
2.2.3 Μέθοδος του κλαδικού συντελεστή ειδίκευσης 27
2.2.4 Μέθοδος των ελαχίστων απαιτήσεων 29
3. Η Περιφέρεια Κρήτης και τα βασικά χαρακτηριστικά της 30
3.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά 30
3.2 Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά 30
3.3 Βασικά οικονομικά χαρακτηριστικά της περιφέρειας Κρήτης 32
4. Προσδιορισμός της οικονομικής βάσης της περιφέρειας Κρήτης (2009-2016) 35
4.1 Η μέθοδος και τα στατιστικά στοιχεία και τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα μελέτη 35
4.2 Η Γενική εικόνα της απασχόλησης στην περιφέρεια Κρήτης κατά τη χρονική περίοδος 2009-2016 36
4.2.1 Μέσο ύψος απασχόλησης – διάρθρωσης απασχόλησης στην περιφέρεια Κρήτης 36
4.3 Υπολογισμός των αριθμητικών τιμών του κλαδικού συντελεστή ειδίκευσης 45
4.4 Πληθυσμός που αναμένεται να εξυπηρετηθεί από τον αριθμό των εργαζομένων στην περιφέρεια προς τον πληθυσμό της περιφέρειας 47
5. Υπολογισμός του συντελεστή ειδίκευσης περιφερειών 60
6. Εκτίμηση του αριθμού των εργαζομένων στο βασικό τομέα της περιφέρειας Κρήτης (περίοδος 2009-2016) 62
7. Πολλαπλασιαστής της οικονομικής βάσης της περιφέρειας Κρήτης 71
7.1 Υπολογισμός του πολλαπλασιαστή της οικονομικής βάσης της περιφέρειας Κρήτης 71
7.2 Χρήση του πολλαπλασιαστή για τον υπολογισμό της μεταβολής της απασχόλησης. (Η δυναμική του έκφραση) 73

8 Μεταβολές στην κλαδική διάρθρωση της απασχόλησης στην περιφέρεια Κρήτης για τη χρονική περίοδο 2009-2016 76
9. Κριτήρια για τον προσδιορισμό του βασικού τομέα της περιφέρειας Κρήτης..... 89
10. Συμπεράσματα..... 90
Βιβλιογραφία..... 96
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ..... 99

Περίληψη

Σκοπός της εργασίας αυτής είναι ο προσδιορισμός της οικονομικής βάσης της περιφέρειας Κρήτης για τα έτη 2009 έως 2016.

Η θεωρία της οικονομικής βάσης αποτελεί βασική μέθοδο για τη διερεύνηση της αναπτυξιακής διαδικασίας και της εξέλιξης των περιφερειών και υποστηρίζει ότι η οικονομική ανάπτυξη μιας περιφέρειας εξαρτάται κυρίως από την αύξηση των εξαγωγικών δραστηριοτήτων της προς άλλες χώρες και περιφέρειες. Επομένως για τον προσδιορισμό της οικονομικής βάσης απαιτείται να γίνει διαχωρισμός των κλάδων σε δύο κατηγορίες τους βασικούς και τους μη βασικούς. Βασικοί ή εξαγωγικοί κλάδοι είναι αυτοί που καλύπτουν τη ζήτηση που εκδηλώνεται εκτός περιφέρειας και τις δαπάνες ξένων στην περιφέρεια και μη βασικοί είναι αυτοί που εξυπηρετούν τις ανάγκες εντός της περιφέρειας.

Αρχικά δίδονται πληροφορίες που αφορούν στην έννοια της περιφέρειας, της περιφερειακής πολιτικής και της περιφερειακής ανάπτυξης. Στη συνέχεια παρατίθενται στοιχεία για την περιφέρεια Κρήτης και ακολούθως παρουσιάζεται και αναλύεται η θεωρία της οικονομικής βάσης. Γίνεται επίσης αναφορά στη μεθοδολογία που θα χρησιμοποιηθεί προκειμένου να γίνει εκτίμηση αν και ποιοι κλάδοι δύνανται να χαρακτηριστούν ως βασικοί και επομένως αποτελούν τη οικονομική βάση της περιφέρειας Κρήτης.

Στη συνέχεια γίνεται επεξεργασία των δεδομένων έτσι ώστε να προκύψουν αποτελέσματα και να γίνει προσδιορισμός της οικονομικής βάσης της περιφέρειας Κρήτης. Η χρησιμοποιούμενη μεταβλητή είναι η απασχόληση στις 13 περιφέρειες της Ελλάδας καθώς και στο σύνολο της χώρας για το χρονικό διάστημα 2009-2016. Χρησιμοποιήθηκαν τα διαθέσιμα στοιχεία απασχόλησης από τις έρευνες του εργατικού δυναμικού της που διενεργεί η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία. Έγινε χρήση των στοιχείων απασχόλησης κατά τρίμηνο, περιφέρεια και διψήφιο κωδικό της Στατιστικής Ταξινόμησης Οικονομικών Δραστηριοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση NACE Rev. 2(ΣΤΑΚΟΔ 08), για τα έτη 2008-2016. Εξετάστηκαν οι 88 κλάδοι απασχόλησης οι οποίοι ανήκουν στη διψήφια κατηγορία. Έγινε χρήση μεθοδολογιών της περιφερειακής ανάλυσης και συγκεκριμένα της μεθόδου του συντελεστή ειδίκευσης (LQ) προκειμένου να γίνει διάκριση των κλάδων απασχόλησης της περιφέρειας Κρήτης σε βασικούς και μη βασικούς. Στη συνέχεια έγινε υπολογισμός των πολλαπλασιαστών της οικονομικής βάσης ώστε να είναι δυνατό να εξεταστεί το σύνολο των οικονομικών επιπτώσεων όταν γίνουν αλλαγές στην απασχόληση των βασικών κλάδων.

Τέλος παρουσιάζονται τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε η παρούσα μελέτη και γίνονται προτάσεις για εφαρμογή πολιτικών που θα βοηθήσουν στην ανάπτυξη της οικονομίας της περιφέρειας Κρήτης.

Abstract

Economic theory is a basic method for exploring the development process and the development of regions and argues that the economic development of a region is mainly dependent on an increase in its export activities to other countries and regions. Therefore, in order to determine the economic base it is necessary to divide the branches into two basic and non-basic categories. Core or export industries are those that cover demand outside the region and foreign spending in the region, and non-basic are those that meet needs within the region.

Firstly, information for the concept of region, regional economy and regional development is provided. Secondly the figures for the region of Crete and then the theory of the economic base is presented and analyzed. Reference is also made to the methodology to be used to assess whether and what industries can be described as basic and therefore constitute the economic base of the Crete region.

Data is then processed to produce results and determine the economic base of the region of Crete. The variable used is employment in the 13 regions of Greece and throughout the country for the period 2009-2016. The available employment data from the labor force surveys carried out by the National Statistical Service was used. Quarterly and double-digit employment statistics were used in the Statistical Classification of Economic Activities in the European Union NACE Rev. 2 2 (STAKOD 08) for the years 2008-2016. The 88 employment classes that belong to the double-digit category were examined. The regional analysis methodologies, specifically the LQ method, were used to distinguish the employment sectors of the region of Crete from basic and non-basic sectors. Then the multipliers of the economic base were calculated so that it is possible to examine all the economic impacts when changes in the employment of the main branches are made.

Finally, the conclusions drawn from this study and proposals for the implementation of policies that will help in the development of the economy of the region of Crete are presented.

Εισαγωγή

Η επιστήμη της "περιφερειολογίας"[1] μεταξύ άλλων έχει ως στόχο να προσδιορίσει και να ερμηνεύσει τους παράγοντες που επηρεάζουν τις μεταβλητές οι οποίες χαρακτηρίζουν και από τις οποίες εξαρτάται η οικονομία της περιφέρειας. Οι σημαντικότερες από αυτές τις μεταβλητές είναι το εισόδημα και η απασχόληση, ο προσδιορισμός των οποίων συμβάλλει στο να προσδιοριστούν οι διαρθρωτικές μεταβολές που απαιτούνται προκειμένου να επιτευχθεί η οικονομική ανάπτυξη της περιφέρειας. Για το λόγο αυτό έχουν διατυπωθεί διάφορα υποδείγματα περιφερειακού πολλαπλασιαστή τα οποία δίνουν έμφαση σε παράγοντες της ζήτησης ή σε παράγοντες της προσφοράς. Από τα υποδείγματα αυτά το περισσότερο γνωστό και απλό είναι η θεωρεία της οικονομικής βάσης το οποίο εστιάζει στους παράγοντες της ζήτησης και συγκεκριμένα της ζήτησης που εκδηλώνεται εκτός της περιφέρειας, για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που αυτή προσφέρει. Σύμφωνα λοιπόν με τη θεωρία της οικονομικής βάσης ο ρυθμός ανάπτυξης της περιφέρειας εξαρτάται από την εξαγωγική της δραστηριότητα. Για να γίνει εφαρμογή αυτής της θεωρίας είναι αναγκαίο να γίνει διαίρεση της περιφερειακής οικονομίας σε δύο τομείς, το βασικό τομέα της οικονομικής δραστηριότητας ο οποίος περιλαμβάνει τους κλάδους που καλύπτουν την εξωγενή ζήτηση και τον μη βασικό τομέα που υποστηρίζει το βασικό και καλύπτει τις ανάγκες του μόνιμου πληθυσμού της περιφέρειας.

Η περιφέρεια για να καλύψει την εξωγενώς προερχόμενη ζήτηση, έχει τη δυνατότητα αρχικά να εκμεταλλευτεί τους υπάρχοντες σε αυτή φυσικούς πόρους προκαλώντας έτσι ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητάς της. Στη συνέχεια η περιφέρεια μπορεί να παράγει προϊόντα και υπηρεσίες των οποίων οι απαραίτητες για την παραγωγή τους πρώτες ύλες είναι άφθονες και να τα διαθέσει στις αγορές που βρίσκονται έξω από τα όριά της. Οι κλάδοι οι οποίοι παράγουν αυτά τα προϊόντα και καλύπτουν την εξωγενή ζήτηση καλούνται εξαγωγικοί ή βασικοί και αποτελούν την οικονομική βάση της περιφέρειας. Η εξωγενώς προερχόμενη ζήτηση έχει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στο εισόδημα και στην απασχόληση τα οποία αποτελούν συνάρτηση της ζήτησης των προϊόντων – υπηρεσιών τα οποία εξάγονται. Επομένως αύξηση της εξωγενούς ζήτησης επιφέρει αύξηση της ροής του εισοδήματος προς την περιφέρεια, ενδυνάμωση του βασικού τομέα και αύξηση της ζήτησης στο εσωτερικό της περιφέρειας με αποτέλεσμα να επηρεάζονται και να διευρύνονται και οι μη βασικοί κλάδοι της. Είναι λοιπόν πιθανό υποστηρικτικοί κλάδοι (μη βασικοί) στην πορεία της ανάπτυξης να ανεξαρτητοποιηθούν και να γίνουν βασικοί αλλά και το αντίθετο, να μειωθεί δηλαδή η ζήτηση για προϊόντα

[1] Αύτη είναι η βιβλιογραφική αναφορά στα Ελληνικά της φράσης « regional science"

κάποιων από τους βασικούς κλάδους με αποτέλεσμα να μειωθεί και το εισόδημά τους και να μην ανήκουν πλέον στην οικονομική βάση της περιφέρειας.

Για τη μελέτη και ερμηνεία της οικονομικής ανάπτυξης της περιφέρειας Κρήτης κρίνεται κατάλληλη η θεωρία της οικονομικής βάσης και στην παρούσα εργασία θα γίνει μια προσπάθεια να προσδιοριστούν οι κλάδοι που την απαρτίζουν.

1. Η έννοια της Περιφέρειας

1.2 Ορισμός Περιφέρειας

Αρχικά κρίνεται αναγκαίο να δοθεί ο ορισμός του όρου «περιφέρεια» καθώς και να γίνει περιγραφή και ανάλυση της σημασίας του.

Πολλοί επιστήμονες που ασχολούνται με την περιφερειακή επιστήμη έχουν προσεγγίσει με διαφορετικούς τρόπους την ανάλυση και το καθορισμό του όρου «περιφέρεια». Κάποιοι από αυτούς θεωρούν ως περιφέρεια μια «*συνεκτική γεωγραφική και οικονομική ενότητα*» ενώ άλλοι χρησιμοποιούν διαφορετικά κριτήρια για τον καθορισμό του όρου. Παρακάτω γίνεται προσπάθεια να παρουσιαστούν κάποιες από αυτές τις προσεγγίσεις.

Ως περιφέρεια θα μπορούσε να οριστεί μια δυναμική γεωγραφική ενότητα που τα όρια και το περιεχόμενό της επηρεάζονται από διαχρονικές μεταβολές των κοινών χαρακτηριστικών των χωρικών μονάδων που την αποτελούν. (Γκέκας - Χατζημιχάλης, 2001).[2]

Σύμφωνα με τον Isard (1960) η περιφέρεια δεν είναι μια περιοχή η οποία ορίζεται αυθαίρετα αλλά αποκτά νόημα εξαιτίας των προβλημάτων της με την επίλυση των οποίων ασχολείται η Περιφερειακή επιστήμη.

Οι Christaller (1933) και Losch (1954) στο υπόδειγμα κεντρικής θέσης (central place theory) ορίζουν με έμμεσο τρόπο ως περιφέρεια τα ιεραρχικά συστήματα των κεντρικών θέσεων ή των πόλεων. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία κάθε περιφέρεια αποτελείται από λίγες πόλεις με μεγάλο πληθυσμό και πολύ περισσότερες πόλεις με μικρότερο πληθυσμό. Οι πόλεις κατηγοριοποιούνται σύμφωνα με την ποικιλία των αγαθών που παράγουν.

[2] http://digilib.teiemt.gr/jspui/bitstream/123456789/235/1/022011182.pdf
Ανδρικόπουλος Σταύρος, Προϋποθέσεις και προοπτικές για την εφαρμογή περιφερειακής πολιτικής στην Ελλάδα, Πτυχιακή εργασία, ΤΕΙ Καβάλας, 2011

Κάθε πόλη εισάγει αγαθά από πόλεις που ανήκουν σε ανώτερη κατηγορία της ιεραρχικής κλίμακας και εξάγει σε πόλεις που ανήκουν σε κατώτερη κατηγορία. Οι πόλεις της ίδιας κατηγορίας δεν επηρεάζονται οικονομικά μεταξύ τους.

Σύμφωνα με τον Markusen (1987) ως περιφέρεια ορίζεται μία «*περιοχή ή κοινωνία ιστορικά εξελισσόμενη, με συνάφεια μεταξύ των κατοίκων επί ορισμένου εδάφους που κατέχει κάποιο φυσικό, κοινωνικοοικονομικό, πολιτικό και πολιτισμικό περιβάλλον, και μία χωρική δομή ευδιάκριτη από άλλες περιφέρειες και από άλλες κύριες χωρικές ενότητες, όπως η πόλη και το κράτος…*» δηλαδή η περιφέρεια είναι μια οντότητα ιστορικά καθορισμένη, με εμφανή αλληλεπίδραση μεταξύ των κατοίκων της και των φυσικών της πόρων.

Ο Glasson (1974) (όπως αναφέρεται από Γιαουτζή και Στρατηγέα, 2011), προσπαθώντας να ορίσει με σαφήνεια τον όρο της περιφέρειας κάνει διάκριση σε μία αντικειμενική και μία υποκειμενική οπτική. Στην αντικειμενική οπτική, επισημαίνονται τα φυσικά χαρακτηριστικά ενός γεωγραφικού συνόλου, ενώ στην υποκειμενική δίνεται έμφαση στη συμπεριφορά και τις δραστηριότητες των ανθρώπων που κατοικούν σε μία συγκεκριμένη περιοχή.

Μία γεωγραφική ενότητα με κοινά οικονομικά, κοινωνικά κ.α. χαρακτηριστικά, τα οποία της προσδίδουν μια ταυτότητα και τη διαφοροποιούν, μπορεί να οριστεί ως περιφέρεια. (Λαμπριανίδης, 2011).

Επομένως ως περιφέρεια μπορεί να θεωρηθεί μια περιοχή που χαρακτηρίζεται από γεωγραφική συνέχεια και έχει ολοκληρωμένη κοινωνική και οικονομική δομή έτσι ώστε να μπορεί να λειτουργήσει σαν μια χωρική μονάδα ανεξάρτητη και αυτόνομη. Αυτό όμως δεν ισχύει στην πραγματικότητα δεδομένου ότι οι περιφέρειες έχουν ισχυρούς δεσμούς με περιοχές του εθνικού και πολλές φορές του διεθνούς χώρου από τις οποίες επηρεάζονται και εξαρτούνται.

Για την περιφερειακή ανάλυση κρίνεται αναγκαία η διαίρεση του χώρου σε περιφέρειες και συνήθως χρησιμοποιείται η διοικητική διαίρεση. Πολλές φορές βέβαια για να εξεταστούν συγκεκριμένα προβλήματα, όπως περιβαλλοντικά, ως περιφέρεια μπορεί να οριστεί μία περιοχή που αντιμετωπίζει το συγκεκριμένο πρόβλημα.

1.3 Διάκριση περιφερειών

Οι επιστήμονες που μελετούν την Περιφερειακή επιστήμη έχουν προτείνει διάφορα κριτήρια σύμφωνα με τα οποία μπορεί να γίνει η διάκριση των περιφερειών.

Προκειμένου να επιτευχθεί συστηματική οργάνωση του χώρου και να εφαρμοστεί η θεωρία της περιφερειακής ανάπτυξης και του προγραμματισμού, κρίνεται αναγκαία η

διάκριση των περιφερειών η οποία έχει ως βάση την ομοιογένεια των οικονομικών, κοινωνικών, φυσικών κ.α. χαρακτηριστικών της περιοχής, τη συνάφεια των οικονομικών πολιτιστικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων και των σχέσεων (ροών) και την εφαρμογή των περιφερειακών προγραμμάτων σε συγκεκριμένο και οριοθετημένο χώρο, που είναι και ο κυριότερος σκοπός της διάκρισης. Σύμφωνα με τον Boudeville η διάκριση που γίνεται με αυτά τα κριτήρια, της ομοιογένειας της πόλωσης και του προγραμματισμού συνάδει με τη θεωρία του Αριστοτέλη ο οποίος αναφέρει ότι «*κάθε τι μπορεί να προσδιοριστεί πρώτα με την περιγραφή της ύλης, δεύτερο με τη μορφή των σχέσεων και τρίτο σε αναφορά με τον τελικό σκοπό ή την πηγή λήψης της απόφασης*» (Κόνσολας 1997 σ.99)

Ο Boudeville, (Λαμπριανίδης, 2011) κατηγοριοποιεί τις περιφέρειες σε τρεις τύπους: τις ομοιογενείς, τις πολικές και τις περιφέρειες προγραμματισμού/σχεδιασμού. Σε αυτόν τον τρόπο διαχωρισμού των περιφερειών έγιναν επιπλέον βελτιώσεις και επεκτάσεις από τους Isard, Perroux, Hoover, και Richardson.

Στις **ομοιογενείς περιφέρειες** υπάρχει ένα κοινό χαρακτηριστικό το οποίο μπορεί να είναι οικονομικό (βαθμός οικονομικής ανάπτυξης, κατά κεφαλήν εισόδημα, το καταναλωτικό πρότυπο κ.α.), κοινωνικό (η σύνθεση του πληθυσμού, η ιστορία και η κουλτούρα του τόπου) ή πολιτικό (οι πολιτικές επιλογές των κατοίκων, το επίπεδο των έργων υποδομής κ.α.), γεωγραφικό (το κλίμα, η μορφολογία του εδάφους, τα αποθέματα φυσικών πόρων κ.α.).Όσο μικρότερη είναι μια περιφέρεια τόσο μεγαλύτερος είναι ο βαθμός της ομοιογένειας και το αντίθετο. Κρίνεται απαραίτητο λοιπόν να οριστεί το κυρίαρχο χαρακτηριστικό ή να δημιουργηθεί ένα σύνθετο χαρακτηριστικό προκειμένου να γίνει καθορισμός των ομοιογενών περιφερειών, πράγμα το οποίο πολλές φορές παρουσιάζει ιδιαίτερη δυσκολία. Επομένως το ζητούμενο είναι να επιτευχθεί μεγιστοποίηση του βαθμού ομοιογένειας σε κάθε περιφέρεια. Αυτό θα το διευκολύνει αν αναλυθούν τα στοιχεία από τα οποία προκύπτει ο ορισμός της ομοιογενούς περιφέρειας. Κατά τον Boudeville (1966: 7) «*κάθε μονάδα έχει χαρακτηριστικά που πλησιάζουν όσο γίνεται τα χαρακτηριστικά της επόμενης μονάδας*» στο συνεχόμενο χώρο της. Ο Isard (1956: 5) τονίζει «*τα κοινά χαρακτηριστικά στο εσωτερικό που την ξεχωρίζουν από τις άλλες περιοχές*».

«*Ομοιογενής περιφέρεια, λοιπόν, μπορεί να θεωρηθεί το σύνολο ενοποιημένων χωρικών μονάδων, μέσα στα όρια του οποίου ελαχιστοποιούνται οι αποκλίσεις από τα προσδιοριζόμενα κοινά χαρακτηριστικά (μεταβλητές), ενώ έξω από τα όριά του μεγιστοποιούνται*». Κόνσολας, 1997, σ.102)

Οι **πολικές περιφέρειες** ορίζονται από τη στενή αλληλεξάρτηση και ιεραρχία μεταξύ των οικισμών και στηρίζονται κυρίως σε δίκτυα, όπως ροή ανθρώπων, υπηρεσιών και αγαθών (Λαμπριανίδης, 2011, Πολύζος, 2011, Στρατηγέα, Γιαουτζή, 2011). Στις περιοχές αυτές υπάρχει ένας κεντρικός πόλος που συνήθως είναι η πρωτεύουσα της περιφέρειας και επηρεάζονται από αυτόν.

Με τις πόλεις ή πόλους έχουν ασχοληθεί πολλοί επιστήμονες και φιλόσοφοι από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα. Ένας από αυτούς είναι ο Αριστοτέλης ο οποίος έχει αναλύσει διεξοδικά το θέμα. Στη θεωρία της «κεντρικής θέσης» ο Christaller υποστηρίζει ότι η πόλη, το αστικό κέντρο δηλαδή, είναι αυτή η οποία βρίσκεται στην κεντρική θέση ενός συστήματος οικισμών και εκεί ασκούνται οι κεντρικές λειτουργείες που εξυπηρετούν τις γύρω περιοχές. (Κώττης 1976: 305 επ., Richardson 1972: 155 επ., Κόνσολας 1973: 97 επ.) Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή δημιουργείται μια ιεραρχική τάξη και λειτουργική αλληλεξάρτηση που οδηγούν στη ύπαρξη ενός συστήματος όπου υπάρχει ένας πόλος (κέντρο) και οι γύρω οικισμοί που τον περιβάλλουν. Οι οικισμοί αυτοί είναι διαφορετικοί αλλά μια σειρά ροών και σχέσεων τους συνδέουν μεταξύ τους και με τον πόλο. Με τα συστήματα περιφερειακών λογαριασμών και με γραφήματα μπορεί να γίνει υπολογισμός και μελέτη των ροών και σχέσεων αυτών.

Επομένως οι πολικές περιφέρειες είναι: *«Σύνολο ιεραρχημένα διαρθρωμένων ετερογενών χωρικών μονάδων (πόλεις κωμοπόλεις, χωριά), που έχουν λειτουργική συνεκτικότητα και αλληλεξάρτηση μεταξύ τους, με σειρά σχέσεων και ροών και επηρεάζονται από ένα κεντρικό πόλο (αστικό, δηλαδή κέντρο που λειτουργεί ως περιφερειακή πρωτεύουσα)»* (Κόνσολας, 1997, σ. 105)

Η αλληλεξάρτηση μεταξύ ενός οικισμού και μιας μεγάλης πόλης (πρωτεύουσα) συχνά μεταβάλλεται και αυτό καθιστά δύσκολο τον καθορισμό των ορίων μιας πολικής περιφέρειας. Συνήθως ορίζεται ένα ελάχιστο όριο εξάρτησης κάτω από το οποίο δεν δεχόμαστε ότι υπάρχει αλληλεξάρτηση.

Οι πολικές περιφέρειες εξυπηρετούν την ενδοπεριφερειακή ανάλυση ενώ οι ομοιογενείς περιφέρειες την διαπεριφερειακή ανάπτυξη.

Οι **περιφέρειες προγραμματισμού ή σχεδιασμού** προκύπτουν από τη διαίρεση ενός χώρου με διοικητικά και πολιτικά κριτήρια. Είναι γεωγραφικές οντότητες οι οποίες αποτελούνται από όμορες χωρικές μονάδες που οριοθετούνται προκειμένου να εξυπηρετηθούν συγκεκριμένοι στόχοι της περιφερειακής πολιτικής.

«*Τμήμα του χώρου το οποίο καθορίζεται για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένων στόχων της περιφερειακής πολιτικής, που η πραγματοποίησή τους από εθνικούς ή περιφερεια-*

κούς φορείς, απαιτεί ενότητα 'διοικητικής δικαιοδοσίας' στη διαδικασία λήψης οικονομικών αποφάσεων» (Κόνσολας, 1997, σ. 107)

Για την οριοθέτηση των περιφερειών προγραμματισμού μπορεί να χρησιμοποιηθούν σε συνδυασμό κριτήρια ομοιογένειας και πόλωσης. Μπορεί όμως η οριοθέτηση αυτή να επιτευχθεί με επικρατέστερα κριτήρια αυτά της οικονομικής ή γεωγραφικής ομοιογένειας ή να δοθεί μεγαλύτερη σημασία στην λειτουργική συνεκτικότητα και αλληλεξάρτηση μεταξύ των περιοχών, καθώς και στις σχέσεις και ροές οικονομικές, τεχνολογικές, αγαθών πληθυσμού κ.α. Το μέγεθος των περιφερειών προγραμματισμού καθορίζεται έτσι ώστε να υπάρχουν όσο το δυνατόν μεγαλύτερα αποτελέσματα από την εφαρμογή της πολιτικής περιφερειακής ανάπτυξης και πραγματοποιείται με μεγαλύτερη επιτυχία ο περιφερειακός προγραμματισμός.

Οι περιφέρειες προγραμματισμού ή σχεδιασμού είναι, γεωγραφικά συνεχής, όπως και οι ομοιογενείς περιφέρειες. Με αυτό τον τρόπο έχει γίνει η διαίρεση της Ελλάδας σε 13 διοικητικές περιφέρειες.

1.4 Η έννοια της περιφερειακής πολιτικής και της περιφερειακής ανάπτυξης

Το σύνολο των ενεργειών που απαιτούνται προκειμένου να προσδιοριστούν οι τρόποι (μηχανισμοί) με τους οποίους θα επιτευχθούν τα επιθυμητά αποτελέσματα καλείται πολιτική μιας χώρας.

Σκοποί της κυβερνητικής πολιτικής είναι:

- Η οικονομική και πολιτιστική ανάπτυξη
- Η λήψη μέτρων για την επίτευξη καλύτερου επιπέδου ζωής του πληθυσμού
- Ο ορισμός και η εφαρμογή της νομοθεσίας
- Η προστασία της ελεύθερης έκφρασης
- Η προστασία του περιβάλλοντος κ.α.

Για την επίτευξη αυτών των σκοπών απαιτούνται οικονομικοί πόροι οι οποίοι πολλές φορές δεν επαρκούν. Αυτό οδηγεί στην αναγκαστική επιλογή υλοποίησης κάποιων από αυτούς. Η εφαρμογή της οικονομικής πολιτικής βοηθά στην επίλυση του παραπάνω προβλήματος με την επιλογή των μέσων που βοηθούν στην επίτευξη των επιλεγμένων στόχων και στη μεγιστοποίηση της ευημερίας του πληθυσμού χρησιμοποιώντας τους πόρους που είναι διαθέσιμοι.

Σημαντικός παράγοντας για τη μεγιστοποίηση της κοινωνικής ευημερίας είναι η μεταβλητή του χώρου. Υπάρχει αλληλεπίδραση μεταξύ της οργάνωσης και διοίκησης του χώρου και των μεταβολών που συμβαίνουν στην κοινωνική και οικονομική ζωή. Οι με-

ταβολές αυτές δημιουργούν προβλήματα στην επίλυση των οποίων έρχονται να βοηθήσουν οι κοινωνικές επιστήμες του χώρου έτσι ώστε τα προβλήματα αυτά να εξεταστούν από πολλές διαστάσεις. Έτσι επιστήμες όπως η Οικονομική, η Κοινωνιολογία, Αρχαιολογία, Φιλοσοφία, Γεωγραφία, Πληροφορική, Ιστορία, οι Φυσικές Επιστήμες, η Πολιτική Επιστήμη και οι Επιστήμες Δικαίου, ασχολούνται και συνεργάζονται ώστε να δώσουν λύσεις στα προβλήματα του χώρου.

Τα κρίσιμα προβλήματα του χώρου είναι τα παρακάτω:

- Η παγκοσμιοποίηση (globalization) είναι η πιο σημαντική οικονομική μεταβολή της μεταπολεμικής περιόδου η οποία είχε ως αποτέλεσμα τη συνεχώς αυξανόμενη αλληλεξάρτηση ανάμεσα σε όλες τις περιοχές του πλανήτη μας και τη δημιουργία σημαντικών οικονομικών διαφορών οι οποίες έχουν προκληθεί σε διεθνές, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

  Βασικό χαρακτηριστικό της παγκοσμιοποίησης είναι η μείωση της σημασίας των μεταβολών στις επιμέρους εθνικές οικονομίες σε αντίθεση με την αύξηση της σημασίας των επιδράσεων από τις ριζικές μεταβολές στην παγκόσμια οικονομία και αγορά (Κόνσολας, 1997).

  Ως τώρα συνέπεια της παγκοσμιοποίησης είναι η διαμόρφωση τεσσάρων επιπέδων χωρικών συγκεντρώσεων τα οποία παίζουν σημαντικό ρόλο στη λειτουργία του διεθνούς οικονομικού συστήματος. Αυτές είναι:
  - Μεγάλα Διεθνή Κέντρα (Λονδίνο, Τόκυο, Νέα Υόρκη)
  - Διεθνή κέντρα ευρύτερης χωρικής ζώνης (Φρανκφούρτη, Σιγκαπούρη κ.α.)
  - Περιφερειακά κέντρα (π.χ. Αθήνα, Μιλάνο, Λευκωσία κ.α.)
  - Τοπικά κέντρα (π.χ. Ηράκλειο, Βαρκελώνη, Μπάρι, Μασσαλία, Πάτρα κ.α.)
- Η θεώρηση των περιφερειών ως γεωπολιτικών μονάδων δημιουργεί τον κίνδυνο της εμφάνισης του φαινομένου της διάσπασης των κρατών.
- Αστικοποίηση και χωροταξική ισορροπία. Η συγκέντρωση του πληθυσμού καθώς και των οικονομικών δραστηριοτήτων στα αστικά κέντρα δημιουργεί μεγάλο κόστος διοίκησης αλλά και κοινωνικό κόστος.
- Ο υψηλός ρυθμός ο οποίος χαρακτηρίζει την οικονομική ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια δημιουργεί ρύπανση και καταστροφή του περιβάλλοντος που αποτελεί μεγάλο πρόβλημα του χώρου και απειλεί τη ζωή και την ύπαρξη του πλανήτη.
- Στις αναπτυγμένες χώρες παρατηρείται ηλικιακή διάρθρωση δηλαδή γήρανση του πληθυσμού καθώς και υπογεννητικότητα.

- Η τεχνολογική πρόοδος και η οικονομική ανάπτυξη που παρατηρούνται τελευταία στις υποανάπτυκτες έως τώρα περιοχές όπως τη Νότιο Αμερική και την Ασία αποτελούν απειλή για την αγορά εργασίας σε Ευρώπη και Βόρειο Αμερική.
- Το ενεργειακό πρόβλημα είναι δυνατό να προκαλέσει κρίσιμες μεταβολές στην οικονομία και στην χωροταξική οργάνωση του πλανήτη.

Η μελέτη της διάστασης του χώρου για την επίλυση των προβλημάτων της οικονομίας (και κοινωνίας ευρύτερα) με χωρική ή περιφερειακή διάσταση επέφερε την δημιουργία ενός νέου κλάδου της οικονομικής επιστήμης, της Οικονομικής του Χώρου ή Περιφερειακής Οικονομικής, η οποία μελετά την επίδραση της διάστασης του χώρου στις οικονομικές δραστηριότητες. Η μακροοικονομική διάσταση της οικονομικής του χώρου περιλαμβάνει την Περιφερειακή Ανάλυση και Ανάπτυξη καθώς και την Περιφερειακή Πολιτική (Κόνσολας 1997, σελ. 33).

Η έννοια της ανάπτυξης τις περισσότερες φορές αφορά στην οικονομική ανάπτυξη η οποία συνδέεται ή αλληλοεπηρεάζεται από άλλες μορφές όπως η τεχνολογική, κοινωνική, πολιτιστική κ.λ.π.. Κάθε θετική μεταβολή της οικονομικής ανάπτυξης μπορεί να προκαλέσει ανάλογη μεταβολή στις υπόλοιπες μορφές. (Πολύζος 2011, σελ.35)

Συνήθως σε χρήση είναι χωρίς διάκριση οι δύο όροι της οικονομικής ανάπτυξης και της οικονομικής μεγέθυνσης. Ο όρος οικονομική μεγέθυνση χρησιμοποιείται για να δείξει ότι υπάρχει μια αύξηση στα οικονομικά μεγέθη μιας περιφέρειας και ιδιαίτερα στο παραγόμενο προϊόν. Η οικονομική μεγέθυνση μετριέται κυρίως με δύο δείκτες: το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) και το ΑΕΠ κατά κεφαλή.

Η οικονομική ανάπτυξη είναι μια πολυσύνθετη με ποιοτικό περιεχόμενο διαδικασία η οποία εκτός από την αύξηση του παραγόμενου προϊόντος, αφορά και σε διαθρωτικές οικονομικές αλλαγές μονιμότερου χαρακτήρα όπως και αλλαγές στο θεσμικό, τεχνολογικό πολιτικό και κοινωνικό πλαίσιο. Ως τέτοιες μεταβολές αναφέρονται η σχετική μείωση της συμμετοχής του αγροτικού τομέα με παράλληλη σχετική αύξηση της συμμετοχής των κλάδων της μεταποίησης και των υπηρεσιών στο εθνικό προϊόν, η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, η συμμετοχή του πληθυσμού στις διαδικασίες της οικονομικής ανάπτυξης κ.λ.π.(Πολύζος 2011, σελ.36). Η ανάπτυξη μιας περιοχής δεν πρέπει να στοχεύει μόνο στην αύξηση εισοδήματος αγνοώντας τη φθορά που προκαλείται στο κοινωνικό, πολιτιστικό, οικολογικό περιβάλλον. Έτσι ένα άλλο σημαντικό συστατικό της περιφερειακής ανάπτυξης είναι η ποιότητα ζωής του πληθυσμού της περιφέρειας η οποία δεν συμβαδίζει πάντα με τα ποσοτικά της χαρακτηριστικά (Πολύζος 2011, σελ 38).

Η οικονομική ανάπτυξη σε μία περιοχή, μπορεί να χαρακτηριστεί ως μία διαδικασία μετάβασης των κατοίκων της περιοχής από χαμηλότερα σε υψηλότερα στάδια οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης (Dunford, 2009).

Προκειμένου να γίνει καλύτερη κατανόηση του όρου, μέτρηση της ανάπτυξης καθώς και ποσοτική και ποιοτική ερμηνεία της χρησιμοποιούνται δείκτες και εξετάζεται η μεταβολή του στο χρόνο. Η μέτρηση της ανάπτυξης είναι μια πολύπλοκη και πολύπλευρη διαδικασία διότι μεταβάλλεται με το χρόνο, επομένως είναι αναγκαία και η μεταβολή των δεικτών μέτρησή της.

Αρχικά η μέτρηση της οικονομικής ανάπτυξης έγινε μέσω του ΑΕΠ (Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος) και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ. Η χρήση αυτών των δεικτών όμως παρουσιάζει προβλήματα διότι δεν λαμβάνεται υπόψη η άνιση κατανομή εισοδήματος και επηρεάζονται από τις τιμές των προϊόντων οι οποίες δεν είναι σταθερές. Για το λόγο αυτό κρίθηκε αναγκαία η επινόηση και χρήση άλλων δεικτών για τον προσδιορισμό της ανάπτυξης. Οι δείκτες αυτοί είναι:

- Δείκτες για τον προσδιορισμό του επιπέδου διαβίωσης οι οποίοι προσμετρούν και περιλαμβάνουν μετρήσεις σε παραμέτρους όπως η εκπαίδευση, η υγεία, η διατροφή, η ασφάλεια κ.α.
- Από τον Ο.Η.Ε. καθιερώθηκε η χρήση του δείκτη ανάπτυξης του ανθρώπου (Human Development Index – HDI) έτσι ώστε να χρησιμοποιείται από όλες τις χώρες και περιφέρειες ένας κοινός δείκτης. Ο δείκτης αυτός περιλαμβάνει τρεις υποκατηγορίες δεικτών που προσμετρούν σε κάθε περιοχή:
  - Το προσδόκιμο ζωής των ανθρώπων.
  - Το επίπεδο μόρφωσης των κατοίκων της περιοχής.
  - Το κατά κεφαλήν εισόδημα που προσδιορίζει ένα δείκτη αξιοπρεπούς διαβίωσης των κατοίκων.
- Σύνθετοι δείκτες ανάπτυξης οι οποίοι προσδιορίζουν φυσικά μεγέθη που έχουν σχέση με χαρακτηριστικά της οικονομίας όπως η διάρθρωση της οικονομίας με βάση τους τομείς παραγωγής, η κατανομή του εργατικού δυναμικού κ.λ.π.

Για τον προσδιορισμό και τη σωστή μελέτη της ανάπτυξης πολλές φορές γίνεται χρήση και άλλων δεικτών οι οποίοι δίνουν τη δυνατότητα να εντοπιστούν και προσμετρηθούν διαφορές μεταξύ χωρών και περιοχών. Προκειμένου να προσδιοριστεί το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων χρησιμοποιούνται δείκτες μέτρησης της κατανομής πληθυσμού και της εξέλιξής του, του ποσοστού απασχόλησης, του μορφωτικού επιπέδου, του καθορισμού ορίου της φτώχιας, της μετανάστευσης, του ρυθμού γεννήσεων, της θνησιμότητας, της ανάπτυξης και χρήσης της τεχνολογίας, της χρήσης των μέσων συγκοινωνί-

ας, των καταναλωτικών αναγκών κ.λ.π. (Πολύζος 2011). Μεγάλη επίσης είναι η σημασία των φυσικών χαρακτηριστικών των περιφερειών. Το ανάγλυφο και η διάθεση των φυσικών πόρων κάποιων περιοχών συμβάλλουν στην ανάπτυξη του αγροτικού τομέα, ή του τουρισμού ή της βιομηχανίας. (Πολύζος, 2011, Λαμπριανίδης, 2011)

Η έννοια της ανάπτυξης έχει διαφορετική σημασία και ερμηνεία για κάθε περιοχή. Σχετίζεται και εξαρτάται, ταυτόχρονα, από τις κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές συνθήκες, από τον τρόπο άσκησης πολιτικής, από το σύστημα αξιών μιας περιοχής και από το θεσμικό της πλαίσιο (Pike et al, 2007).

Οι διαφορετικοί ρυθμοί ανάπτυξης μεταξύ περιφερειών και περιοχών έχουν ως αποτέλεσμα τη δημιουργία περιφερειακών ανισοτήτων και συγκεκριμένα του περιφερειακού προβλήματος. «*Ως περιφερειακό πρόβλημα ορίζεται η ύπαρξη χωρικής ασυμμετρίας στην αναπτυξιακή διαδικασία μιας χώρας ή ενός ευρύτερου γεωγραφικού χώρου (π.χ. Ευρωπαϊκή Ένωση) και η επακόλουθη περιφερειακή οικονομική και κοινωνική ανισορροπία.*» (Πολύζος, 2011). Προκειμένου να μειωθεί η ασυμμετρία της αναπτυξιακής διαδικασίας σε ένα γεωγραφικό χώρο εφαρμόζεται η ισόρροπη ανάπτυξη. Επομένως ως ισόρροπη ανάπτυξη ορίζεται αυτή που βοηθά τις λιγότερο αναπτυγμένες χώρες να αναπτυχθούν με πιο γρήγορους ρυθμούς από τις περισσότερο ανεπτυγμένες.

Στους γεωγραφικούς χώρους στους οποίους παρουσιάζεται ασυμμετρία στην αναπτυξιακή διαδικασία θεωρείται βασική προτεραιότητα η ισόρροπη ανάπτυξη ανάμεσα στις αστικές περιοχές και τις περιφέρειες. Η άνιση κατανομή του εισοδήματος και των οικονομικών δραστηριοτήτων σε εθνικό και διεθνές επίπεδο συνεχίζει να είναι θεωρητικό και πρακτικό πρόβλημα παρόλο το ότι παρατηρείται σημαντική πρόοδος στην ανάπτυξη της οικονομίας. Στη διεθνή βιβλιογραφία το περιφερειακό πρόβλημα αφορά κυρίως στις παρακάτω περιπτώσεις.

- Στην άνιση ανάπτυξη που παρουσιάζεται διεθνώς (μεταξύ των δυτικών χωρών και χωρών του «Τρίτου Κόσμου»).
- Στην άνιση ανάπτυξη που υπάρχει μεταξύ κρατών που ανήκουν σε μία οικονομική ένωση (π.χ. Ευρωπαϊκή Ένωση)
- Στην άνιση ανάπτυξη και τις οικονομικές ανισότητες που παρουσιάζονται μεταξύ των περιφερειών ή και των αστικών και μη αστικών περιοχών μιας χώρας.

Έντονο περιφερειακό πρόβλημα αντιμετωπίζει και η χώρα μας δεδομένου ότι τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρείται μετακίνηση του πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα τη συγκέντρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων στα ασ-

τικά κέντρα και την παράλληλη συρρίκνωση των υπολοίπων περιφερειών. Εξαιτίας αυτού προκλήθηκαν μεγάλα οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα.

Η περιφερειακή πολιτική σκοπό έχει την αντιμετώπιση του περιφερειακού προβλήματος επιτυγχάνοντας ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο μειώνοντας παράλληλα τις περιφερειακές ανισότητες.

Η άσκηση της περιφερειακής πολιτικής απαιτεί την διάθεση οικονομικών πόρων οι οποίοι θα μπορούσαν να διατεθούν για την επίλυση άλλων προβλημάτων. Κρίνεται λοιπόν απαραίτητο να γίνεται αξιολόγηση για την αναγκαιότητα άσκησης της. Τα κριτήρια αυτής της αξιολόγησης είναι: το κριτήριο της αποτελεσματικότητας και το κριτήριο της ισότητας.

Με το κριτήριο της αποτελεσματικότητας επιδιώκεται οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη με δεδομένη την ύπαρξη παραγωγικών πόρων και τεχνολογίας ενώ με το κριτήριο της ισότητας επιδιώκεται η μείωση των χωρικών και περιφερειακών διαφορών στους δείκτες ανάπτυξης και ευημερίας με δεδομένο συνολικό επίπεδο εισοδήματος. Ζητούμενο ή (επιθυμητό) είναι η περιφερειακή πολιτική που ασκείται να ικανοποιεί συγχρόνως και τα δύο κριτήρια. Συχνά δίνεται βαρύτητα και επικρατεί το κριτήριο της χωροταξικής ισότητας και δικαιοσύνης σε βάρος της αποτελεσματικότητας δημιουργώντας πολιτικά και ιδεολογικά θέματα.

Οι βασικοί λόγοι για τους οποίους κρίνεται αναγκαίο να ασκηθεί περιφερειακή πολιτική είναι:

α. οικονομικοί (μείωση ποσοστών ανεργίας, βέλτιστη κατανομή πόρων μεταξύ κλάδων της οικονομίας, μείωση πληθυσμιακών πιέσεων, ανάπτυξη παραγωγικών πόρων, λογική κατανομή εισοδήματος κ.α.)

β. κοινωνικοπολιτικοί (βελτίωση κοινωνικής συνοχής, προστασία πολιτισμικών χαρακτηριστικών της περιοχής, πολιτική σταθερότητα, εθνική ενότητα και ασφάλεια)

γ. περιβαλλοντικοί (μείωση της ρύπανσης του περιβάλλοντος που προκαλείται από μεγάλες πληθυσμιακές συγκεντρώσεις, ευκαιρίες αξιοποίησης των περιβαλλοντικών πόρων, αξιοποίηση μεθόδων ανάπτυξης φιλικών προς το περιβάλλον) (Πολύζος, 2011), (Πετράκης-Ψυχάρης, 2004).

Για την ερμηνεία και διερεύνηση του περιφερειακού προβλήματος έχουν αναπτυχθεί θεωρίες οι οποίες προσδιορίζουν τους παράγοντες που συμβάλλουν ή εμποδίζουν την ανάπτυξη των περιφερειών και δίνουν απαντήσεις για τις χωρικές ανισότητες.

Οι θεωρίες και τα υποδείγματα της περιφερειακής ανάπτυξης καλούνται να διερευνήσουν και να ερμηνεύσουν τις περιφερειακές ανισότητες.

Οι έννοιες της περιφερειακής και της τοπικής ανάπτυξης είναι στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους και δεν είναι εύκολο να δοθούν ορισμοί που θα τις ερμηνεύουν. Η μία έννοια εξαρτάται από την άλλη και υπάρχει αλληλεξάρτηση μεταξύ τους (Pike et al., 2006). Στην αναζήτηση στοιχείων προκειμένου να δοθεί ερμηνεία των όρων διαπιστώνεται μια ταύτιση αυτών με οικονομικά μεγέθη και κριτήρια όπως είναι η ανάπτυξη, το εισόδημα, η απασχόληση, και η οικονομική ευημερία. (Armstrong, Taylor, 2000).

Οι Haughton, Counsell (2004) και Keating (2005) αναφέρουν ότι στις παραπάνω έννοιες περιλαμβάνονται και άλλοι παράγοντες όπως μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων, η κοινωνική συνοχή, η ανταγωνιστικότητα, η προώθηση της περιβαλλοντικής αειφορίας και οι νέες μορφές στον τρόπο κυβέρνησης όπου συμμετέχουν περισσότερα άτομα συμβάλλοντας έτσι στην πολιτική ποικιλομορφία.

Οι περιφέρειες συχνά παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους ακόμα και αν ανήκουν στην ίδια χώρα. Το κοινωνικοπολιτικό υπόβαθρο, τα οικονομικά προβλήματα, η απασχόληση, και άλλοι παράγοντες διαφέρουν ακόμα και σε περιφέρειες που ανήκουν σε γειτονικές περιοχές. Για το λόγο αυτό διαφορετική σημασία έχει ο όρος «περιφερειακή ανάπτυξη» για κάθε περιφέρεια προγραμματισμού. Επιπλέον η ανάπτυξη μιας περιφέρειας επηρεάζεται από τις επιπτώσεις που έχει επιφέρει η παγκοσμιοποίηση και τις αλλαγές που έχουν γίνει στις οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες του τόπου (Pike, Rodriguez- Pose, Tomaney, 2007).

1.4.1 Θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης

Στη βιβλιογραφία συναντώνται διάφορες διακρίσεις ή κατηγορίες των θεωριών περιφερειακής ανάπτυξης. Χρησιμοποιούνται διάφορα κριτήρια για να γίνει αυτή η ταξινόμηση. Συγκεκριμένα γίνεται ταξινόμηση των θεωριών ανάλογα με το θέμα, την αναλυτική θεωρητική προσέγγιση ή με την εξέλιξή τους στο χρόνο.

Μια χρονολογική ταξινόμηση των θεωριών περιφερειακής ανάπτυξης παρουσιάζεται παρακάτω.

Οι πρώτες θεωρίες (1930-1960)

- «Θεωρία διαπεριφερειακού εμπορίου» Στηρίζεται στο συγκριτικό πλεονέκτημα περιφερειών, το οποίο οφείλεται στους διαθέσιμους παραγωγικούς συντελεστές (φυσικούς πόρους, επιστήμη και τεχνολογία, ανθρώπινο δυναμικό κ.λ.π.)
- «Θεωρία εξαγωγικής βάσης» είναι προέκταση της θεωρίας του διαπεριφερειακού εμπορίου και υποστηρίζει ότι η ανάπτυξη μιας περιφέρειας εξαρτάται από

την εξαγωγική της δραστηριότητα. Διακρίνονται δύο τομείς της οικονομίας, ο βασικός τομέας (εξαγωγική δραστηριότητα) και ο μη βασικός τομέας (εξυπηρέτηση αναγκών της περιφέρειας και του βασικού τομέα)

- «Θεωρία τομεακής διάρθρωσης» (sector theory) εξετάζει την περιφερειακή ανάπτυξη σε σχέση με τις διαρθρωτικές αλλαγές που συμβαίνουν εντός και εκτός της περιφέρειας. Στηρίζεται στην υπόθεση ότι οι αυξήσεις στο κατά κεφαλήν εισόδημα επιφέρουν παράλληλη μείωση των παραγωγικών πόρων που απασχολούνται στον αγροτικό τομέα (πρωτογενή), και αύξηση της απασχόλησης στον βιομηχανικό (δευτερογενή) τομέα και στον τομέα των υπηρεσιών (τριτογενή).
- «Θεωρία των κεντρικών θέσεων» (Christaller, 1933) Σύμφωνα με τον Christalle ιεραρχούνται τα αστικά κέντρα ανάλογα με το μέγεθός τους και τις υπηρεσίες ή τα αγαθά που προσφέρουν.
- «Θεωρία έλλειψης – αφθονίας πόρων» Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία συγκριτικό πλεονέκτημα έχουν οι περιφέρειες που διαθέτουν άφθονους πόρους με επακόλουθο την οικονομική τους ανάπτυξη.

Οι Θεωρίες της δεύτερης γενιάς (1960- 1984)

- «Οι θεωρίες των σταδίων ανάπτυξης» περιγράφουν τα στάδια της οικονομικής και κοινωνικής εξέλιξης μιας χώρας. Σημαντικά υποδείγματα της κατηγορίας αυτής είναι:
  - το υπόδειγμα του Rostow (1960) το οποίο περιγράφει την ανάπτυξη ως μια μακροχρόνια διαδικασία πέντε σταδίων που αλληλοδιαδέχονται το ένα το άλλο (Παραδοσιακή κοινωνία – Προϋποθέσεις για απογείωση – Απογείωση – Πορεία προς την ωριμότητα – Στάδιο μαζικής κατανάλωσης).
  - Η θεωρία του Friedmann (1966, 1973) ο οποίος διακρίνει τέσσερα στάδια ανάπτυξης (Το προβιομηχανικό – το μεταβατικό – το βιομηχανικό – το μεταβιομηχανικό)
- «Η θεωρία της σωρευτικής αιτιότητας» (Mydral, 1957) Βασική υπόθεση της θεωρίας αυτής είναι ότι οι δυνάμεις της αγοράς εντείνουν τις περιφερειακές ανισότητες και επενεργούν με τέτοιο τρόπο ώστε δραστηριότητες με μεγαλύτερες αποδόσεις να συγκεντρώνονται σε ορισμένες περιφέρειες που αναπτύσσονται σε βάρος των υπολοίπων περιφερειών.
- «Η θεωρία των πόλων ανάπτυξης» Σύμφωνα με τον Perroux, (1955) η ανάπτυξη έχει πολικό χαρακτήρα-χωροθέτηση σε συγκεκριμένα σημεία στο χώρο όπως είναι οι βιομηχανικές πόλεις και τα αστικά κέντρα. Η εγκατάσταση αυτή συμβάλλει στην ανάπτυξη του πόλου ενώ ο γεωγραφικός χώρος δεν συμπίπτει με τον οικονομικό. Ο Boudeville (1966) υποστηρίζει ότι η προωθητική βιομηχα-

νία και οι επιχειρήσεις που συνδέονται με αυτή, βρίσκονται στον ίδιο γεωγραφικό χώρο (clusters επιχειρήσεων).

Σύγχρονες θεωρητικές προσεγγίσεις (1984 και μετά)

Υιοθετείται μια νέα πολιτική η οποία εφάρμοζε το μοντέλο **ανάπτυξης από κάτω προς τα πάνω (bottow up)**. Αυτή τη μορφή ανάπτυξης την χαρακτηρίζουν οι όροι «τοπική», «ενδογενής», «ολοκληρωμένη», «διάχυτη». Δίνεται έμφαση στην τοπική διάσταση και στην αξιοποίηση του ενδογενούς δυναμικού πόρων.

- «Η θεωρία του Porter» (1990). Ο Porter εξέτασε με ποιόν τρόπο η γεωγραφική συγκέντρωση της παραγωγής μπορεί να συμβάλει στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας και στη δημιουργία συγκριτικών πλεονεκτημάτων για τις περιφέρειες.
- «Η νέα οικονομική γεωγραφία» Η θεωρία αυτή βασίζεται στην υπόθεση ότι οι τοπικές εξωτερικές οικονομίες είναι συνέπεια της αλληλεπίδρασης μεταξύ των επιχειρήσεων. Οι εσωτερικές οικονομίες κλίμακας χρησιμοποιούνται από τις επιχειρήσεις οι οποίες λειτουργούν σε μια αγορά που χαρακτηρίζεται από ατελή ανταγωνισμό.

Οι παραπάνω θεωρίες περιφερειακής ανάπτυξης εφαρμόζονται προκειμένου να συμβάλλουν ώστε να ασκηθεί αποτελεσματική πολιτική μείωσης των οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών. Σύμφωνα με τον Williamson (1965) Το πρόβλημα των περιφερειακών ανισοτήτων εμφανίζεται στα αρχικά στάδια της οικονομικής ανάπτυξης, ενώ όταν η χώρα αναπτύσσεται και η οικονομία βελτιώνεται, οι περιφερειακές ανισότητες μειώνονται και οι περιφέρειες έχουν μια τάση σύγκλισης.

2. Η θεωρία της οικονομικής βάσης

Η θεωρία και τα μοντέλα της οικονομικής βάσης στηρίζονται στην υπόθεση ότι ο ρυθμός ανάπτυξης της οικονομίας και ο προσανατολισμός μιας περιφέρειας εξαρτώνται από την εξαγωγική της δραστηριότητα προς τις άλλες περιφέρειας της χώρας και προς τις υπόλοιπες χώρες του κόσμου.

Η θεωρία της οικονομικής βάσης αναπτύχθηκε από τους Tiebout (1956) και North (1955). Όπως υποστηρίζει ο North η εξαγωγική δραστηριότητα μιας χώρας έχει πολλαπλασιαστική επίδραση στο εισόδημά της και επομένως καθορίζει το ρυθμό ανάπτυξής της.

Επομένως σύμφωνα με το μοντέλο της οικονομικής βάσης γίνεται διαχωρισμός της οικονομίας σε δύο τομείς: στο βασικό-εξαγωγικό τομέα ο οποίος καλύπτει την εξωγενή ζήτηση για τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που η περιφέρεια παράγει και τις δαπάνες (ή

ανάγκες) ξένων για αγαθά ή υπηρεσίες μέσα στην περιφέρεια και στο μη βασικό τομέα ο οποίος αποτελείται από δραστηριότητες που σχετίζονται με υπηρεσίες που καλύπτουν τις ανάγκες του μόνιμου πληθυσμού της περιφέρειας, όπως η εκπαίδευση, η ψυχαγωγία, η υγεία, το λιανικό εμπόριο, οι νομικές και τραπεζικές υπηρεσίες και άλλες. Οι δραστηριότητες αυτές υποστηρίζουν τις δραστηριότητες του βασικού τομέα αλλά είναι δυνατό να δρουν συμπληρωματικά μεταξύ τους. (North 1955, Tiebout 1956, 1962).

Οι υποστηρικτές της θεωρίας της Οικονομικής Βάσης δέχονται ότι η οικονομική άνοδος μιας χωρικής μονάδας εξαρτάται άμεσα από τη ζήτηση αγαθών και υπηρεσιών που προέρχεται από άλλες περιοχές έξω από τα «σύνορα» της τοπικής οικονομίας, θεωρώντας έτσι ως βάση της ανάπτυξης της οικονομίας τις δραστηριότητες που εξάγουν τα προϊόντα τους και επομένως φέρνουν χρήματα στην περιφέρεια (North, 1955).

Ο North υποστηρίζει ότι δεν είναι αναγκαίο να γίνει βιομηχανοποίηση των περιφερειών προκειμένου να αναπτυχθούν οικονομικά. Εκτός από βιομηχανικά προϊόντα και υπηρεσίες μια περιφέρεια μπορεί να εξάγει και προϊόντα του πρωτογενούς τομέα ή και υπηρεσίες. (Πολύζος, 2011, σελ. 235).

Η αύξηση των εξαγωγών ενεργοποιεί μια πολλαπλασιαστική διαδικασία, στην οποία ο πολλαπλασιαστής δίδεται από το λόγο του ολικού προϊόντος προς το σύνολο των εξαγωγών. Οι κλάδοι του μη βασικού τομέα οι οποίοι υποστηρίζουν το βασικό παρασύρονται από την ανάπτυξη ή μη του εξαγωγικού τομέα.

Οι μεταβλητές που επηρεάζονται από τη ζήτηση προϊόντων ή υπηρεσιών τα οποία εξάγονται από μία περιφέρεια, είναι το εισόδημα και η απασχόληση.

Η αύξηση της ζήτησης, από περιοχές ή χώρες εκτός της περιφέρειας, για προϊόντα ή υπηρεσίες, προκαλεί αύξηση της ροής του εισοδήματος προς την περιφέρεια, ανάπτυξη του βασικού τομέα και παράλληλα αύξηση της εσωτερικής ζήτησης στην περιφέρεια και διεύρυνση των κλάδων που ανήκουν στο μη βασικό τομέα. Αντίθετα η μείωση των εξαγωγών οδηγεί σε ανάλογη μείωση του εισοδήματος που εισρέει στην περιφέρεια και σε μείωση των προϊόντων τα οποία παράγονται από το μη βασικό τομέα. Επομένως η εξαγωγική δράση του βασικού τομέα επιφέρει αλλαγή της δομής της περιφερειακής οικονομίας λόγω των πολλαπλασιαστικών αποτελεσμάτων που προκαλούνται. (Κόνσολας, 1997)

Είναι φανερό ότι οι δύο τομείς της οικονομίας μιας περιφέρειας, ο βασικός και ο μη βασικός συσχετίζονται και επηρεάζονται με διαφορετικό τρόπο από την εξωγενή ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες. (Ξανθός, 2004).

Επομένως το συνολικό εισόδημα της περιφέρειας είναι το άθροισμα των εισοδημάτων που προέρχονται από τους δύο τομείς, το βασικό (εξαγωγικό) και το μη βασικό.

Το υπόδειγμα της οικονομικής βάσης χρησιμοποιείται ευρέως από τους λήπτορες αποφάσεων, τους σχεδιαστές και τους περιφεριολόγους για την άσκηση περιφερειακής πολιτικής. Στηρίζεται στην κεϋνσιανή θεωρία του εισοδήματος η οποία εφαρμόζεται και είναι προσαρμοσμένη σε συνθήκες μακροχρόνιας ανάλυσης θεωρώντας όμως ότι η ζήτηση για εξαγωγές είναι ο μόνος παράγοντας από τον οποίο επηρεάζεται η συνολική ζήτηση. Έτσι δεν λαμβάνονται υπόψη άλλοι παράγοντες όπως οι εγχώριες επενδύσεις, οι δημόσιες δαπάνες κ.α.. Σύμφωνα με τη θεωρία της οικονομικής βάσης όταν δεν υπάρχει εξαγωγική δραστηριότητα οι παραγωγικοί συντελεστές που απασχολούνται στην παραγωγή εξαγώγιμων αγαθών παραμένουν αχρησιμοποίητοι ή δεν προσελκύονται στην περιφέρεια.

Επίσης η θεωρία της οικονομικής βάσης δέχεται ότι η οικονομία εξαρτάται από δύο τμήματα, την περιφέρεια και τον υπόλοιπο κόσμο. Δεν έχει καμία σημασία αν η ζήτηση προέρχεται από μια μακρινή χώρα ή από τη γειτονική περιφέρεια αγνοώντας την διαπεριφερειακή ανάπτυξη και τους λειτουργικούς δεσμούς μεταξύ των γειτονικών περιφερειών. Η διαδικασία και ο τρόπος ανάπτυξης της περιφέρειας επικεντρώνεται στην εξαγωγική της δραστηριότητα.

Ο Tiebout (1956) διαφοροποιείται από το North ο οποίος υποστηρίζει ότι η ανάπτυξη μιας περιοχής εξαρτάται μόνο από την εξαγωγική δραστηριότητα, αγνοώντας πολλούς σημαντικούς παράγοντες από πλευράς της προσφοράς οι οποίοι ενισχύουν την εξαγωγική δραστηριότητα. Ο North (1956) απαντώντας στην κριτική του Tiebout επισημαίνει ότι το υπόδειγμα πρέπει να αντιμετωπιστεί ως μακροπρόθεσμο υπόδειγμα περιφερειακής ανάπτυξης που μπορεί να μην ισχύει πάντα βραχυπρόθεσμα. (Πολύζος, 2011).

Ωστόσο τις τελευταίες δεκαετίες έχουν γίνει μεγάλες αλλαγές στην παγκόσμια οικονομία και κρίνεται απαραίτητο να εξεταστεί σε νέα βάση το κατά πόσο η περιφερειακή ανάπτυξη εξαρτάται αποκλειστικά από την αύξηση των εξαγωγικών δραστηριοτήτων. Πολλοί επιστήμονες υποστηρίζουν ότι για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα που έχει δημιουργηθεί από την παγκοσμιοποίηση και τις αυξανόμενες παγκόσμιες εμπορικές ανταλλαγές απαιτείται να υποστηριχθεί η τοπική ανάπτυξη, η οποία στηρίζεται στη δημιουργία τοπικών δικτύων παραγωγής, ανταλλαγής και συνεργασιών σε τοπικό επίπεδο. (Persky and Wiewel 1994, Cabus 2001). Αρκετοί ερευνητές οι οποίοι έχουν μελετήσει το μοντέλο της οικονομικής βάσης, προσπαθούν να διερευνήσουν την επίδραση των

μη βασικών κλάδων στην ανάπτυξη της περιφέρειας και του τόπου. (Χριστοφάκης, Γκούζος, 2013)

2.1 Ο Πολλαπλασιαστής οικονομικής βάσης

Προκειμένου να γίνει εκτίμηση του πολλαπλασιαστή της οικονομικής βάσης απαιτείται να γίνει διάκριση του εισοδήματος που προέρχεται από τους κλάδους του βασικού τομέα της οικονομίας και αυτού που προέρχεται από τους κλάδους του μη βασικού τομέα.

Αυτό αλγεβρικά μπορεί να εκφραστεί με την εξίσωση:

$$Y = B + NB \qquad (1)$$

Όπου Y το συνολικό εισόδημα της περιφέρειας, B το εισόδημα της περιφέρειας που προέρχεται από το βασικό τομέα της οικονομίας και NB το εισόδημα της περιφέρειας που προέρχεται από το μη βασικό τομέα της οικονομίας.

Αν υποτεθεί ότι το εισόδημα που προέρχεται από το μη βασικό τομέα είναι ανάλογο του συνολικού εισοδήματος θα ισχύει η σχέση:

$$NB = \alpha Y \text{ όπου } 0 \leq \alpha \leq 1 \qquad (2)$$

και α είναι ανεξάρτητη μεταβλητή (αναλογία του εισοδήματος που προέρχεται από το μη βασικό τομέα προς το εισόδημα που προέρχεται από το βασικό τομέα).

Αντικαθιστώντας την (2) στην (1) :

$$Y = B + \alpha Y \qquad (3)$$

Και από την (3) προκύπτει:

$$Y = \frac{1}{1-a} B$$

Ο όρος $\frac{1}{1-a}$ ο οποίος μετρά την επίδραση του εισοδήματος που προέρχεται από το βασικό τομέα στο συνολικό εισόδημα της χώρας αναφέρεται ως πολλαπλασιαστής της οικονομικής βάσης.

Για τον υπολογισμό του πολλαπλασιαστή οικονομικής βάσης μιας περιφέρειας απαιτείται η χρήση δεδομένων εισοδήματος. Τα δεδομένα αυτά όμως τις περισσότερες φορές δεν είναι διαθέσιμα ειδικά για μικρές περιφέρειες και τους επί μέρους κλάδους. Για το λόγο αυτό χρησιμοποιούνται δεδομένα απασχόλησης σαν προσέγγιση της παραγωγής και του εισοδήματος μιας περιφέρειας. Η συνολική απασχόληση μιας περιφέρειας επι-

μερίζεται στο τμήμα που παράγει προϊόντα και υπηρεσίες προκειμένου να καλυφθεί η εξωγενής ζήτηση (βασική απασχόληση) και στο τμήμα που καλύπτει την τοπική κατανάλωση (μη βασική απασχόληση).

Η χρήση των δεδομένων απασχόλησης αντί των δεδομένων εισοδήματος δημιουργεί ορισμένα προβλήματα. Ένα από αυτά είναι ότι οι αμοιβές των απασχολουμένων δεν είναι ίδιες σε όλες τις θέσεις και κατηγορίες έτσι η επέκταση ενός κλάδου που προσφέρει υψηλές αμοιβές θα έχει αυξημένες δευτερεύουσες επιδράσεις μέσω του πολλαπλασιαστή, από την επέκταση ενός άλλου κλάδου που προσφέρει χαμηλότερες αμοιβές. Επίσης χρησιμοποιώντας δεδομένα απασχόλησης αγνοούμε τις αυξήσεις εκροών που οφείλονται στην αύξηση της παραγωγικότητας των εργαζομένων. Παρ' όλα αυτά ο πολλαπλασιαστής της οικονομικής βάσης χρησιμοποιείται συχνά. Η χρησιμότητά του στην περιφερειακή ανάλυση είναι μεγάλη δεδομένου ότι βοηθά:

- Στον προσδιορισμό και τη μελέτη του προσανατολισμού της οικονομίας της περιφέρειας
- Στον προσδιορισμό του ρυθμού της περιφερειακής ανάπτυξης
- Στην πρόβλεψη της συνολικής απασχόλησης έπειτα από εκτίμηση της προοπτικής ανάπτυξης του βασικού τομέα.
- Στον υπολογισμό αύξησης του πληθυσμού. Με δεδομένη τη σχέση του συνολικού πληθυσμού της περιφέρειας και της συνολικής απασχόλησης.

Η μέθοδος του πολλαπλασιαστή οικονομικής βάσης εφαρμόζεται με διαφορετικούς τρόπους από πολλούς μελετητές προκειμένου να γίνει προσδιορισμός για βραχυχρόνιες προοπτικές ανάπτυξης στην περιφέρεια. Υπάρχει πιθανότητα να προκύψουν προβλήματα στην εφαρμογή του σχετικά με την ανομοιογένεια των κλάδων που αποτελούν το βασικό τομέα, τα όρια της περιφέρειας, κ.α.

Αν θεωρήσουμε ότι η απασχόληση σε μια περιφέρεια - r – διακρίνεται σε εργαζόμενους που απασχολούνται στους βασικούς κλάδους (βασικοί εργαζόμενοι) και σε αυτούς που απασχολούνται στους μη βασικούς κλάδους (μη βασικοί εργαζόμενοι), τότε ο συνολικός αριθμός των απασχολουμένων α_r στην περιφέρεια - r – θα είναι ίσος με:

$$\alpha r = a_{rB} + a_{rNB} \qquad (5)$$

Όπου a_{rB} είναι ο αριθμός των απασχολουμένων στους βασικούς (εξαγωγικούς) κλάδους της περιφέρειας και a_{rNB} είναι ο αριθμός των απασχολουμένων στους υποστηρικτικούς (μη βασικούς) κλάδους της περιφέρειας.

Όταν χρησιμοποιούνται δεδομένα απασχόλησης και όχι δεδομένα εισοδήματος ο πολλαπλασιαστής είναι: $\frac{1}{1-g}$, όπου $g = \frac{B}{NB}$ είναι ο λόγος των απασχολουμένων στους μη βασικούς κλάδους προς το σύνολο των απασχολουμένων.

Κάθε βασικός (εξαγωγικός) κλάδος της περιφέρειας επηρεάζει με διαφορετικό τρόπο τους υποστηρικτικούς κλάδους , επομένως έχουμε μια σειρά από πολλαπλασιαστές, ένα για κάθε βασικό (εξαγωγικό) κλάδο της περιφερειακής οικονομίας.

Εάν λοιπόν σε μια περιφέρεια έχουμε m το πλήθος βασικών (εξαγωγικών) κλάδων τότε θα έχουμε την παρακάτω σχέση

$$a_r = a_{rNB} + \sum_{i=1}^{m} k_i a_{irB} (6)$$

Όπου k_i είναι ο πολλαπλασιαστής του βασικού (εξαγωγικού) κλάδου i στη περιφέρεια r.

Όταν έχει υπολογιστεί ο πολλαπλασιαστής μπορεί να υπολογιστεί και η επίπτωση μιας αναμενόμενης μεταβολής στην εξαγωγική δραστηριότητα, πολλαπλασιάζοντας τον πολλαπλασιαστή με τις φορές της μεταβολής αυτής. Η βασική παραδοχή της θεωρίας της οικονομικής βάσης εμπεριέχεται στη σχέση (2) και υποδηλώνει ότι ο πολλαπλασιαστής είναι αμετάβλητος με την πάροδο του χρόνου. Επομένως ο πολλαπλασιαστής μπορεί να υπολογιστεί από ιστορικά δεδομένα, τα οποία όμως χρησιμοποιούνται για την εκτίμηση των μελλοντικών μεταβολών και αυτό χρειάζεται προσοχή όταν σχεδιάζεται μια πολιτική ανάπτυξης.

2.2 Μέθοδοι προσδιορισμού των βασικών και μη βασικών τομέων

Προκειμένου να γίνει προσδιορισμός της οικονομικής βάσης μιας περιφέρειας θα πρέπει να γίνει διάκριση των κλάδων σε βασικούς και μη βασικούς.

Σε αστικές περιφέρειες με υψηλή ειδίκευση σε συγκεκριμένες δραστηριότητες, θεωρείται αρκετά εύκολο να γίνει προσδιορισμός των κύριων εξαγωγικών δραστηριοτήτων. Ακόμα όμως και σε αυτές τις περιοχές μπορεί να υπάρχουν δραστηριότητες που ενώ είναι βασικές δεν αναγνωρίζονται εύκολα χωρίς επιπλέον πληροφορίες. Σε πολλές περιφέρειες δεν αναγνωρίζονται εύκολα δραστηριότητες που κυριαρχούν και θα μπορούσαν να είναι εξαγωγικές. Σε αυτές τις περιφέρειες υπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση στις δραστηριότητες που αντιπροσωπεύονται στην τοπική οικονομία. Επομένως είναι παρακινδυνευμένο το να ορίζουμε, χωρίς προηγούμενη γνώση και έρευνα, το κατά πόσο ένας κλάδος είναι βασικός ή μη βασικός.

Χρησιμοποιούνται τέσσερις μέθοδοι για να προσδιοριστεί ποιοι τομείς δραστηριοτήτων είναι οι εξαγωγικοί τομείς της περιφέρειας:

- Η μέθοδος της απ' ευθείας έρευνας
- Η μέθοδος αξιολογικών κρίσεων ή μέθοδος υποθέσεων
- Η μέθοδος του συντελεστή ειδίκευσης (LQ)
- Η μέθοδος των ελαχίστων απαιτήσεων

2.2.1 Η μέθοδος της απ' ευθείας έρευνας

Η πιο άμεση και ακριβής μέθοδος για τον προσδιορισμό της ταξινόμησης των τομέων μιας περιφέρειας σε εξαγωγικούς ή μη είναι «*η διεξαγωγή ερευνών αγοράς όλων των εργοδοτών, ή ενός προσεκτικά επιλεγμένου δείγματος, μέσα από προσωπικές συνεντεύξεις με τους εργοδότες ή με ερωτηματολόγια*» (Galambos, Schreiber 1978, 15). Ωστόσο, οι Galambos και Schreiber καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η τηλεφωνική επικοινωνία με τους επιχειρηματίες είναι πολύ δαπανηρή και χρονοβόρα. Επιπλέον πιθανόν να υπάρξει απροθυμία των επιχειρηματιών να απαντήσουν σε ερωτήσεις που ενδεχομένως θεωρούν εμπιστευτικές. Η μέθοδος αυτή της άμεσης παρατήρησης αντιμετωπίζεται συχνά με σκεπτικισμό καθώς είναι επιρρεπής σε υψηλά επίπεδα ερευνητικού σφάλματος (Dinc, 2002).

2.2.2 Η μέθοδος αξιολογικών κρίσεων ή μέθοδος υποθέσεων

Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή γίνεται διάκριση των κλάδων σε βασικούς ή μη βασικούς με αξιολογικές κρίσεις. Οι Hustedde, Shaffer και Pulver (2005) προτείνουν τη μέθοδο της άμεσης παρατήρησης ώστε να διαπιστωθεί εάν η πρωτογενής οικονομική δραστηριότητα των επιχειρήσεων έχει εξαγωγικό προσανατολισμό ή όχι. Ο πιο απλός τρόπος για να γίνει προσδιορισμός των βασικών και μη βασικών δραστηριοτήτων ενός τόπου είναι η εφαρμογή της μεθόδου των υποθέσεων. Σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή γίνεται η υπόθεση ότι όλες οι δραστηριότητες του πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα, όπως η γεωργία, η εξόρυξη, η μεταποίηση και άλλες, είναι βασικές και όλες οι δραστηριότητες του τριτογενούς τομέα είναι μη βασικές. Η μέθοδος αυτή πολλές φορές αποδεικνύεται ανακριβής διότι σε πολλές περιφέρειες κάποιες δραστηριότητες του τριτογενούς τομέα προσφέρονται και στις διεθνείς αγορές και αντίθετα τομείς του πρωτογενούς τομέα λόγω του μεγάλου κόστους μεταφοράς δραστηριοποιούνται μόνο σε εθνικό επίπεδο. Επομένως υπάρχουν μεγάλα περιθώρια σφάλματος κατά την εφαρμογή της μεθόδου. Σε πολλές περιπτώσεις το μέγεθος και η πολυπλοκότητα των περιοχών κάνουν την εφαρμογή της μεθόδου αυτής σχεδόν αδύνατη. Επίσης παρόλο που αυτή η μέθοδος απαιτεί λιγότερους πόρους, αντιμετωπίζεται με σκεπτικισμό καθώς είναι επιρρεπής σε υψηλότερα επίπεδα ερευνητικού σφάλματος.

Δεδομένου ότι υπάρχουν σημαντικοί περιορισμοί στις δύο μεθόδους που περιγράφηκαν παραπάνω, οι οποίες είναι οι άμεσες μέθοδοι, οι ερευνητές έχουν στρέψει την προσοχή τους στις έμμεσες μεθόδους ταξινόμησης οι οποίες είναι:

2.2.3 Μέθοδος του κλαδικού συντελεστή ειδίκευσης[3]

Η μέθοδος του κλαδικού συντελεστή ειδίκευσης (location quotients, LQ) είναι η πιο συνηθισμένη τεχνική για την ταξινόμηση των κλάδων σε βασικούς και μη βασικούς, όταν είναι διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία για την απασχόληση σε περιφερειακό επίπεδο. Ο κλαδικός συντελεστής ειδίκευσης ορίζει το μερίδιο της απασχόλησης σε έναν κλάδο μιας περιφέρειας, σε σχέση με το μερίδιο απασχόλησης στον κλάδο σε εθνικό επίπεδο και δίδεται από την εξίσωση:

$$LQ_{ir} = \frac{\frac{a_{ir}}{a_r}}{\frac{A_{in}}{A_n}} \qquad (7)$$

Όπου:

a_{ir}: ο αριθμός των απασχολούμενων στον κλάδο i στην περιφέρεια r ,

a_r: ο συνολικός αριθμός απασχολουμένων στην περιφέρεια r

A_{in} : ο αριθμός απασχολουμένων στο κλάδο i στο σύνολο της εθνικής οικονομίας

A_n : ο αριθμός των απασχολουμένων στο σύνολο της εθνικής οικονομίας

Από μελέτες που έχουν διεξαχθεί, έχει γίνει αποδεκτό ότι,

- αν οι τιμές του συντελεστή ειδίκευσης για ένα κλάδο i στην περιοχή r κυμαίνονται μεταξύ 0,75 και 1,25 ($0{,}75 \leq LQ_{ir} \leq 1{,}25$) η περιφέρεια είναι λιγότερο ειδικευμένη στον κλάδο αυτό σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο, επομένως δεν ασχολούνται επιπλέον εργαζόμενοι ώστε να καλύψουν εξωγενή ζήτηση και ο κλάδος θεωρείται μη βασικός .
- Εάν οι τιμές του συντελεστή είναι μεγαλύτερες από 1,25 ($LQ_{ir} \geq 1.25$) η περιφέρεια είναι περισσότερο ειδικευμένη στον κλάδο αυτό σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο, επομένως ασχολείται πρόσθετος αριθμός εργαζομένων προκειμένου να καλυφθεί η πρόσθετη εξωγενής ζήτηση και ο κλάδος θεωρείται βασικός.

Επομένως για να χαρακτηριστεί ένας κλάδος i της περιφέρειας r εξαγωγικός θα πρέπει καταρχήν να ισχύει:

[3] Δείκτης τοπικής ειδίκευσης

$$LQ > 1{,}20$$

Η λογική του υπολογισμού του συντελεστή ειδίκευσης (location quotients, LQ) προκειμένου να γίνει ανάλυση του βασικού και μη βασικού τομέα είναι ότι αν η συμμετοχή ενός κλάδου στην απασχόληση είναι μεγαλύτερη από τον μέσο όρο σε επίπεδο χώρας τότε η περιφέρεια έχει σχετική ειδίκευση στην παραγωγή του προϊόντος αυτού του κλάδου.

Η μέθοδος του συντελεστή ειδίκευσης μπορεί να εφαρμοστεί σε πόλεις και περιφέρειες για τη δημιουργία χάρτη που δίνει εικόνα για τις εισαγωγές και εξαγωγές των περιφερειών.

Εάν λοιπόν ο κλάδος i στην περιοχή -r- χαρακτηρίζεται ως εξαγωγικός, τότε ο πρόσθετος αριθμός e_{ir} εργαζόμενων που απαιτούνται ώστε να καλυφθεί η εξωγενώς προερχομένη ζήτηση για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες του κλάδου-i-στην περιφέρεια -r- μπορεί να εκτιμηθεί από την παρακάτω σχέση (8) ή την ισοδύναμή της (9).

$$ex_{ir} = (1 - \frac{1}{LQ_{ir}})a_{ir} \qquad (8)$$

$$ex_{ir} = a_{ir} - a_r \frac{A_{in}}{A_n} \qquad (9)$$

Προϋπόθεση για την εφαρμογή της μεθόδου είναι ότι δεν υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές στην παραγωγικότητα της εργασίας και ότι τα καταναλωτικά πρότυπα μεταξύ εθνικής και τοπικής οικονομίας είναι τα ίδια.

Ως μειονεκτήματα της μεθόδου μπορεί να θεωρηθούν:

- ότι ο βαθμός ομαδοποίησης των τομέων δραστηριοτήτων επηρεάζει τα αποτελέσματα της μεθόδου. (Karaska, 1968)
- για την εφαρμογή της μεθόδου γίνεται η υπόθεση ότι η συνάρτηση παραγωγής για όλους τους κλάδους όλων των περιφερειών είναι η ίδια, δηλαδή δε λαμβάνονται υπόψη διαφορές στην παραγωγικότητα.
- Θεωρείται δεδομένο ότι η κατανάλωση των νοικοκυριών δίδεται από την ίδια συνάρτηση.

Παρ' όλα αυτά η μέθοδος του συντελεστή ειδίκευσης (LQ) είναι μια δημοφιλής έμμεση μέθοδος ταυτοποίησης εξαγωγικών βιομηχανιών, διότι είναι εύκολη η εφαρμογή της καθώς και η ερμηνεία των αποτελεσμάτων και απαιτείται μικρή εμπειρία. Στην ουσία ο υπολογισμός του συντελεστή ειδίκευσης (LQ) αξιολογεί «*το βαθμό κατανομής της συνολικής απασχόλησης στις εξαγωγικές δραστηριότητες μεταξύ των διαφόρων βιομηχα-*

νιών και αν η οικονομική βάση διαφοροποιείται με την πάροδο του χρόνου ή αν είναι περισσότερο διαδεδομένη μεταξύ των βιομηχανιών» (Galambos and Schreiber 1978,20).

Ο συντελεστής ειδίκευσης υπολογίζεται για κάθε κλάδο της περιφέρειας και της χώρας αντίστοιχα προκειμένου να καθοριστεί αν η απασχόληση της περιφέρειας έχει μεγαλύτερο ποσοστό σε κάθε κλάδο σε σχέση με την εθνική οικονομία. Έτσι ο συντελεστής ειδίκευσης μπορεί να καθορίσει ποιες βιομηχανίες εξάγουν τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους συγκριτικά καθώς και την έκταση της συμμετοχής τους στην «καθοδήγηση» της τοπικής οικονομίας.

Η διάκριση των κλάδων σε βασικούς και μη βασικούς με τη χρήση αυτής της μεθόδου θα πρέπει να θεωρείται προσεγγιστική γιατί ο δείκτης εξειδίκευσης για να αποτελέσει μέτρο καθαρών συναλλαγών της περιφέρειας απαιτείται:

- Στον κλάδο που εξετάζεται, οι τιμές παραγωγικότητας όλων των περιφερειών της χώρας να μην παρουσιάζουν διαφορές μεταξύ τους.
- Η κατανάλωση σε κάθε κλάδο της περιφέρειας που θεωρείται βασικός (ισχύει: $LQ_{ir} \geq 1.20$) να ικανοποιείται μόνο από τον κλάδο αυτό.
- Το επίπεδο της κατά κεφαλήν κατανάλωσης να είναι ίδιο για όλες τις περιφέρειες στον κλάδο.

2.2.4 Μέθοδος των ελαχίστων απαιτήσεων

Η μέθοδος των ελαχίστων απαιτήσεων είναι μια εναλλακτική προσέγγιση της μεθόδου του κλαδικού συντελεστή ειδίκευσης. Βασίζεται στην ιδέα ότι εφόσον οι περιφερειακές οικονομίες είναι περισσότερο ανοικτές από τις εθνικές, δεν είναι ορθό να χρησιμοποιείται η εθνική οικονομία σαν σημείο αναφοράς για να γίνει διάκριση των κλάδων σε βασικούς ή μη βασικούς. Με την εφαρμογή της μεθόδου αυτής χρησιμοποιείται ένας δείκτης ο οποίος συγκρίνει τη διάρθρωση της απασχόλησης της περιφέρειας με την διάρθρωση της απασχόλησης σε περιφέρειες που έχουν ομοιότητες με αυτή, αντί να συγκρίνεται με τη διάρθρωση της απασχόλησης στο σύνολο της χώρας. Αφού γίνει ομαδοποίηση των περιφερειών που έχουν το ίδιο μέγεθος, επιλέγεται σαν μερίδιο αναφοράς το μικρότερο μερίδιο όλων των περιφερειών. Τα μερίδια τα οποία είναι μεγαλύτερα από αυτό, αντιστοιχούν σε απασχόληση που ανήκει στο βασικό τομέα.

Προκειμένου να εκτιμήσουμε τον αριθμό των επιπλέον απασχολούμενων, χρησιμοποιούμε τη σχέση:

$$ex_{ir} = a_{ir} - a_r \left(\frac{A_i}{A}\right)_{\min} \qquad (10)$$

Όπου $(\frac{A_i}{A})_{\min}$ είναι η ελάχιστη απαιτούμενη αναλογία για την απασχόληση στο κλάδο i σε περιοχές ή περιοχή όμοια με την υπό εξέταση περιοχή.

3. Η Περιφέρεια Κρήτης και τα βασικά χαρακτηριστικά της

3.1 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

Η Κρήτη είναι το μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας και αποτελεί τη μία από τις 13 περιφέρειές της.

Η συνολική έκταση της περιφέρειας Κρήτης είναι 8.336 τετραγωνικά χιλιόμετρα (6,3% της συνολικής έκτασης της Ελλάδας). Βρίσκεται στο νότιο άκρο του Αιγαίου πελάγους σε απόσταση 160 χιλιόμετρα περίπου από την ηπειρωτική χώρα. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 ο μόνιμος πληθυσμός της είναι 623.065 κάτοικοι που αντιπροσωπεύει το 5,76% του πληθυσμού της χώρας και κατατάσσεται πέμπτη μεταξύ των περιφερειών της Ελλάδας από άποψη πληθυσμού.

Η εικόνα και ο χαρακτήρας της περιφέρειας Κρήτης καθορίζονται από τη θέση της στο κέντρο της Ανατολικής Μεσογείου και από το φυσικό της ανάγλυφο. Οι εναλλαγές των γεωμορφολογικών σχηματισμών καθώς και το ότι η Κρήτη είναι κυρίως ορεινό νησί, καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τη χωροταξική οργάνωση, την οικιστική δομή και γενικά τα ανθρωπογενή δεδομένα της περιφέρειας.

Η διαμόρφωση των οικισμών και του οδικού δικτύου της περιφέρειας Κρήτης επηρεάστηκαν από τα γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά τα οποία ευθύνονται εν μέρει για τη δημιουργία πλεονεκτημάτων και περιορισμών στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη.

3.2 Αναπτυξιακά χαρακτηριστικά

Για μεγάλη χρονική περίοδο στην Περιφέρεια Κρήτης πραγματοποιήθηκε σημαντική ανάπτυξη έχοντας σαν αποτέλεσμα να βελτιωθεί η θέση της στην ελληνική οικονομία κατά τα έτη 2005-2009. Το κατά κεφαλή εισόδημα της Περιφέρειας αντιστοιχούσε το 2009 στο 90% του μέσου της χώρας καταλαμβάνοντας την 5η θέση μεταξύ των 13 περιφερειών και στο 85% του μέσου των 27 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καταλαμβάνοντας την 170^{η} θέση μεταξύ των περιφερειών της. Έτσι κατατάσσεται σε ένα ενδιάμεσο επίπεδο ανάπτυξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Το 2008 η οικονομική δραστηριότητα και η απασχόληση στην Περιφέρεια Κρήτης ήταν σε υψηλά επίπεδα. Αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα οι κλάδοι του τουρισμού και του εμπορίου όπως και η διαχείριση ακινήτων, οι κατασκευές και λιγότερο η μεταποίηση. Ενώ στον πρωτογενή τομέα σημειώνεται μείωση στην παραγωγή και στην απασχόληση. Η περι-

φερειακή οικονομία της Κρήτης θεωρείται εξωστρεφής διότι δυο κλάδοι της, ο τουρισμός και η αγροτική παραγωγή, απευθύνονται σε αγορές εκτός της περιφέρειας Κρήτης.

Οι πολιτικές δημοσιονομικής προσαρμογής οι οποίες εφαρμόζονται από το 2009 και μετά λόγω της οικονομικής κρίσης έχουν συνέπειες που είναι διαφοροποιημένες χωρικά. Οι συνέπειες αυτές αφορούν στη σύνθεση των εισοδημάτων και της απασχόλησης καθώς και σε μόνιμες επιδράσεις στην πραγματική οικονομία. Η αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος εξαρτάται από τη διάρθρωση της περιφερειακής οικονομίας.

Η οικονομική κρίση άρχισε να επηρεάζει περισσότερο την περιφέρεια της Κρήτης μετά το 2009. Ο κλάδος των οικοδομών συρρικνώνεται με ποιο γρήγορους ρυθμούς από το μέσο όρο της χώρας με αποτέλεσμα η ανεργία να τείνει να εξισωθεί με τον εθνικό μέσο όρο. Συγκεκριμένα η περιφέρεια Κρήτης με ανεργία 15,4% το 2011 βρίσκεται στην 39η θέση μεταξύ των περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η αλματώδης αύξηση της ανεργίας το πρώτο τρίμηνο του 2012 σε 23,4% τοποθετεί την Κρήτη στη 4η θέση μεταξύ των 13 περιφερειών της Ελλάδας. (Κατευθύνσεις αναπτυξιακής στρατηγικής περιφέρειας Κρήτης για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, Απρίλιος 2013)

Από προηγούμενες μελέτες φαίνεται ότι οι οικονομικές δραστηριότητες στις οποίες εξειδικεύεται η περιφέρεια Κρήτης, είναι ο τουρισμός και ο αγροτικός τομέας. Στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας μπορούν να συμβάλουν η Έρευνα και η Τεχνολογία, τομείς που μπορεί να γίνουν αρωγοί στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και κατ' επέκταση στη μείωση της ανεργίας. Τα ερευνητικά κέντρα και εκπαιδευτικά ιδρύματα τα οποία λειτουργούν στην περιφέρεια Κρήτης δίδουν τη δυνατότητα ανάπτυξης προς αυτή την κατεύθυνση.

Σημαντική είναι η συμβολή του εξαγωγικού προσανατολισμού που παρουσιάζουν στην περιφέρεια Κρήτης μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων οι οποίες δραστηριοποιούνται κυρίως στον κλάδο των τροφίμων και των ποτών και προμηθεύουν τοπικές και διεθνείς αγορές με τυποποιημένα αγροτικά προϊόντα όπως φρούτα, λαχανικά, λάδι, κρασί, μέλι κ.α. αλλά και προϊόντα του δευτερογενούς τομέα όπως πλαστικά, υλικά συσκευασίας, ηλεκτρολογικό υλικό κ.α.. Σύμφωνα με την έρευνα «Χαρτογράφησης της εξαγωγικής δραστηριότητας της Ελλάδας ανά περιφέρεια και ανά νομό» για το 2016, που πραγματοποίησε το Ινστιτούτο Εξαγωγικών Ερευνών και Σπουδών (ΙΕΕΣ) του Συνδέσμου Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος, οι εξαγωγές από την περιφέρεια Κρήτης παρουσίασαν αύξηση 30% το διάστημα 2012-2016. Στην ίδια μελέτη αναφέρεται ότι το 2016 η Κρήτη βρίσκεται στην 8^{η} θέση μεταξύ των περιφερειών της Ελλάδας, σημειώνοντας το 2,1% των εξαγωγών της χώρας την ίδια χρονιά. Μείωση της τάξης του 9,4% σημειώνεται το διάστημα 2015-2016 στις εξαγωγές του νησιού.

Στην οικονομική ανάπτυξη του νησιού αλλά και στην εξαγωγική δραστηριότητα συμβάλλουν: το επαρκώς καταρτισμένο εργατικό δυναμικό και οι υποδομές παρ' όλες τις ελλείψεις που παρουσιάζουν. Οι υποδομές μεταφορών – έξι λιμάνια και τρία αεροδρόμια- εξυπηρετούν την σύνδεση με την υπόλοιπη Ελλάδα αλλά και τον κόσμο. Επίσης διαθέτει Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (Πανεπιστήμιο, Πολυτεχνείο και Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης) ερευνητικά κέντρα (ΙΤΕ, ΜΑΙΧ, ΕΚΛΕΘΕ κ.λ.π.),εκθεσιακά κέντρα, βιομηχανικές – βιοτεχνικές περιοχές και υποδομές που εξυπηρετούν την αυξημένη τουριστική κίνηση.

3.3 Βασικά οικονομικά χαρακτηριστικά της περιφέρειας Κρήτης

Σύμφωνα με τα στοιχεία των Περιφερειακών Λογαριασμών της Εθνικής Στατιστικής Αρχής για την περιφέρεια Κρήτης το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν παραμένει σε επίπεδα της τάξης του 5% ως προς το αντίστοιχο της χώρας. Το έτος 2008 το ΑΕΠ της περιφέρειας Κρήτης ανέρχεται σε ύψος 12.854 εκατομμυρίων ευρώ. Η συμμετοχή των τεσσάρων νομών της Κρήτης στο περιφερειακό προϊόν διαμορφώνεται ως εξής: Στην πρώτη θέση βρίσκεται ο νομός Ηρακλείου με συμμετοχή 52,06%, στη δεύτερη θέση είναι ο νομός Χανίων με 23,07% και ακολουθούν ο νομός Λασιθίου με 12,89% και ο νομός Ρεθύμνου με συμμετοχή 11,99%.

Πίνακας -3.2- Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (εκατ. ευρώ)

	2000	2004	2008
Σύνολο Ελλάδας	136.281	185.266	236.917
Κρήτη	7.330	9.730	12.854
Ηράκλειο	3.708	5.057	6.692
Λασίθι	936	1.150	1.657
Ρέθυμνο	1.012	1.234	1.541
Χανιά	1.674	2.289	2.965
Κρήτη / Σύνολο Ελλάδας	5,38%	5,25%	5,43%
Ηράκλειο / Κρήτη	50,59%	51,97%	52,06%
Λασίθι / Κρήτη	12,77%	11,82%	12,89%
Ρέθυμνο / Κρήτη	13,81%	12,68%	11,99%
Χανιά / Κρήτη	22,84%	23,53%	23,07%

Πηγή: Εθνική Στατιστική Αρχή

Το διάστημα από το 2000 έως το 2008 σημειώθηκε μείωση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας στον Πρωτογενή τομέα (από 10,04% το 2000 σε 5,50% το 2008) με ταυτόχρονη αύξηση του Τριτογενή και του Δευτερογενή τομέα. Σε αυτή την τάση εξαίρεση αποτελεί ο νομός Λασιθίου ο οποίος διατηρεί το ποσοστό αντιπροσώπευσης στον Πρωτογενή τομέα στο 10,10%.

Η μείωση της απασχόλησης και του εισοδήματος στον κλάδο της γεωργίας οφείλεται κυρίως στην πτώση της τιμής ορισμένων προϊόντων όπως του ελαιόλαδου και κάποιων κηπευτικών τα οποία αποτελούν και τις κυριότερες καλλιέργειες στην περιφέρεια της Κρήτης. Ορισμένες περιοχές έχουν αυξημένη τουριστική κίνηση με ταυτόχρονη αύξηση των εσόδων. Αυτό δημιουργεί ανισορροπίες διότι αναπτύσσονται οι παραθαλάσσιες περιοχές και φθίνουν οι αγροτικές περιοχές στην ενδοχώρα. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Κρήτης 2012- 2014 ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ)

Παρ' όλα αυτά ο πρωτογενής τομέας εξακολουθεί να συμμετέχει σημαντικά στην απασχόληση και να αποτελεί μια από τις βασικές πηγές εισοδήματος της ενδοχώρας. Ο πρωτογενής τομέας στην περιφέρεια Κρήτης και ιδιαίτερα η ελαιοκομία, η αμπελουργία, τα κηπευτικά και η κτηνοτροφία αποτελούν τις κινητήριες δυνάμεις της οικονομίας της Κρήτης, αφού οι πολλαπλασιαστικές επιδράσεις της στους άλλους τομείς της οικονομικής δραστηριότητας, δευτερογενή και τριτογενή, μπορούν να διαμορφώσουν ένα δυναμικό αναπτυξιακό τοπίο. Προβλήματα του τομέα είναι η εξάρτηση των παραγωγών από παραδοσιακά πρότυπα και καλλιέργειες, η έλλειψη διάρθρωσης με ατελείς υποδομές καθώς και ο μικρός και διάσπαρτος κλήρος. Επίσης σε σχέση με την υπόλοιπη Ελλάδα, το ποσοστό των εκτάσεων που αρδεύονται είναι πολύ μικρό. Ενώ μόλις το 3% του συνόλου των καλλιεργήσιμων εκτάσεων καλύπτεται από κηπευτικές καλλιέργειες, το 50% των θερμοκηπιακών καλλιεργειών της χώρας βρίσκεται στην Κρήτη.

Στο δευτερογενή τομέα ανήκουν κυρίως επιχειρήσεις μικρού μεγέθους με οικογενειακή μορφή και χαρακτηριστικά τα οποία λειτουργούν ως ανασταλτικοί παράγοντες στην πρόοδό τους που ως αποτέλεσμα έχουν τη δημιουργία διαρθρωτικών προβλημάτων. Οι οικονομικές και οργανωτικές αδυναμίες των επιχειρήσεων αυτών καθώς και η μειωμένη ένταση καινοτομίας οφείλονται στο μικρό μέγεθος και στον οικογενειακό χαρακτήρα τους. Στην περιφέρεια Κρήτης αντικείμενο απασχόλησης των επιχειρήσεων του δευτερογενούς τομέα είναι η μεταποίηση και συγκεκριμένα η επεξεργασία προϊόντων κυρίως του πρωτογενούς τομέα όπως είναι τα τρόφιμα και τα ποτά, καθώς και ο κατασκευαστικός και ο τομέας των πλαστικών. Οι επιχειρήσεις μεταποίησης είναι γενικά μικρού μεγέθους και παρουσιάζουν προβλήματα οργάνωσης, σχεδιασμού, ποιότητας και εκσυγχρονισμού της παραγωγικής διαδικασίας. Εξαίρεση αποτελούν οι συνεταιριστικές

επιχειρήσεις. Το ποσοστό της βαριάς βιομηχανίας που δραστηριοποιείται στην Κρήτη σε σχέση με το σύνολο της χώρας είναι μικρό και ανέρχεται μόνο σε 1,8%. Επίσης ένα άλλο πρόβλημα είναι η ανεπαρκής οργάνωση των εμπορικών δικτύων προκειμένου να πραγματοποιείται η προώθηση των τοπικών προϊόντων. Περιβαλλοντικά προβλήματα δημιουργούνται λόγω του μη ικανοποιητικού βαθμού εγκατάστασης των μεταποιητικών επιχειρήσεων σε οργανωμένους χώρους. Σημαντικοί τομείς για την ανάπτυξη της απασχόλησης και της οικονομικής δραστηριότητας στην περιφέρεια Κρήτης είναι ο τομέας της ενέργειας και ιδιαίτερα οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η σωστή διαχείριση και εκμετάλλευσή τους μπορεί να συμβάλει τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, ανάπτυξη της τεχνογνωσίας και της τεχνολογίας καθώς και νέων τομέων της οικονομίας. (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Κρήτης 2012- 2014 ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ)

Στα μεγάλα αστικά κέντρα του νησιού είναι συγκεντρωμένες οι διοικητικές, χρηματοοικονομικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες καθώς και οι μεταφορές οι οποίες ανήκουν στον τριτογενή τομέα. Ο κλάδος των μεταφορών έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα λόγω της νησιωτικής φύσης της περιφέρειας αλλά και του εξαγωγικού προσανατολισμού και της οικονομίας της. Έτσι ιδρύθηκαν μεγάλες ναυτιλιακές και ισχυρές μεταφορικές εταιρείες. Στον εκπαιδευτικό κλάδο ανήκουν το Πανεπιστήμιο Κρήτης, το Πολυτεχνείο και το Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό ίδρυμα Κρήτης τα οποία έχουν σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη του νησιού. Επίσης μεγάλα ερευνητικά κέντρα, όπως το Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας, το ΕΛΚΕΘΕ, το ΜΑΙΧ κ.λ.π. δραστηριοποιούνται στο νησί συμβάλλοντας στη ανάπτυξη και την οικονομία.

Στην περιφέρεια της Κρήτης ο τουριστικός κλάδος παρουσιάζει δυναμική ανάπτυξη. Οι ξενοδοχειακές υποδομές αναβαθμίζονται ποσοτικά και ποιοτικά λόγω της αυξημένης ζήτησης η οποία έδωσε κίνητρα για επενδύσεις σε μεγάλες ξενοδοχειακές μονάδες. Οι μονάδες αυτές βρίσκονται συγκεντρωμένες κυρίως στα βόρεια παράλια του νησιού και λιγότερο στα νότια λόγω της περιορισμένης διάχυσης του τουρισμού στην ενδοχώρα. Αυτό σε συνδυασμό με την εποχικότητα δημιουργούν διαθρωτικά προβλήματα στον κλάδο.

Τα τελευταία χρόνια λόγω της οικονομικής κρίσης που πλήττει την χώρα έχει επηρεαστεί μεγάλο μέρος της παραγωγικής βάσης της περιφέρειας της Κρήτης, με αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας, τον περιορισμό των χορηγήσεων, την μείωση των επενδύσεων και του διαθέσιμου εισοδήματος.

4. Προσδιορισμός της οικονομικής βάσης της περιφέρειας Κρήτης (2009-2016)

4.1 Η μέθοδος και τα στατιστικά στοιχεία και τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα μελέτη

Προκειμένου να γίνει διάκριση των κλάδων της οικονομίας της περιφέρειας Κρήτης σε βασικούς (εξαγωγικούς) και μη βασικούς χρησιμοποιήθηκαν τα διαθέσιμα στοιχεία απασχόλησης από τις έρευνες του εργατικού δυναμικού της που διενεργεί η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία.

Στην παρούσα μελέτη έγινε χρήση των στοιχείων απασχόλησης κατά τρίμηνο, περιφέρεια και διψήφιο κωδικό της Στατιστικής Ταξινόμησης Οικονομικών Δραστηριοτήτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση NACE Rev. 2 (ΣΤΑΚΟΔ 08), για τα έτη 2008-2016. Η διψήφια κατηγορία αποτελείται από 88-κλάδους απασχόλησης.

Η διάκριση των κλάδων σε βασικούς και μη βασικούς έγινε με τη μέθοδο του συντελεστή ειδίκευσης σε συνδυασμό με πρόσθετα κριτήρια, τα οποία αναλύονται στη αντίστοιχη ενότητα. Η επιλογή της μεθόδου αυτής έγινε για τους παρακάτω λόγους:

1. Η περιφέρεια Κρήτης έχει σημαντικές διαφορές από τις υπόλοιπες περιφέρειες της Ελλάδας επομένως ήταν δύσκολο να εφαρμοστεί η ισοδύναμη ουσιαστικά μέθοδος των ελαχίστων απαιτήσεων για τη διάκριση των κλάδων.
2. Δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στη μέση παραγωγικότητα της εργασίας στην περιφέρεια Κρήτης και στη μέση παραγωγικότητα της εργασίας στο σύνολο της χώρας.
3. Η μέθοδος του συντελεστή ειδίκευσης είναι αυτή που χρησιμοποιείται συνήθως στην έμμεση προσέγγιση προκειμένου να γίνει διάκριση των κλάδων σε βασικούς και μη βασικούς.

Για τον προσδιορισμό των βασικών (εξαγωγικών) κλάδων στην περιφέρεια Κρήτης ακολουθήθηκαν τα παρακάτω βήματα:

- Εξετάστηκε το μέσο ύψος συνολικής αλλά και κλαδικής απασχόλησης στην περιφέρεια Κρήτης για την περίοδο 2009-2016 . Έγινε σύγκριση των αποτελεσμάτων με τα αντίστοιχα αποτελέσματα από τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας. Στη συνέχεια , χρησιμοποιώντας τη μέθοδο του συντελεστή κλαδικής ειδίκευσης σε συνδυασμό με την εκτίμηση για το ύψος του εξυπηρετούμενου πληθυσμού από το πλήθος των εργαζομένων σε κάθε κλάδο, οδηγηθήκαμε σε μια πρώτη προσέγγιση για το ποιοι είναι οι εξαγωγικοί κλάδοι για την οικονομία της περιφέρειας Κρήτης.

- Έγινε υπολογισμός του πολλαπλασιαστή της οικονομικής βάσης της περιφέρειας Κρήτης ο οποίος δίνει τη δυνατότητα να υπολογιστεί το σύνολο των οικονομικών επιπτώσεων έπειτα από αύξηση στο επίπεδο των εξαγωγών και συγκεκριμένα να γίνει εκτίμηση της συνολικής μεταβολής της απασχόλησης που οφείλεται στην μεταβολή των εξαγωγών.
- Στη συνέχεια εξετάστηκε η διάρθρωση της απασχόλησης στην περιφέρεια Κρήτης για κάθε έτος από το 2009 έως και το 2016 και έγινε σύγκριση με τη διάρθρωση της απασχόλησης στο σύνολο της χώρας.

4.2 Η Γενική εικόνα της απασχόλησης στην περιφέρεια Κρήτης κατά τη χρονική περίοδος 2009-2016

4.2.1 Μέσο ύψος απασχόλησης – διάρθρωσης απασχόλησης στην περιφέρεια Κρήτης

Ο υπολογισμός του μέσου αριθμού απασχολούμενων για την χρονική περίοδο 2009-2016 θα μας οδηγήσει στην εξαγωγή των πρώτων συμπερασμάτων σχετικά με το ύψος και τη διάρθρωση της απασχόλησης στην περιφέρεια Κρήτης κατά την χρονική περίοδο αυτή. Το μέσο ύψος απασχόλησης προκύπτει με τον υπολογισμό του αριθμητικού μέσου όρου της απασχόλησης ανά κλάδο.

Για τον υπολογισμό του αριθμητικού μέσου όρου $\bar{a}_{ir}$ του αριθμού των απασχολουμένων στον κλάδο i στην περιφέρεια r τη χρονική περίοδο 2009 – 2016, χρησιμοποιείται η σχέση

$$\bar{a}_{ir} = [\sum_{n=1} a_{irn}] / n$$

Όπου n είναι το πλήθος των ετών, και $\bar{a}_{ir}$ είναι ο αριθμός των απασχολουμένων στον κλάδο i , στην περιφέρεια r το έτος n

Στον παρακάτω πίνακα -4.1- έχουν παρατεθεί τα ετήσια στοιχεία αριθμού απασχολουμένων ανά κλάδο στην περιφέρεια Κρήτης την χρονική περίοδο 2008-2016 .

Πίνακας -4.1- Περιφέρεια Κρήτης: Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο την χρονική περίοδο 2009-2016

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	46316	53199	50362	47628	44180	34409	33670	32305
02 Δασοκομία και υλοτομία	199	341	188	103	111	24	113	31
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	98	310	908	578	470	451	439	277

Συνέχεια πίνακα -4.1- Περιφέρεια Κρήτης: Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο την χρονική περίοδο 2009-2016

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	0	0	0	56	84	0	0	0
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	0	0	0	0	0	0	0	0
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	0	0	0	0	0	0	0	0
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	209	176	222	267	204	125	31	185
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	0	0	0	0	0	0	0	0
10 Βιομηχανία τροφίμων	8402	6458	5200	5564	4577	5405	6770	6209
11 Ποτοποιία	688	675	719	1314	1120	851	810	1107
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	0	0	0	0	0	0	0	0
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	236	261	52	0	0	0	0	131
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	543	466	453	31	0	44	309	176
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	156	177	172	211	0	127	32	189
16 Βιομ.ξύλου/πρ.ξύλου-φελλού/καλαθοποιία-σπαρτοπλεκτική	1666	1496	1092	823	670	421	906	965
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	204	117	114	0	449	439	0	49
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	224	143	135	351	449	534	763	861
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	0	0	0	0	130	67	0	0
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	75	57	0	0	54	314	387	194
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	241	163	32	163	42	0	132	453
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)-πλαστικές ύλες	261	24	136	450	1574	1237	436	698
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	2088	1591	1784	1817	1574	1282	1016	648
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	85	112	80	77	133	160	163	139
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	2547	2000	2736	1571	1703	1357	789	991
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	430	315	214	71	0	0	108	301
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	136	214	93	0	0	0	0	231
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	103	261	176	0	0	0	0	0

Συνέχεια πίνακα -4.1- Περιφέρεια Κρήτης: Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο την χρονική περίοδο 2009-2016

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	0	0	43	0	0	0	0	0
31 Κατασκευή επίπλων	1768	1577	1174	910	969	1557	1116	640
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	881	509	807	825	479	323	556	380
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	549	371	193	113	485	479	59	0
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	1462	1661	1114	882	775	1178	917	717
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	662	310	434	662	330	370	420	528
37 Επεξεργασία λυμάτων	0	63	34	0	0	0	0	0
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	929	954	654	373	1303	1312	777	204
39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. αποβλήτων	0	114	64	0	0	0	0	0
41 Κατασκευή κτιρίων	12531	9329	5912	6320	6612	4982	3472	3619
42 Εργα πολιτικού μηχανικού	1227	884	472	293	799	1051	586	664
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	15299	13886	10852	6953	5926	6290	7496	7415
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	4839	5054	4567	5091	4392	4409	4893	4142
46 Χονδρικό εμπόριο	7624	6720	6609	6762	7064	7044	6092	5831
47 Λιανικό εμπόριο	34666	34931	32718	26407	26692	28984	27949	33544
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	5489	4831	4197	3449	2592	2934	4827	5105
50 Πλωτές μεταφορές	766	845	1228	1208	715	916	1219	696
51 Αεροπορικές μεταφορές	971	541	853	1007	728	403	849	1141
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη μεταφορά δραστηριότητες	1065	1174	1740	1946	1476	1484	1035	1556
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	469	545	1056	622	1097	849	1653	1577
55 Καταλύματα	13483	12931	14022	15528	13644	14100	15149	15605
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	18908	17812	16780	13610	13985	17069	19825	19380
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	656	309	25	50	0	35	221	255
59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	111	118	364	55	0	128	119	0
60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	490	495	439	515	628	727	684	483
61 Τηλεπικοινωνίες	768	654	528	450	1214	1280	761	484

Συνέχεια πίνακα -4.1- Περιφέρεια Κρήτης: Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο την χρονική περίοδο 2009-2016

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συναφή	461	140	120	687	628	400	498	375
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	35	0	57	129	34	171	235	301
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	3013	1699	2218	2200	2591	1781	1604	2105
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	695	793	1055	747	492	442	439	1363
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	425	317	749	697	707	548	153	196
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	578	359	408	415	444	379	312	33
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	6330	4334	4463	4431	3652	2976	1893	2468
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	25	170	341	46	0	245	358	260
71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	3008	3944	3386	3076	2505	1404	1915	2441
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	832	893	347	265	476	783	460	84
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	466	439	573	504	38	0	0	111
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	932	421	756	1061	854	1060	453	379
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	528	222	24	0	0	0	0	125
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	760	814	709	355	486	705	1101	1227
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	0	0	0	0	121	0	0	47
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	2097	1602	1130	1169	1127	2097	1956	2097
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	254	639	493	357	490	770	1050	907
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	1109	1200	1236	922	928	1274	1323	1587
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	319	164	145	447	352	285	661	767
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	17309	17343	18308	15786	14368	14311	13124	14001
85 Εκπαίδευση	18416	17165	18068	14955	15354	16550	16207	18460
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	9542	9785	10071	9199	8315	8636	7761	10604
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	855	704	384	253	315	632	513	426
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	1091	1237	1015	1350	1147	1062	1148	1331
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	53	30	347	341	337	65	58	378
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεια-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	305	366	520	507	361	603	543	532

Συνέχεια πίνακα -4.1- Περιφέρεια Κρήτης: Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο την χρονική περίοδο 2009-2016

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	502	87	53	211	121	360	711	1046
93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	716	658	672	612	882	1041	732	752
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	826	785	663	651	740	695	1002	1602
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	867	488	707	1217	1812	1499	449	321
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	2831	4576	3935	3492	3037	2878	2426	2301
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	2910	3991	3531	2735	2142	2886	2346	1803
98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες	0	0	0	0	0	0	0	0
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	109	145	98	0	473	527	156	0

Από τα ετήσια αριθμητικά δεδομένα του πίνακα -4.1- και έπειτα από επεξεργασία προκύπτουν τα παρακάτω απόλυτα μέσα μεγέθη του αριθμού απασχολουμένων για την περιφέρεια Κρήτης τα οποία έχουν παρατεθεί στον πίνακα -4.2- μαζί με τη μέση απασχόληση της ίδιας περιόδου και για τις υπόλοιπες περιφέρειες της Ελλάδος για να υπάρχει η δυνατότητα σύγκρισης.

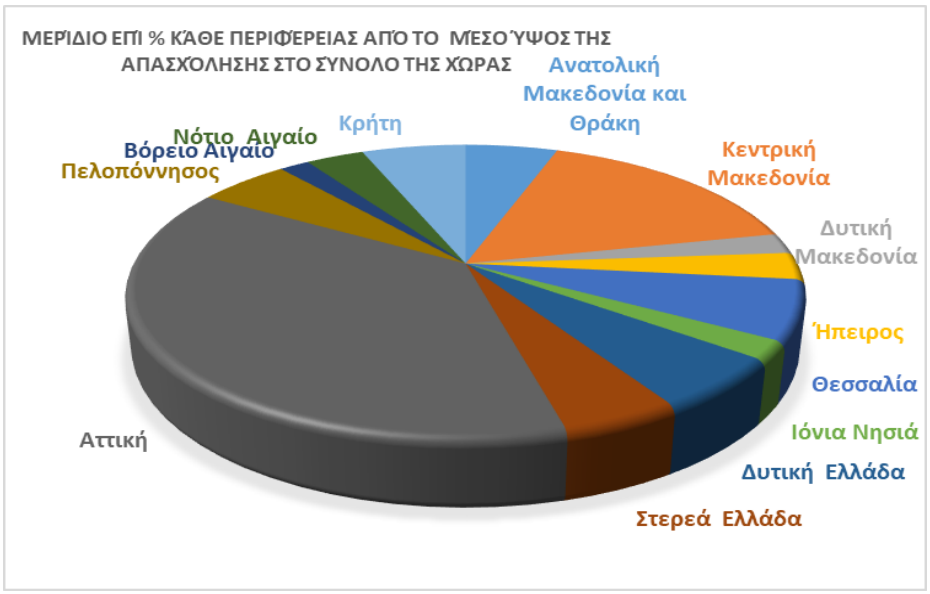
Πίνακας -4.2. - Μέσο ύψος απασχόλησης για τις 13 Περιφέρειες της Ελλάδος κατά την περίοδο 2009-2016

Περιφέρειες	**Μέσο ύψος απασχόλησης**	**Μερίδιο επί % κάθε περιφέρειας από το μέσο ύψος της απασχόληση στο σύνολο της χώρας**	**Σειρά κατάταξης**
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	205432	5,30%	
Κεντρική Μακεδονία	629133	16,22%	2
Δυτική Μακεδονία	87445	2,25%	
Ήπειρος	115217	2,97%	
Θεσσαλία	255480	6,59%	3
Ιόνια Νησιά	78367	2,02%	
Δυτική Ελλάδα	224292	5,78%	
Στερεά Ελλάδα	187521	4,83%	
Αττική	1460561	37,66%	1
Πελοπόννησος	206028	5,31%	
Βόρειο Αιγαίο	66987	1,73%	
Νότιο Αιγαίο	129843	3,35%	
Κρήτη	**232287**	**5,99%**	**4**
Μέση απασχόληση στο σύνολο της χώρας	**3878593**	**100**	

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτουν τα εξής:

- Το μερίδιο της περιφέρειας Κρήτης στη μέση απασχόληση στο σύνολο της χώρας, είναι 5,99%.
- Η περιφέρεια Κρήτης συγκρινόμενη με τις άλλες περιφέρειες στο μέσο ύψος απασχόλησης κατά την περίοδο 2009-2016 έχει την τέταρτη θέση με μερίδιο 5,99% στη μέση απασχόληση στο σύνολο της χώρας και 232.287 μέση απασχόληση, ενώ την πρώτη θέση έχει η περιφέρεια Αττικής με μερίδιο 37,66%, τη δεύτερη η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας με μερίδιο απασχόλησης 16,22% και την τρίτη θέση έχει η περιφέρεια Θεσσαλίας με μερίδιο απασχόλησης 6,59%.

Γράφημα -4.1- Μερίδιο επί % κάθε περιφέρειας από το μέσο ύψος της απασχόλησης στο σύνολο της χώρας

Στη συνέχεια υπολογίζεται το μέσο ύψος απασχόλησης ανά τομέα (πρωτογενή – δευτερογενή – τριτογενή) για τις περιφέρειες της Ελλάδος το οποίο έχει καταχωρηθεί στον επόμενο πίνακα -4.3- και προέκυψε έπειτα από επεξεργασία των πινάκων του παραρτήματος και του πίνακα -4.1-.

Οι κλάδοι απασχόλησης ανάλογα με τη φύση των προϊόντων που παράγουν ή των υπηρεσιών που προσφέρουν ταξινομούνται στους παρακάτω τομείς:

- Στον πρωτογενή τομέα παραγωγής ανήκουν επιχειρήσεις οι οποίες παράγουν και διαθέτουν προϊόντα που προέρχονται από τη φύση (έδαφος και υπέδαφος). Οι σημαντικότερες επιχειρήσεις του πρωτογενούς τομέα είναι οι γεωργικές, οι κτηνοτρο-

φικές, οι μεταλλευτικές, οι αλιευτικές, οι δασοκομικές, οι μελισσοκομικές και άλλες. Ο πρωτογενής τομέας περιλαμβάνει τους κλάδους του πίνακα -5.1- με κωδικούς: 01, 02, 03, 05, 06, 07, 08, 09.

- Στον δευτερογενή τομέα παραγωγής ανήκουν οι βιοτεχνικές και βιομηχανικές μονάδες παραγωγής που ασχολούνται κυρίως με τη μεταποίηση. Σε αυτές τις επιχειρήσεις περιλαμβάνονται αυτές που παράγουν ενδιάμεσα προϊόντα τα οποία χρησιμοποιούνται από άλλες βιομηχανίες ως πρώτες ύλες για την παραγωγή του τελικού προϊόντος καθώς και αυτές που παράγουν το τελικό προϊόν το οποίο διατίθεται στους καταναλωτές. Ο δευτερογενής τομέας περιλαμβάνει τους κλάδους του πίνακα -4.1- με κωδικούς: 10, 11, 12, 13, 14 ,15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 43.
- Στον τριτογενή τομέα παραγωγής ανήκουν οι επιχειρήσεις και οργανισμοί δημοσίου και ιδιωτικού τομέα οι οποίες παρέχουν υπηρεσίες. Τέτοιες είναι οι διοικητικές, χρηματοοικονομικές και εκπαιδευτικές υπηρεσίες, οι μεταφορές – επικοινωνίες - συγκοινωνίες, το εμπόριο, οι υπηρεσίες υγείας, ο τουρισμός, οι συμβουλευτικές υπηρεσίες, και οι υπηρεσίες θεάματος. Ο τριτογενής τομέας περιλαμβάνει τους κλάδους του πίνακα -4.1- με κωδικούς: 81, 82, 84, 85, 86, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99,

Πίνακας -4.3.- Μέσο ύψος απασχόλησης ανά τομέα για τις 13 Περιφέρειες της Ελλάδος κατά την περίοδο 2009-2016

Περιφέρειες	Μέσο ύψος απασχόλησης πρωτογενή τομέα	Μέσο ύψος απασχόλησης δευτερογενή τομέα	Μέσο ύψος απασχόλησης τριτογενή τομέα
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	58.457	29.293	117.681
Κεντρική Μακεδονία	88.197	111.003	429.934
Δυτική Μακεδονία	20.949	18.380	48.116
Ήπειρος	23.425	20.343	71.449
Θεσσαλία	62.310	42.410	150.760
Ιόνια Νησιά	12.157	10.826	55.385
Δυτική Ελλάδα	53.247	32.608	138.437
Στερεά Ελλάδα	41.838	46.248	99.434
Αττική	15.000	246.768	1.198.793
Πελοπόννησος	64.227	30.800	111.001
Βόρειο Αιγαίο	9.658	8.673	48.656
Νότιο Αιγαίο	11.242	21.950	96.651
Κρήτη	**43.534**	**34.719**	**154.034**
Μέση απασχόληση στο σύνολο της χώρας	504.241	654.022	2.720.330

Από τον πίνακα 4.3 συμπεραίνεται ότι η περιφέρεια Κρήτης είναι:

- Τρίτη [3η] στη σειρά κατάταξης σε μέσο ύψος απασχόλησης στον τριτογενή τομέα, με μερίδιο απασχόλησης 5,66% του μέσου αριθμού απασχολουμένων σε αυτό τον τομέα στο σύνολο της χώρας. Πρώτη είναι η περιφέρεια Αττικής με μερίδιο απασχόλησης του μέσου αριθμού απασχολουμένων στον τριτογενή τομέα στο σύνολο της χώρας 44,07%.
- Έκτη [6η] στη σειρά κατάταξης σε μέσο ύψος απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα με μερίδιο απασχόλησης 8,63% του μέσου αριθμού απασχολουμένων σε αυτό τον τομέα στο σύνολο της χώρας. Πρώτη είναι η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης με μερίδιο απασχόλησης του μέσου αριθμού απασχολουμένων στον τριτογενή τομέα στο σύνολο της χώρας 17,49%.
- Δέκατη Τρίτη [13η] στη σειρά κατάταξης σε μέσο ύψος απασχόλησης στον δευτερογενή τομέα με μερίδιο απασχόλησης 1,33% του μέσου αριθμού απασχολουμένων σε αυτό τον τομέα στο σύνολο της χώρας. Πρώτη είναι η περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας με μερίδιο απασχόλησης του μέσου αριθμού απασχολουμένων στον δευτερογενή τομέα στο σύνολο της χώρας 37,73%.

Από την επεξεργασία των στοιχείων προκύπτει επίσης ότι από άποψη διάρθρωσης το 66% του μέσου αριθμού απασχολουμένων της περιφέρειας Κρήτης κατά τη χρονική περίοδο 2009-2016, απασχολείται στον τριτογενή τομέα. Το 19% του μέσου αριθμού απασχολουμένων της περιφέρειας Κρήτης κατά τη χρονική περίοδο 2009-2016, απασχολείται στον πρωτογενή τομέα και το 15% του μέσου αριθμού απασχολουμένων της περιφέρειας Κρήτης κατά τη χρονική περίοδο 2009-2016, απασχολείται στον δευτερογενή τομέα.

Γράφημα -4.2- Απασχόληση ανά τομέα στην περιφέρεια Κρήτης τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Στη συνέχεια ακολουθεί ο

πίνακας 4.4 στον οποίο περιλαμβάνονται οι 12 κλάδοι απασχόλησης που συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο αριθμό απασχολουμένων την περίοδο 2009-2016 στην περιφέρεια Κρήτης.

Πίνακας -4.4- οι κλάδοι που συγκεντρώνουν την μεγαλύτερη απασχόληση στην Περιφέρεια Κρήτης

Κλάδοι απασχόλησης	Μέσο ύψος απασχόλησης 2009-2016	Μερίδιο % κάθε κλάδου από το μέσο ύψος απασχολουμένων Κρήτης
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	42759	18,41%
47 Λιανικό εμπόριο	30736	13,23%
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	17171	7,39%
85 Εκπαίδευση	16897	7,27%
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	15569	6,70%
55 Καταλύματα	14308	6,16%
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	9265	3,99%
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	9239	3,98%
46 Χονδρικό εμπόριο	6718	2,89%
41 Κατασκευή κτιρίων	6597	2,84%
10 Βιομηχανία τροφίμων	6073	2,61%
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	4673	2,01%

Οι 12 κλάδοι του παραπάνω πίνακα οι οποίοι αποτελούν το 10,56% του συνόλου των κλάδων απασχόλησης συγκεντρώνουν το 77,49% της μέσης απασχόλησης στην Περιφέρεια Κρήτης την περίοδο 2009-2016. Το υπόλοιπο 22,51% της μέσης απασχόλησης στην περιφέρεια Κρήτης κατανέμεται στους υπόλοιπους κλάδους.

Από τα στοιχεία του πίνακα -4.4- προκύπτουν επίσης τα ακόλουθα:

- Οι έξι πρώτοι κλάδοι του πίνακα απασχολούν το 57,19% του μέσου αριθμού απασχολουμένων στην περιφέρεια Κρήτης την περίοδο 2009-2016.
- Στον κλάδο «01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες» απασχολείται το 18,41% του μέσου αριθμού απασχολουμένων στην περιφέρεια Κρήτης κατά την περίοδο 2009-2016.
- Στον κλάδο «47 Λιανικό εμπόριο» απασχολείται το 13,23% του μέσου αριθμού απασχολουμένων στην περιφέρεια Κρήτης κατά την περίοδο 2009-2016.
- Στον κλάδο «56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης» απασχολείται το 7,39% του μέσου αριθμού απασχολουμένων στην περιφέρεια Κρήτης κατά την περίοδο 2009-2016.

- Στον κλάδο «85 Εκπαίδευση» απασχολείται το 7,27% του μέσου αριθμού απασχολουμένων στην περιφέρεια Κρήτης κατά την περίοδο 2009-2016.
- Στον κλάδο «84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση» απασχολείται το 6,70%του μέσου αριθμού απασχολουμένων στην περιφέρεια Κρήτης κατά την περίοδο 2009-2016.
- Στον κλάδο «55 Καταλύματα» απασχολείται το 6,16% του μέσου αριθμού απασχολουμένων στην περιφέρεια Κρήτης κατά την περίοδο 2009-2016.

Πίνακας 4.5 Μερίδιο στην απασχόληση των 12 επιλεγμένων κλάδων στις 13 περιφέρειες της χώρας

Περιφέρειες	Μέσος αριθμός απασχολούμενων ανά περιφέρεια στους κλάδους του πίνακα 4.4	Μέσος αριθμός απασχολούμενων ανά περιφέρεια	Μερίδιο κλάδων του πίνακα 4.4 στο συνολικό μέσο ύψος απασχόλησης
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	160.133	205.432	77,95%
Κεντρική Μακεδονία	433.510	629.133	68,91%
Δυτική Μακεδονία	60.182	87.445	68,82%
Ήπειρος	90.676	115.217	78,70%
Θεσσαλία	195.651	255.480	76,58%
Ιόνια Νησιά	60.025	78.367	76,58%
Δυτική Ελλάδα	172.105	224.292	76,73%
Στερεά Ελλάδα	131.784	187.521	70,28%
Αττική	824.909	1.460.561	56,48%
Πελοπόννησος	160.328	206.028	77,82%
Βόρειο Αιγαίο	51.270	66.987	76,54%
Νότιο Αιγαίο	96.074	129.843	73,99%
Κρήτη	**180.005**	**232.287**	**77,49%**
Μέση απασχόληση στο σύνολο της χώρας	**2.616.651**	**3.878.593**	**73,61%**

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε τη μέση απασχόληση στις 13 περιφέρειες της χώρας για τους 12 κλάδους οι οποίοι συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο αριθμό απασχολουμένων την περίοδο 2009-2016 στην περιφέρεια Κρήτης.

4.3 Υπολογισμός των αριθμητικών τιμών του κλαδικού συντελεστή ειδίκευσης

Όπως έχει αναφερθεί στην ενότητα 2.2.3 η μέθοδος του κλαδικού συντελεστή ειδίκευσης (location quotients, LQ) είναι η πιο συνηθισμένη τεχνική για την ταξινόμηση των κλάδων σε βασικούς και μη βασικούς. Για τον υπολογισμό του κλαδικού συντελεστή ειδίκευσης χρησιμοποιείται το οικονομικό μέγεθος της απασχόλησης και μας δίνει το

μερίδιο απασχόλησης ενός τομέα της περιφέρειας σε σχέση με το μερίδιο της απασχόλησης στον τομέα αυτό σε εθνικό επίπεδο.

Ουσιαστικά ο κλαδικός συντελεστής ειδίκευσης δίνει τη δυνατότητα να γίνονται με έμμεσο τρόπο συγκρίσεις μεταξύ περιφερειών και δραστηριοτήτων, δηλαδή με αναφορά σε εθνικά μεγέθη. Ή διαφορετικά αν η δραστηριότητα i είναι ανεπτυγμένη στην περιφέρεια r κατά την ίδια αναλογία με την ανάπτυξη της δραστηριότητας σε εθνικό επίπεδο.

Ο κλαδικός συντελεστής ειδίκευσης παίρνει τιμές στο διάστημα [0, +∞).

Αν LQ_{ir} =1 η δραστηριότητα i είναι αναπτυγμένη στην περιφέρεια r κατά την ίδια αναλογία όσο και στο σύνολο της χώρας και η περιφέρεια έχει κανονική συμμετοχή στην αγορά για τη δραστηριότητα i.

Αν LQ_{ir} >1 η δραστηριότητα i είναι περισσότερο αναπτυγμένη στην περιφέρεια r από ότι και στο σύνολο της χώρας και η περιφέρεια έχει μεγαλύτερη συμμετοχή στην αγορά για τη δραστηριότητα i .

Αν LQ_{ir} <1 η δραστηριότητα i είναι λιγότερο αναπτυγμένη στην περιφέρεια r από ότι και στο σύνολο της χώρας και η περιφέρεια έχει μικρότερη συμμετοχή στην αγορά για τη δραστηριότητα i .

Η περισσότερο συχνή χρήση του συντελεστή κλαδικής ειδίκευσης είναι για το διαχωρισμό των κλάδων σε μια περιφέρεια σε βασικούς (εξαγωγικούς) ή μη βασικούς.

Όταν LQ_{ir} >1 η περιφέρεια r έχει μεγαλύτερη εξειδίκευση στον κλάδο αυτό σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο, επομένως εμφανίζει εξαγωγικό πλεόνασμα και ο κλάδος i είναι **βασικός.**

Όταν LQ_{ir} <1 η περιφέρεια r έχει μικρότερη εξειδίκευση στον κλάδο αυτό σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο, επομένως χρειάζεται να κάνει εισαγωγές για να καλύψει το έλλειμμα και ο κλάδος i είναι **μη βασικός**.

Όταν LQ_{ir} =1 τότε ο κλάδος i έχει την ίδια εξειδίκευση σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο και η περιφέρεια δεν παρουσιάζει ούτε εξαγωγές ούτε εισαγωγές σε αυτό τον κλάδο.

Ο χαρακτηρισμός των κλάδων σε εξαγωγικούς ή μη με τη χρήση του κλαδικού συντελεστή ειδίκευσης θα πρέπει να θεωρείται προσεγγιστικός διότι για να αποτελέσει ο συντελεστής μέτρο καθαρών συναλλαγών θα πρέπει να ισχύουν οι πιο κάτω προϋποθέσεις.

1. Η μέση κατά κεφαλήν κατανάλωση να είναι η ίδια για όλες τις περιφέρειες στον κλάδο.

2. Να μην υπάρχουν εισαγωγές και εξαγωγές σε κανένα οικονομικό κλάδο.
3. Σε κάθε περιφέρεια που έχει δείκτη μεγαλύτερο από τη μονάδα η κατανάλωση να καλύπτεται από τον κλάδο αυτό.
4. Στον υπό εξέταση κλάδο να μην υπάρχουν διαφορές μεταξύ των τιμών παραγωγικότητας όλων των περιφερειών της χώρας.

Θεωρώντας ότι ισχύουν οι παραπάνω προϋποθέσεις χρησιμοποιείται η προαναφερθείσα σχέση -7-

$$LQ_{ir} = \frac{\frac{a_{ir}}{a_r}}{\frac{A_{in}}{A_n}}$$

προκειμένου να υπολογιστούν οι αριθμητικές τιμές του κλαδικού συντελεστή ειδίκευσης και να γίνει διαχωρισμός των κλάδων της περιφέρειας Κρήτης σε βασικούς και μη βασικούς.

Αν LQ_{ir} >1 και η παραγωγικότητα της περιφέρειας δεν διαφέρει ουσιωδώς από την παραγωγικότητα της χώρας, τότε η πλεονάζουσα αναλογία είναι ο πρόσθετος αριθμός εργαζομένων στον κλάδο i στην περιφέρεια r οι οποίοι απαιτούνται για να καλύψουν τη ζήτηση που εκδηλώνεται εκτός της περιφέρειας για προϊόντα και υπηρεσίες που προσφέρει ο κλάδος.

4.4 Πληθυσμός που αναμένεται να εξυπηρετηθεί από τον αριθμό των εργαζομένων στην περιφέρεια προς τον πληθυσμό της περιφέρειας

Ένα άλλο κριτήριο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί παράλληλα με τον συντελεστή κλαδικής ειδίκευσης (LQ), είναι ο λόγος του πληθυσμού που αναμένεται να εξυπηρετηθεί από τον αριθμό των εργαζομένων στην περιφέρεια -r- προς τον πληθυσμό της περιφέρειας -r-. Όταν η τιμή του λόγου αυτού είναι μεγαλύτερη από τη μονάδα σημαίνει ότι οι εργαζόμενοι στην περιφέρεια εξυπηρετούν μεγαλύτερο πληθυσμό από τον πληθυσμό της περιφέρειας, επομένως εξυπηρετούν εξωγενώς προερχόμενη ζήτηση.

Ο αναμενόμενος να εξυπηρετηθεί πληθυσμός από τους εργαζόμενους του κλάδου i στην περιφέρεια r είναι ανάλογος του αριθμού εργαζομένων και είναι δυνατόν να εκτιμηθεί από τη σχέση –11- που ακολουθεί

(11) . $$P_{irexp} = \frac{a_{ir}}{A_{in}} P_n$$

Όπου P_n είναι ο πληθυσμός της χώρας , a_{ir} είναι ο αριθμός εργαζομένων στον κλάδο - i- στη περιφέρεια - r- και A_{in} είναι ο αριθμός εργαζομένων στον κλάδο - i- στο σύνολο της χώρας.

Επομένως αν ισχύουν οι σχέσεις: $P_{irexp} > P_r$ και LQ > 1.20 τότε ο κλάδος - i- μπορεί να χαρακτηριστεί ως βασικός για την περιφέρεια - r-.

Όπου P_r ο πληθυσμός της περιφέρειας - r-.

Στον επόμενο πίνακα έχουν καταχωρηθεί οι τιμές του δείκτη κλαδικής ειδίκευσης (LQ) και οι τιμές του λόγου P_{irexp}/P_r ο υπολογισμός των οποίων έγινε με τη χρήση του του μέσου αριθμού απασχολούμενων σε κάθε κλάδο για την περιφέρεια Κρήτης και του μέσου πληθυσμού.

Πίνακας -4.6- τιμές του δείκτη κλαδικής ειδίκευσης (LQ) και του λόγου P_{irexp} / P_r _ Περιφέρεια Κρήτης

Κλάδοι	Τιμές LQ_{ir}	Τιμές P_{irexp}/P_r
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	**1,498**	**1,435**
02 Δασοκομία και υλοτομία	0,479	0,455
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	0,522	0,506
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	0,074	0,056
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	0,000	
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	0,000	
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	0,656	0,641
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	0,000	
10 Βιομηχανία τροφίμων	0,934	0,891
11 Ποτοποιία	**1,648**	**1,539**
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	0,000	
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	0,157	0,187
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	0,155	0,168
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	0,704	0,592
16 Βιομ.ξύλου/πρ.ξύλου-φελλού/καλαθοποιία-σπαρτοπλεκτική	0,994	0,922
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	0,395	0,356
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	0,468	0,365
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	0,103	0,075
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	0,232	0,212

Κλάδοι	Τιμές LQ_{ir}	Τιμές P_{irexp}/P_r
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	0,170	0,170

Συνέχεια Πίνακα -4.6- τιμές του δείκτη κλαδικής ειδίκευσης (LQ) και του λόγου P_{irexp} / P_r _ Περιφέρεια Κρήτης

Κλάδοι	Τιμές LQ_{ir}	Τιμές P_{irexp}/P_r
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	**1,290**	**1,203**
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	0,125	0,111
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	0,747	0,715
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	0,000	
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	0,296	0,337
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	0,170	0,165
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	0,424	0,496
30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	0,009	0,012
31 Κατασκευή επίπλων	1,184	0,980
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	0,962	0,907
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	0,452	0,464
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	0,682	0,645
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	1,110	1,024
37 Επεξεργασία λυμάτων	0,809	0,468
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	0,809	0,746
39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. αποβλήτων	4,146	0,825
41 Κατασκευή κτιρίων	**1,491**	**1,405**
42 Εργα πολιτικού μηχανικού	0,589	0,557
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	**1,286**	**1,208**
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	1,080	1,005
46 Χονδρικό εμπόριο	0,841	0,786
47 Λιανικό εμπόριο	1,041	0,992
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	0,726	0,690
50 Πλωτές μεταφορές	0,529	0,490
51 Αεροπορικές μεταφορές	**1,715**	**1,613**
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη μεταφορά δραστηριότητες	0,695	0,652
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	1,009	0,907
55 Καταλύματα	**3,439**	**3,262**
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	**1,229**	**1,172**

58 Εκδοτικές δραστηριότητες	0,224	0,239
59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	0,433	0,469

Συνέχεια Πίνακα -4.6- τιμές του δείκτη κλαδικής ειδίκευσης (LQ) και του λόγου P_{irexp} / P_r _ Περιφέρεια Κρήτης

Κλάδοι	Τιμές LQ_{ir}	Τιμές P_{irexp}/P_r
60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	1,009	0,924
61 Τηλεπικοινωνίες	0,439	0,423
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συναφή	0,404	0,381
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	0,340	0,311
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	0,505	0,480
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	0,732	0,701
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	0,456	0,459
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	1,198	1,046
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	0,649	0,625
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	0,374	0,337
71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	0,695	0,662
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	**1,204**	**1,188**
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	0,303	0,293
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	0,790	0,733
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	0,647	0,626
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	**2,550**	**2,398**
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	0,187	0,149
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	**1,729**	**1,648**
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	0,661	0,627
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	0,716	0,683
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	0,687	0,629
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	0,766	0,731
85 Εκπαίδευση	0,941	0,896
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	0,791	0,754
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	1,012	0,890
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	0,959	0,900
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	0,310	0,310
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεία-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	1,098	0,993
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	0,504	0,451

93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	0,845	0,777
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	0,855	0,809

Συνέχεια Πίνακα -4.6- τιμές του δείκτη κλαδικής ειδίκευσης (LQ) και του λόγου P_{irexp} / P_r _ Περιφέρεια Κρήτης

Κλάδοι	Τιμές LQ_{ir}	Τιμές P_{irexp}/P_r
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	**1,566**	**1,393**
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	1,052	1,007
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	0,773	0,716
98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες	0,000	
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	**2,112**	**1,639**

Από τα δεδομένα του πίνακα -4.6- προκύπτει ότι 13 κλάδοι είναι δυνατόν αρχικά να χαρακτηριστούν ως βασικοί (εξαγωγικοί) στην περιφέρεια Κρήτης το διάστημα 2009-2016 διότι η τιμή του συντελεστή κλαδικής ειδίκευσης είναι μεγαλύτερη από 1,20 (LQ_{ir}>1,20) και η τιμή του λόγου P_{irexp}/P_r είναι μεγαλύτερη από τη μονάδα. Οι κλάδοι αυτοί είναι:

Ο κλάδος -01- Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες

Ο κλάδος -11- Ποτοποιία

Ο κλάδος -23- Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων

Ο κλάδος -41- Κατασκευή κτιρίων

Ο κλάδος -43- Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες

Ο κλάδος -51- Αεροπορικές μεταφορές

Ο κλάδος -55- Καταλύματα

Ο κλάδος -56- Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης

Ο κλάδος -72- Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη

Ο κλάδος -77- Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης

Ο κλάδος -79- Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες

Ο κλάδος -95- Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης

Ο κλάδος -99- Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων

Στον πίνακα που ακολουθεί έχουν καταχωρηθεί οι τιμές του δείκτη κλαδικής ειδίκευσης των παραπάνω κλάδων που χαρακτηρίζονται ως βασικοί στην περιφέρεια Κρήτης για κάθε έτος της περιόδου 2009-2016.

Πίνακας 4.7 Τιμές του συντελεστή κλαδικής ειδίκευσης (LQ) _ Περιφέρεια Κρήτης (έτη 2009-2016) (LQ>1.20)

Κλάδοι απασχόλησης	Τιμές συντελεστή κλαδικής ειδίκευσης –LQ-								
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2009-2016
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	1,524	1,713	1,706	1,698	1,561	1,244	1,302	1,234	1,498
11 Ποτοποιία	1,132	1,145	1,138	2,424	2,183	1,397	1,639	2,125	1,648
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	1,089	1,022	1,295	1,467	1,580	1,544	1,350	0,970	1,290
41 Κατασκευή κτιρίων	1,548	1,415	1,144	1,460	1,958	1,710	1,332	1,358	1,491
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	1,244	1,262	1,265	1,081	1,118	1,252	1,557	1,505	1,286
51 Αεροπορικές μεταφορές	2,531	1,273	1,614	1,959	1,645	0,773	1,612	2,315	1,715
55 Καταλύματα	3,322	3,412	3,520	3,830	3,654	3,068	3,448	3,262	3,439
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	1,271	1,226	1,188	1,094	1,155	1,290	1,371	1,235	1,229
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	1,567	1,881	0,863	0,591	1,387	1,889	1,182	0,271	1,204
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	1,973	2,045	1,925	1,683	2,447	3,248	3,162	3,919	2,550
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	2,300	1,929	1,510	1,619	1,387	1,639	1,777	1,673	1,729
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	0,945	0,570	1,169	2,306	3,377	2,639	0,887	0,633	1,566
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	1,184	1,494	0,733	0,000	5,802	6,429	1,250	0,000	2,112

Όπως φαίνεται και από τα δεδομένα του πίνακα -4.4- στον οποίο υπάρχουν στοιχεία για τους 12 κλάδους που συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη απασχόληση στην περιφέρεια

Κρήτης, ο κλάδος «-01- Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες» έχει το μεγαλύτερο αριθμό απασχολουμένων στην περιφέρεια Κρήτης το διάστημα 2009-2016 με μέσο ύψος απασχόλησης 42.759 εργαζόμενοι και μερίδιο από το μέσο ύψος απασχολουμένων στην Κρήτη 18,41%. Παρατηρούμε επίσης ότι το έτος 2010 υπήρξε αύξηση του αριθμού απασχολουμένων στον κλάδο αλλά από το 2011 σημειώνεται σταδιακή μείωση έως και το 2016.

Στον κλάδο «-11- Ποτοποιία» το μέσο ύψος απασχόλησης είναι 910 εργαζόμενοι το διάστημα 2009-2016 και μερίδιο από το μέσο ύψος απασχολουμένων στην Κρήτη 0,36%. Παρατηρείται αύξηση του αριθμού των απασχολουμένων από το έτος 2009 έως το 2012 όπου σημειώνεται η μεγαλύτερη απασχόληση με 1314 απασχολούμενους και ακολουθεί μείωση της απασχόλησης τα επόμενα έτη έως το 2015. Το έτος 2016 παρατηρείται αύξηση της απασχόλησης στον κλάδο.

Στον κλάδο «-23- Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων» το μέσο ύψος απασχόλησης είναι 1475 εργαζόμενοι το διάστημα 2009-2016 και μερίδιο από το μέσο ύψος απασχολουμένων στην Κρήτη 0,63%. Η απασχόληση στον κλάδο παρουσιάζει σημαντική μείωση κατά το διάστημα 2009-2016. Ο αριθμός απασχολουμένων στον κλάδο μειώνεται από 2088 απασχολούμενοι το 2009 σε 648 απασχολούμενοι το 2016 (ποσοστό μείωσης 69%).

Στον κλάδο «-41- Κατασκευή κτιρίων» το μέσο ύψος απασχόλησης είναι 6597 εργαζόμενοι το διάστημα 2009-2016 και το μερίδιο από το μέσο ύψος απασχολουμένων στην Κρήτη είναι 2,84%. Παρατηρείται ιδιαίτερα μεγάλη μείωση της απασχόλησης στον κλάδο κατά το διάστημα 2009-2016. Το έτος 2009 οι απασχολούμενοι στον κλάδο ανέρχονταν στους 12.531 και έπειτα από σταδιακή μείωση το 2016 ο αριθμός απασχολουμένων στον κλάδο ήταν μόνο 3.619 εργαζόμενοι (ποσοστό μείωσης στην απασχόληση 71%). Αντίστοιχη μείωση παρατηρείται στην απασχόληση στον κλάδο σε επίπεδο χώρας το ίδιο διάστημα.

Στον κλάδο «-43- Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες» το μέσο ύψος απασχόλησης είναι 9.265 εργαζόμενοι το διάστημα 2009-2016 και το μερίδιο από το μέσο ύψος απασχολουμένων στην Κρήτη είναι 3,99%. Ιδιαίτερα υψηλή μείωση στην απασχόληση παρατηρείται και σε αυτόν τον κλάδο όπου το 2009 οι απασχολούμενοι στον κλάδο ήταν 15.299 και το 2016 μειώθηκαν στους 7.415 (ποσοστό μείωσης 52%). Αντίστοιχα μειώθηκε η απασχόληση στον κλάδο το συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και στη χώρα με ποσοστό μείωσης 61%.

Στον κλάδο «-51- Αεροπορικές μεταφορές» το μέσο ύψος απασχόλησης είναι 812 εργαζόμενοι το διάστημα 2009-2016 και το μερίδιο από το μέσο ύψος απασχολουμένων

στην Κρήτη είναι 0,35%. Ιδιαίτερα χαμηλή παρατηρείται η απασχόληση στον κλάδο κατά τα έτη 2010 και 2014 με 541 και 403 απασχολούμενους αντίστοιχα. Αύξηση σημειώνεται τα τελευταία χρόνια με τον αριθμό των απασχολούμενων να φτάνει τους 1.141 το 2016. Στη χώρα παραμένει σταθερή η απασχόληση στον κλάδο το διάστημα 2009-2016, με μέσο ύψος απασχόλησης 7.999.

Ο κλάδος «-55- Καταλύματα» συμπεριλαμβάνεται στον πίνακα -4.4- στον οποίο υπάρχουν στοιχεία για τους 12 κλάδους που συγκεντρώνουν τη μεγαλύτερη απασχόληση στην περιφέρεια Κρήτης. Το μέσο ύψος απασχόλησης είναι 14.308 εργαζόμενοι το διάστημα 2009-2016 και το μερίδιο από το μέσο ύψος απασχολουμένων στην Κρήτη είναι 6,16%. Σταθερά αυξανόμενη χαρακτηρίζεται η απασχόληση στον κλάδο το διάστημα 2009-2016, (μείωση παρατηρείται κατά το έτος 2013), σε αντίθεση με τους υπόλοιπους κλάδους που εξετάζονται όπου η απασχόληση παραμένει σταθερή ή μειώνεται. Αυτό μπορεί να αποδοθεί στο ότι ο κλάδος«-55- Καταλύματα» ανήκει στην ευρύτερη κατηγορία του τουρισμού ο οποίος παρουσιάζει δυναμική ανάπτυξη στην περιφέρεια Κρήτης. Την ίδια εικόνα παρουσιάζει ο κλάδος στη χώρα με αυξανόμενη απασχόληση και με μέσο ύψος απασχόλησης 69.724 για το διάστημα 2009-2016.

Ο κλάδος «-56- Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης» είναι ένας από τους 12 κλάδους με τη μεγαλύτερη απασχόληση στην περιφέρεια Κρήτης το διάστημα 2009-2016. Το μέσο ύψος απασχόλησης είναι 17.171 εργαζόμενοι το διάστημα 2009-2016 και το μερίδιο από το μέσο ύψος απασχολουμένων στην Κρήτη είναι 7,39%. Στον κλάδο παρατηρείται μείωση της απασχόλησης από το 2009 έως και το 2013. Από το 2014 σημειώνεται σταδιακή άνοδος έως και το 2016 όπου η απασχόληση στον κλάδο φτάνει τους 19.380 εργαζόμενους. Η σχέση του κλάδου με τον τουρισμό είναι ένας λόγος για τον οποίο κατατάσσεται ανάμεσα στους βασικούς κλάδους και παρουσιάζει σχετικά υψηλή και αυξανόμενη απασχόληση. Την ίδια εικόνα παρουσιάζει ο κλάδος και σε επίπεδο χώρας όπου το μέσο ύψος απασχόλησης το διάστημα 2009-2016 είναι 232808 εργαζόμενοι.

Στον κλάδο «-72- Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη» το μέσο ύψος απασχόλησης είναι 518 εργαζόμενοι το διάστημα 2009-2016 και το μερίδιο από το μέσο ύψος απασχολουμένων στην Κρήτη είναι 0,22%. Στο διάστημα 2009-2016 παρατηρείται μείωση της απασχόλησης στον κλάδο με τη μεγαλύτερη το 2016 όπου και απασχολούνται στον κλάδο μόνο 84 εργαζόμενοι (ποσοστό μείωσης 90%).Το ίδιο χρονικό διάστημα στην Ελλάδα παρατηρείται σταδιακή μείωση της απασχόλησης στον κλάδο και το μέσο ύψος απασχόλησης είναι 6.923 εργαζόμενοι.

Στον κλάδο «-77- Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης» το μέσο ύψος απασχόλησης είναι 770 εργαζόμενοι το διάστημα 2009-2016 και το μερίδιο από το μέσο ύψος απασχολουμένων στην Κρήτη είναι 0,33%. Από το έτος 2010 έως και το έτος 2012 παρατηρείται σημαντική μείωση της απασχόλησης στον κλάδο στην περιφέρεια της Κρήτης. Από το έτος 2013 αυξάνεται η απασχόληση και το 2016 ο κλάδος απασχολεί 1.227 εργαζόμενους. Την ίδια εικόνα παρουσιάζει η απασχόληση του κλάδου σε επίπεδο χώρας όπου το μέσο ύψος απασχόλησης είναι 5.103 εργαζόμενοι.

Στον κλάδο «-79- Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες» το μέσο ύψος απασχόλησης είναι 1.659 εργαζόμενοι το διάστημα 2009-2016 και το μερίδιο από το μέσο ύψος απασχολουμένων στην Κρήτη είναι 0,71%. Η απασχόληση στον κλάδο στην περιφέρεια Κρήτης παρουσιάζει σταδιακή μείωση από το 2010 έως και το 2013. Από το έτος 2014 παρατηρείται αύξηση με το ύψος απασχόλησης το 2016 να φτάνει στους 2079 εργαζόμενους (το ίδιο με το 2009). Το ίδιο συμβαίνει και στο σύνολο της χώρα όπου το μέσο ύψος απασχόλησης είναι 16.009 εργαζόμενοι.

Στον κλάδο «-95- Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης» το μέσο ύψος απασχόλησης είναι 920 εργαζόμενοι το διάστημα 2009-2016 και το μερίδιο από το μέσο ύψος απασχολουμένων στην Κρήτη είναι 0,40%. Μείωση παρατηρείται στην απασχόληση στον κλάδο στην περιφέρεια Κρήτης το έτος 2010, από το έτος 2011 έως και το 2014 παρατηρείται σταδιακή αύξηση αλλά τα έτη 2015 και 2016 μειώνεται σημαντικά η απασχόληση στον κλάδο. Σημαντική μείωση στην απασχόληση στον κλάδο παρατηρείται και σε επίπεδο χώρας το ίδιο χρονικό διάστημα με το μέσο ύψος απασχόλησης να ανέρχεται στους 10.497 εργαζόμενους.

Στον κλάδο «-99- Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων» το μέσο ύψος απασχόλησης είναι 188 εργαζόμενοι το διάστημα 2009-2016 και το μερίδιο από το μέσο ύψος απασχολουμένων στην Κρήτη είναι 0,08%. Σταδιακή μείωση παρατηρείται στην απασχόληση στον κλάδο από το 2009 έως και το 2012. Ακολουθεί αύξηση το 2013 και 2014 και στη συνέχεια παρατηρείται πάλι μείωση όπου το 2016 η απασχόληση είναι μηδενική. Το μέσο ύψος απασχόλησης του κλάδου στο σύνολο της χώρας το ίδιο χρονικό διάστημα είναι 1.828 εργαζόμενοι. Δεδομένου ότι ο κλάδος παρουσιάζει μηδενική απασχόληση κατά τα έτη 2009, 2010 και 2016 κρίνεται σκόπιμο να εξαιρεθεί από τους θεωρούμενους αρχικά ως βασικούς για την περιφέρεια Κρήτης.

Στο γράφημα που ακολουθεί φαίνεται η εικόνα της διαφοράς των τιμών του συντελεστή κλαδικής ειδίκευσης μεταξύ των κλάδων απασχόλησης της περιφέρειας Κρήτης, σύμφωνα με τα αριθμητικά δεδομένα του πίνακα -4.6-.

Γράφημα -4.3- Τιμές συντελεστή κλαδικής ειδίκευσης στην Περιφέρεια Κρήτης τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Στον επόμενο πίνακα έχει γίνει καταγραφή των κλαδικών συντελεστών ειδίκευσης, στις υπόλοιπες περιφέρειες της Ελλάδας για τους κλάδους που χαρακτηρίζονται βασικοί στην περιφέρεια Κρήτης.

Πίνακας -4.8-Συντελεστές ειδίκευσης (LQ) των βασικών κλάδων της περιφέρειας Κρήτης σε όλες τις περιφέρειες της χώρας.

ΚΩΔΙ-ΚΟΙ ΚΛΑ-ΔΩΝ	ΚΡΗΤΗ	ΑΝ. ΜΑΚ & ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤΡ. ΜΑΚΕΔ.	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔ.	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΙΟΝΙΑ ΝΗ-ΣΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΑΤΤΙΚΗ	ΠΕΛΟ-ΠΟΝΝΗΣΟΣ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙ-ΓΑΙΟ
01	1,498	2,230	1,086	1,483	1,580	1,945	1,212	1,871	1,632	0,072	2,463	1,102	0,548
11	1,648	0,907	1,017	0,731	1,757	1,275	0,370	1,898	1,260	0,638	0,767	1,513	1,518
23	1,290	1,839	1,121	0,837	0,657	1,067	0,560	0,784	1,629	0,787	0,679	0,794	1,549
41	1,491	0,900	0,886	0,950	1,682	0,923	1,545	1,055	1,005	0,769	1,355	1,654	1,655
43	1,286	0,693	0,746	1,265	1,176	0,841	1,455	1,181	1,139	0,923	1,262	0,941	1,852

ΚΩΔΙ-ΚΟΙ ΚΛΑ-ΔΩΝ	ΚΡΗΤΗ	ΑΝ. ΜΑΚ & ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤΡ. ΜΑΚΕΔ.	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔ.	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΙΟΝΙΑ ΝΗ-ΣΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΑΤΤΙΚΗ	ΠΕΛΟ-ΠΟΝΝΗΣΟΣ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙ-ΓΑΙΟ
51	1,715	0,244	0,941	0,000	0,108	0,011	1,007	0,119	0,105	1,565	0,141	1,540	2,273
55	3,439	0,513	0,641	0,201	0,940	0,496	4,438	0,547	0,565	0,474	0,880	1,783	5,720

Συνέχεια Πίνακα -4.8-Συντελεστές ειδίκευσης (LQ) των βασικών κλάδων της περιφέρειας Κρήτης σε όλες τις περιφέρειες της χώρας.

ΚΩΔΙ-ΚΟΙ ΚΛΑ-ΔΩΝ	ΚΡΗΤΗ	ΑΝ. ΜΑΚ & ΘΡΑΚΗ	ΚΕΝΤΡ. ΜΑΚΕΔ.	ΔΥΤΙΚΗ ΜΑΚΕΔ.	ΗΠΕΙΡΟΣ	ΘΕΣΣΑΛΙΑ	ΙΟΝΙΑ ΝΗ-ΣΙΑ	ΔΥΤΙΚΗ ΕΛΛΑΔΑ	ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	ΑΤΤΙΚΗ	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗ-ΣΟΣ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙ-ΓΑΙΟ
56	1,229	0,917	1,014	1,082	1,133	1,027	1,495	1,041	1,080	0,852	1,031	1,027	1,559
72	1,204	0,539	0,700	0,387	0,195	0,397	0,233	0,218	0,204	1,860	0,267	0,206	0,000
77	2,550	0,357	0,648	0,768	0,649	0,540	4,243	0,332	0,096	0,943	0,071	2,162	4,130
79	1,729	0,279	0,703	0,657	0,441	0,253	2,319	0,578	0,490	1,253	0,207	1,519	3,376
95	1,566	0,524	0,960	0,694	0,685	0,787	1,406	0,646	0,732	1,171	0,627	1,170	1,210

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι:

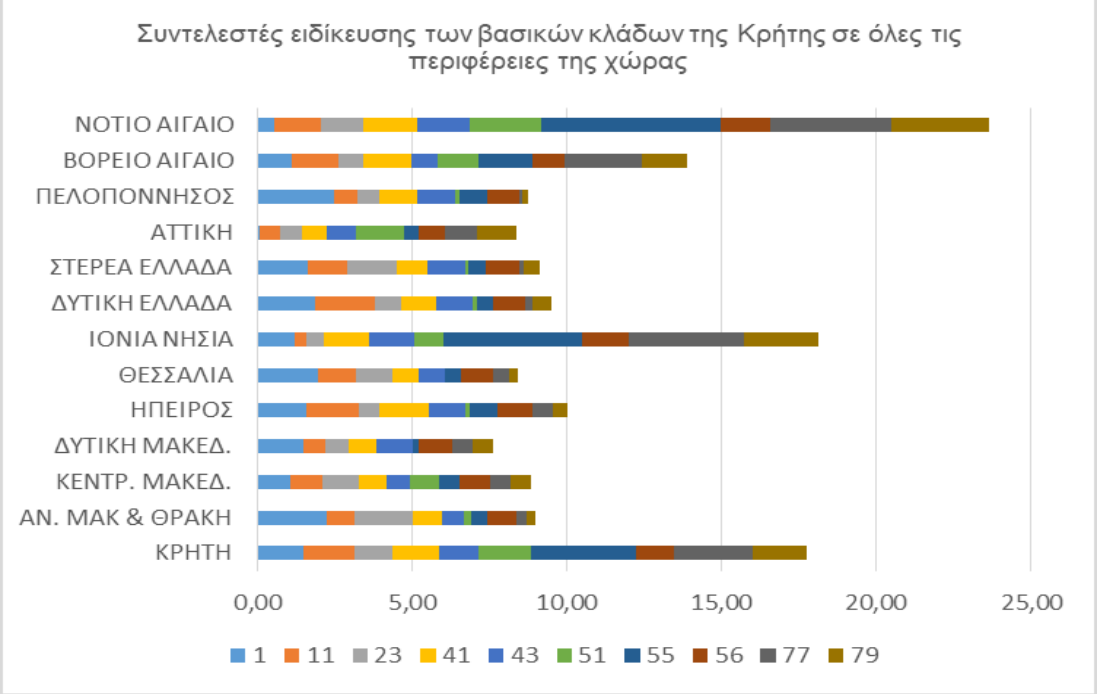
- Ο κλάδος «-01- Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες» είναι βασικός σε όλες τις περιφέρειες της χώρας εκτός από τις περιφέρειες Αττικής, Κεντρικής Μακεδονίας, Βορείου Αιγαίου και Νοτίου Αιγαίου. Επίσης από τον πίνακα Π.1 του παραρτήματος ο οποίος περιέχει στοιχεία για την απασχόληση για όλες τις περιφέρειες σε κάθε κλάδο και για όλα τα έτη από το 2009 έως το 2016, παρατηρούμε ότι η απασχόληση στον κλάδο παρουσιάζει μείωση από το 2009 έως και το 2016 σε όλες τις περιφέρειες της χώρας.
- Ο κλάδος -11- «Ποτοποιία» είναι βασικός στις περιφέρειες Ηπείρου, Θεσσαλίας, Δυτικής Ελλάδας, Στερεάς Ελλάδας, Βορείου Αιγαίου και Νοτίου Αιγαίου. Η γενική εικόνα της απασχόλησης παραμένει σταθερή, με μικρές αυξομειώσεις σε όλες τις περιφέρειες. Στην περιφέρεια Κρήτης το 2016 έχει σημαντική αύξηση σε σχέση με το 2009.
- Ο κλάδος -23- Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων, εκτός από την περιφέρεια Κρήτης είναι βασικός και στις περιφέρειες Ανατολικής Μακεδονίας

και Θράκης, Στερεάς Ελλάδας και Νοτίου Αιγαίου. Σημαντική μείωση της απασχόλησης σημειώνεται στον κλάδο στο διάστημα από το 2009 έως το 2016 σε όλες τις περιφέρειες εκτός από τις περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας και Νοτίου Αιγαίου όπου η απασχόληση παρουσιάζεται αυξημένη το 2016 σε σχέση με το 2009.

- Ο κλάδος -41- Κατασκευή κτιρίων εκτός από την περιφέρεια Κρήτης φαίνεται να είναι βασικός και στις περιφέρειες Ηπείρου, Ιονίων Νήσων, Πελοποννήσου, Βορείου Αιγαίου και Νοτίου Αιγαίου. Μεγάλη μείωση στην απασχόληση σημειώνεται στον κλάδο σε όλες τις περιφέρειας της χώρας το διάστημα που εξετάζουμε. Στη συνολική απασχόληση του κλάδου στο σύνολο της χώρας η μείωση φτάνει σε ποσοστό 68%. Η οικονομική κρίση που πλήττει τη χώρα μας τα τελευταία χρόνια είναι η κύρια αιτία για τη μείωση της απασχόλησης στους κατασκευαστικούς κλάδους.
- Ο κλάδος -43- Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες, είναι βασικός στις περιφέρειες, Δυτικής Μακεδονίας, Ιονίων νήσων, Στερεάς Ελλάδας, Πελοποννήσου και Νοτίου Αιγαίου. Η απασχόληση παρουσιάζει και σε αυτόν τον κλάδο σημαντική μείωση το διάστημα 2009-2016 σε όλη τη χώρα. Στη συνολική απασχόληση του κλάδου στο σύνολο της χώρας η μείωση φτάνει σε ποσοστό 60%.
- Ο κλάδος -51- Αεροπορικές μεταφορές εκτός από την περιφέρεια Κρήτης φαίνεται να είναι εξαγωγικός και στις περιφέρειες Αττικής, Βορείου Αιγαίου και Νοτίου Αιγαίου. Μικρή αύξηση παρουσιάζει η απασχόληση στον κλάδο στο σύνολο της χώρας το διάστημα 2009-2016.
- Ο κλάδος -55- Καταλύματα είναι βασικός και στις περιφέρειες, Ιονίων νήσων, Βορείου Αιγαίου και Νοτίου Αιγαίου. Αύξηση σημειώνεται στην απασχόληση στον κλάδο το διάστημα 2009-2016 σε όλες τις περιφέρειες της χώρας εκτός από τις περιφέρειες Δυτικής Μακεδονίας και Στερεάς Ελλάδας όπου παρουσιάζεται μείωση της απασχόλησης.
- Ο κλάδος -56- Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης εκτός από την Κρήτη φαίνεται να είναι βασικός μόνο στις περιφέρειες Ιονίων Νήσων και Νοτίου Αιγαίου. Μικρή αύξηση παρουσιάζει ο κλάδος στις περισσότερες περιφέρειες της χώρας.
- Ο κλάδος -72- Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη έχει συντελεστή κλαδικής ειδίκευσης μεγαλύτερο από 1,20 δηλαδή χαρακτηρίζεται βασικός μόνο στην περιφέρεια Αττικής εκτός από την περιφέρεια Κρήτης κατά το διάστημα που εξετάζεται. Επίσης μεγάλη μείωση της απασχόλησης παρουσιάζει ο κλάδος και στις δύο περιφέρειες που φαίνεται να είναι βασικός και συγκεκριμένα στην περιφέρεια Αττικής η μείωση της απασχόλησης από το 2009 έως το 2016 είναι 47% ενώ στην περιφέρεια Κρήτης φτάνει στο 90%.

- Ο κλάδος -77- Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης εκτός από την περιφέρεια Κρήτης είναι βασικός στις περιφέρειες Ιονίων Νήσων, Βορείου Αιγαίου και Νοτίου Αιγαίου. Σε αυτές τις τέσσερις περιφέρειες σημειώνεται μικρή αύξηση της απασχόλησης το διάστημα 2009-2016, ενώ σε όλες τις υπόλοιπες περιφέρειες η απασχόληση μειώνεται σημαντικά.
- Ο κλάδος -79- Ταξιδ. πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες, στο χρονικό διάστημα 2009-2016 είναι βασικός και στις περιφέρειες Ιονίων Νήσων, Αττικής, Βορείου Αιγαίου και Νοτίου Αιγαίου εκτός από την περιφέρεια Κρήτης. Η απασχόληση στον κλάδο σε επίπεδο χώρας παρουσιάζει αύξηση 26% από το 2009 στο 2016.
- Ο κλάδος -95- Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης χαρακτηρίζεται βασικός και στις περιφέρειες Ιονίων Νήσων και Νοτίου Αιγαίου εκτός από την περιφέρεια Κρήτης κατά το εξεταζόμενο διάστημα. Σημαντική μείωση που φτάνει το 47% σημειώνεται στην απασχόληση στο σύνολο της χώρας από το 2009 στο 2016.

Γράφημα -4.4- Συντελεστές ειδίκευσης των βασικών κλάδων της Κρήτης σε όλες τις περιφέρειες της χώρας.

Στον πίνακα -4.9- που ακολουθεί έχουν καταχωρηθεί το πλήθος των βασικών κλάδων για όλες τις περιφέρειες της χώρας με τιμή του κλαδικού συντελεστή ειδίκευσης μεγαλύτερη από 1,20 (LQ>1,20) και το πλήθος των κλάδων για κάθε περιφέρεια που η τιμή του κλαδικού συντελεστή ειδίκευσης είναι μεταξύ 0,75 και 1,20 (0,75<LQ<1,20).

Στην περιφέρεια Κρήτης όπως έχει αναφερθεί ήδη υπάρχουν 12 βασικοί κλάδοι και είναι 12^{η} σε σειρά μεταξύ των περιφερειών με αριθμό κλάδων που χαρακτηρίζονται βα-

σικοί. Υπάρχουν 26 κλάδοι με τιμή κλαδικού συντελεστή ειδίκευσης μεταξύ 0,75 και 1,20. Αυτό σημαίνει ότι στους κλάδους αυτούς ο αριθμός εργαζομένων είναι αρκετός για να καλύψει την ζήτηση εντός της περιφέρειας. Η περιφέρεια Κρήτης κατατάσσεται 3^{η} σε σειρά με αριθμό με τιμή του κλαδικού συντελεστή ειδίκευσης να είναι μεταξύ 0,75 και 1,20.

Επίσης παρατηρείται ότι η Αττική είναι η περιφέρεια με τους περισσότερους βασικούς κλάδους (LQ >1,20) και η Κεντρική Μακεδονία είναι η περιφέρεια με το μεγαλύτερο αριθμό κλάδων των οποίων οι τιμές του συντελεστή ειδίκευσης είναι μεταξύ 0,75 και 1,20.

Πίνακας -4.9- Πλήθος βασικών κλάδων ανά περιφέρεια

Περιφέρειες	Πλήθος βασικών κλάδων LQ>1,20	Πλήθος βασικών κλάδων με 0,75< LQ<1,20
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	14	20
Κεντρική Μακεδονία	19	41
Δυτική Μακεδονία	15	21
Ήπειρος	14	21
Θεσσαλία	15	24
Ιόνια Νησιά	13	21
Δυτική Ελλάδα	7	24
Στερεά Ελλάδα	25	19
Αττική	45	27
Πελοπόννησος	14	20
Βόρειο Αιγαίο	16	22
Νότιο Αιγαίο	19	18
Κρήτη	12	26

5. Υπολογισμός του συντελεστή ειδίκευσης περιφερειών

Στη συνέχεια υπολογίζεται ο συντελεστής ειδίκευσης -CS- προκειμένου να εξεταστεί αν η περιφέρεια Κρήτης «εξειδικεύεται» σε κάποιον κλάδο σε σχέση με την εθνική κατανομή δραστηριοτήτων.

Ο συντελεστής ειδίκευσης -CS- δείχνει αν μια περιφέρεια έλκει περισσότερο κάποιες δραστηριότητες, παίρνει τιμές στο διάστημα [0,1] και δίνεται από τη σχέση:

$$CS = 0.5 * \sum_{i=1} \left| (a_{ir} / a_r) - (A_{in} / A_n) \right| \qquad (12)$$

Αν CSr = 0, η περιφέρεια - r - δεν παρουσιάζει ειδίκευση σε σχέση με την εθνική κατανομή δραστηριοτήτων, δηλαδή η κατανομή δραστηριοτήτων στην περιφέρεια είναι ίδια με την κατανομή στη χώρα. Όταν η τιμή του CS πλησιάζει προς τη μονάδα τότε η περιφέρεια παρουσιάζει ειδίκευση ή διαφορετικά διαφοροποίηση στη διάρθρωσή της σε σχέση με τη διάρθρωση στο σύνολο των περιφερειών.

Όπως προκύπτει από τις τιμές του συντελεστή ειδίκευσης που έχουν καταχωρηθεί στον παρακάτω πίνακα -5.1.- η περιφέρεια Κρήτης δεν παρουσιάζει σημαντική ειδίκευση δηλαδή δεν ειδικεύεται σε σημαντικό αριθμό δραστηριοτήτων η κλαδική διάρθρωση στην περιφέρεια Κρήτης διαφέρει από την κλαδική διάρθρωση στη χώρα. Με βάση την τιμή του συντελεστή ειδίκευσης η περιφέρεια Κρήτης είναι 10^{η} στη σειρά σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας.

Επίσης από τα στοιχεία του παρακάτω πίνακα προκύπτει ότι η κλαδική διάρθρωση των οικονομιών της περιφέρειας του Νοτίου Αιγαίου και της Πελοποννήσου διαφέρουν από την κλαδική διάρθρωση των υπολοίπων περιφερειών. Αντίθετα η διάρθρωση της περιφέρειας της Κεντρικής Μακεδονίας δεν μοιάζει με την συνολική διάρθρωση της απασχόλησης στη χώρα.

Πίνακας -5.1- Ειδίκευση περιφερειών για το διάστημα 2009-2016 (συντελεστής CS)

Περιφέρειες	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	(CS)
Νότιο Αιγαίο	0,249	0,229	0,234	0,241	0,215	0,235	0,239	0,250	0,237
Πελοπόννησος	0,223	0,211	0,209	0,201	0,214	0,231	0,222	0,201	0,214
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	0,204	0,198	0,193	0,209	0,226	0,232	0,209	0,201	0,209
Δυτική Μακεδονία	0,220	0,215	0,199	0,212	0,188	0,200	0,201	0,215	0,207
Ιόνια Νησιά	0,239	0,208	0,178	0,185	0,184	0,202	0,213	0,234	0,205
Στερεά Ελλάδα	0,176	0,191	0,180	0,187	0,195	0,219	0,227	0,197	0,197

Θεσσαλία	0,159	0,175	0,171	0,148	0,167	0,184	0,171	0,168	0,168

Περιφέρειες	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	(CS)
Βόρειο Αιγαίο	0,173	0,171	0,163	0,153	0,147	0,161	0,168	0,182	0,165
Αττική	0,155	0,162	0,155	0,163	0,177	0,173	0,167	0,163	0,164
Κρήτη	0,157	0,174	0,160	0,171	0,169	0,148	0,153	0,154	0,161
Ήπειρος	0,161	0,155	0,138	0,161	0,155	0,152	0,147	0,154	0,153
Δυτική Ελλάδα	0,143	0,135	0,137	0,172	0,161	0,163	0,158	0,157	0,153
Κεντρική Μακεδονία	0,085	0,094	0,093	0,089	0,092	0,093	0,095	0,089	0,091

Συνέχεια Πίνακα -5.1- Ειδίκευση περιφερειών για το διάστημα 2009-2016 (συντελεστής CS)

6. Εκτίμηση του αριθμού των εργαζομένων στο βασικό τομέα της περιφέρειας Κρήτης (περίοδος 2009-2016)

Στη συνέχεια υπολογίζεται ο πρόσθετος αριθμός εργαζομένων που απαιτούνται για να καλυφθεί η εξωγενώς προερχόμενη ζήτηση στους κλάδους οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως βασικοί (LQ> 1,20) στην περιφέρεια Κρήτης το διάστημα 2009-2016.

Ο πρόσθετος αριθμός εργαζομένων οι οποίοι εξυπηρετούν την εξωγενή ζήτηση i στην περιφέρεια r υπολογίζεται από τη σχέση -8- η οποία έχει ήδη αναφερθεί και είναι:

$$ex_{ir} = (1 - \frac{1}{LQ_{ir}})a_{ir}$$

Πίνακας -6.1- Πρόσθετος αριθμός εργαζομένων για τους βασικούς κλάδους της περιφέρειας Κρήτης την περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2009-2016
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	170	34	406	578	578	451	263		331
41 Κατασκευή κτιρίων	4435	2735	743	1992	3236	2069	866	955	2172
43 Εξειδικευμένες	3004	2886	2274	520	627	1264	2683	2489	2058
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	15933	22140	20837	19584	15882	6742	7806	6119	14209
11 Ποτοποιία	80	86	87	772	607	242	316	586	358

Συνέχεια Πίνακα -6.1- Πρόσθετος αριθμός εργαζομένων για τους βασικούς κλάδους της περιφέρειας Κρήτης την περίοδο 2009-2016.

κατασκευαστικές δραστηριότητες									
51 Αεροπορικές μεταφορές	587	116	325	493	286		322	648	338
55 Καταλύματα	9424	9141	10039	11474	9910	9504	10755	10821	10148
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστία-σης	4037	3285	2653	1172	1874	3834	5364	3682	3196
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκ-μίσθωσης	375	416	341	144	288	488	753	914	468
79 Ταξιδ. πρακτορε-ία/γραφεία ταξιδι-ών/άλλες υπηρεσίες	1186	771	382	447	314	818	855	843	700

Από τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα διαπιστώνεται ότι στους κλάδους -23- Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων, -72- Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη και -95- Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης δεν απαιτούνται πρόσθετοι εργαζόμενοι για όλα τα υπό εξέταση έτη. Επίσης για τα έτη αυτά ο δείκτης κλαδικής ειδίκευσης των συγκεκριμένων κλάδων είναι μικρότερος από 1.20. Επομένως κρίνεται σκόπιμο να εξαιρεθούν οι κλάδοι -23-, -72- και -95- από τους χαρακτηριζόμενους ως βασικούς για την περιφέρεια Κρήτης το διάστημα 2009-2016.

Στον επόμενο πίνακα 6.2 έχουν καταχωρηθεί οι εκτιμώμενοι αριθμοί πρόσθετων εργαζομένων στο βασικό τομέα, οι μη βασικοί εργαζόμενοι και το σύνολο των εργαζομένων για όλους τους κλάδους που χαρακτηρίζονται ως βασικοί και για όλα τα έτη από το 2009-2016. Επίσης έχουν καταχωρηθεί οι ετήσιες μεταβολές των παραπάνω μεγεθών.

Πίνακας -6.2- Αριθμός εργαζομένων στους βασικούς κλάδους και ετήσιες μεταβολές τους

κλάδος -01- Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες							
Έτη	(1) μη βασικοί	(2) βασικοί	Σύνολο (1)+(2)		Έτη	Βασικοί εργαζόμενοι_ Ετήσιες μεταβολές	Σύνολο εργαζομένων στον κλάδο_ Ετήσιες μεταβολές
2009	30383	15933	46316		2010/2009	38,96%	14,86%
2010	31059	22140	53199		2011/2010	-5,88%	-5,33%
2011	29524	20837	50362		2012/2011	-6,02%	-5,43%
2012	28044	19584	47628		2013/2012	-18,90%	-7,24%
2013	28298	15882	44180		2014/2013	-57,55%	-20,69%
2014	28298	6742	35040		2015/2014	15,79%	-3,91%
2015	25864	7806	33670		2016/2015	-21,61%	-4,05%
2016	26187	6119	32305				

κλάδος -11- Ποτοποιία							
Έτη	(1) μη βασικοί	(2) βασικοί	Σύνολο (1)+(2)		Έτη	Βασικοί εργαζόμενοι_ Ετήσιες μεταβολές	Σύνολο εργαζομένων στον κλάδο_ Ετήσιες μεταβολές
2009	607	80	688		2010/2009	6,67%	-1,88%
2010	589	86	675		2011/2010	1,85%	6,59%
2011	632	87	719		2012/2011	784,60%	82,72%
2012	542	772	1314		2013/2012	-21,35%	-14,74%
2013	513	607	1120		2014/2013	-60,15%	-24,04%
2014	609	242	851		2015/2014	30,60%	-4,82%
2015	494	316	810		2016/2015	85,46%	36,65%
2016	521	586	1107				

41 Κατασκευή κτιρίων

							Σύνολο εργαζομέ-
		43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες				Βασικοί εργα-	νων στον κλάδο_
Έτη	(1) μη βα- σικοί	(2) βασικοί	Σύνολο (1)+(2)		Έτη	ζόμενοι_ Ετή- σιες μεταβο- λές	Ετήσιες μεταβολές
2009	8095	4435	12531		2010/2009	-28,34%	-25,55%
2010	6504	2735	9239		2011/2010	-72,86%	-36,83%
2011	12896	3004	15900		2012/2011	168,26%	9,24%
2012	14028	1998	16026		2013/2012	624,20%	21,85%
2013	8578	2274	10852		2014/2013	-367,71%	-25,96%
2014	6933	2056	8989		2015/2014	-52,04%	-30,70%
2015	3200	607	3807		2016/2015	102,64%	6,25%
2016	3026	1954	4980		2015/2014	112,20%	19,17%
2015	4814	2683	7496		2016/2015	-7,22%	-1,08%
2016	4926	2489	7415				

51 Αεροπορικές μεταφορές							
Έτη	(1) μη βα- σικοί	(2) βασικοί	Σύνολο (1)+(2)		Έτη	Βασικοί εργαζόμε- νοι_ Ετήσι- ες μεταβο- λές	Σύνολο εργαζομέ- νων στον κλάδο_ Ετήσιες μεταβολές
2009	384	587	971		2010/2009	-80,26%	-44,30%
2010	425	116	541		2011/2010	180,02%	57,82%
2011	529	325	853		2012/2011	51,87%	18,02%
2012	514	493	1007		2013/2012	-42,10%	-27,72%
2013	443	286	728		2014/2013	-141,41%	-44,71%
2014	403		403		2015/2014		110,95%

2015	527	322	849		2016/2015	101,01%	34,30%
2016	493	648	1141				

Συνέχεια Πίνακα -6.2- Αριθμός εργαζομένων στους βασικούς κλάδους και ετήσιες μεταβολές τους

55 Καταλύματα							
Έτη	**(1) μη βασικοί**	**(2) βασικοί**	**Σύνολο (1)+(2)**		**Έτη**	**Βασικοί εργαζόμενοι_ Ετήσιες μεταβολές**	**Σύνολο εργαζομένων στον κλάδο_ Ετήσιες μεταβολές**
2009	4059	9424	13483		2010/2009	-0,03	-0,04
2010	3790	9141	12931		2011/2010	0,10	0,08
2011	3983	10039	14022		2012/2011	0,14	0,11
2012	4054	11474	15528		2013/2012	-0,14	-0,12
2013	3734	9910	13644		2014/2013	-0,04	0,03
2014	4596	9504	14100		2015/2014	0,13	0,07
2015	4394	10755	15149		2016/2015	0,01	0,03
2016	4784	10821	15605				

Συνέχεια Πίνακα -6.2- Αριθμός εργαζομένων στους βασικούς κλάδους και ετήσιες μεταβολές τους

56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης							
Έτη	**(1) μη βασικοί**	**(2) βασικοί**	**Σύνολο (1)+(2)**		**Έτη**	**Βασικοί εργαζόμενοι_ Ετήσιες μεταβολές**	**Σύνολο εργαζομένων στον κλάδο_ Ετήσιες μεταβολές**
2009	14871	4037	18908		2010/2009	-18,64%	-5,80%
2010	14527	3285	17812		2011/2010	-19,22%	-5,79%
2011	14127	2653	16780		2012/2011	-55,82%	-18,89%
2012	12438	1172	13610		2013/2012	59,81%	2,75%
2013	12111	1874	13985		2014/2013	104,65%	22,06%
2014	13235	3834	17069		2015/2014	39,89%	16,15%
2015	14462	5364	19825		2016/2015	-31,36%	-2,25%
2016	15698	3682	19380				

77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης							
Έτη	**(1) μη βασικοί**	**(2) βασικοί**	**Σύνολο (1)+(2)**		**Έτη**	**Βασικοί εργαζόμενοι_ Ετήσιες μεταβολές**	**Σύνολο εργαζομένων στον κλάδο_ Ετήσιες μεταβολές**
2009	385	375	760		2010/2009	10,97%	7,13%
2010	398	416	814		2011/2010	-18,06%	-12,86%
2011	369	341	709		2012/2011	-57,76%	-49,99%
2012	211	144	355		2013/2012	99,81%	37,12%
2013	199	288	486		2014/2013	69,61%	44,93%
2014	217	488	705		2015/2014	54,33%	56,21%

2015	348	753	1101		2016/2015	21,34%	11,39%
2016	313	914	1227				

79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες							
Έτη	**(1) μη βασικοί**	**(2) βασικοί**	**Σύνολο (1)+(2)**		**Έτη**	**Βασικοί εργαζόμενοι_ Ετήσιες μεταβολές**	**Σύνολο εργαζομένων στον κλάδο_ Ετήσιες μεταβολές**
2009	912	1186	2097		2010/2009	-34,94%	-23,63%
2010	830	771	1602		2011/2010	-50,49%	-29,44%
2011	748	382	1130		2012/2011	17,07%	3,46%
2012	722	447	1169		2013/2012	-29,67%	-3,66%
2013	812	314	1127		2014/2013	160,01%	86,18%
2014	1280	818	2097		2015/2014	4,58%	-6,76%
2015	1101	855	1956		2016/2015	-1,34%	7,20%
2016	1253	843	2097				

Πίνακας -6.3- Συνολικός αριθμός εργαζομένων στους βασικούς κλάδους και ετήσιες μεταβολές τους

Σύνολα των 9 βασικών κλάδων της περιφέρειας Κρήτης							
Έτη	(1) μη βασικοί	(2) βασικοί	Σύνολο		Έτη	(1) μη βασικοί	(2) βασικοί
2009	71992	39061	111053		2010/2009	6%	0%
2010	69214	41576	110790		2011/2010	-9%	-9%
2011	63659	37681	101339		2012/2011	-3%	-7%
2012	57286	36599	93884		2013/2012	-10%	-6%
2013	54786	33023	87809		2014/2013	-25%	-8%
2014	56065	24842	80907		2015/2014	20%	4%
2015	54609	29720	84329		2016/2015	-9%	-1%
2016	56839	27056	83895				

Κάνοντας χρήση των στοιχείων του πίνακα -6.2- θα γίνει εκτίμηση της μεταβολής του αριθμού των εργαζομένων σε ένα κλάδο σε κάθε μεταβολή των βασικών εργαζομένων του κλάδου. Η εκτίμηση αυτή θα προκύψει από την παρακάτω σχέση:

$$\frac{\Delta a_{ir}}{a_{ir}} = b\frac{\Delta e_{ir}}{e_{ir}} \qquad (13)$$

Όπου $\frac{\Delta a_{ir}}{a_{ir}}$ είναι η μεταβολή στη συνολική απασχόληση του κλάδου $-i-$στην περιφέρεια $-r-$ και $\frac{\Delta e_{ir}}{e_{ir}}$ είναι η μεταβολή των βασικών εργαζομένων του κλάδου$-i-$ στην περιφέρεια $-r-$ και b είναι η παράμετρος της οποίας θα γίνει εκτίμηση. Αυτό επιτυγχάνεται αναζητώντας την τιμή b η οποία ελαχιστοποιεί την ποσότητα:

$$\sum_{t=1}((\frac{\Delta a_{ir}}{a_{ir}})_t - b(\frac{\Delta e_{ir}}{e_{ir}})_t)^2$$

Για την εκτίμηση της παραμέτρου b των 12 βασικών κλάδων της περιφέρειας Κρήτης, έγινε εφαρμογή της μεθόδου των ελαχίστων τετραγώνων.

- Για τον κλάδο -01- «Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες» η παράμετρος b εκτιμήθηκε ίση με 0,16. Επομένως η σχέση (13) γράφεται: $\frac{\Delta \alpha_{ir}}{\alpha_{ir}} = \mathbf{0,16}\frac{\Delta e_{ir}}{e_{ir}}$ από αυτό προκύπτει ότι αύξηση κατά μέσο όρο 10% του αριθμού των βασικών απασχολούμενων στον κλάδο -01- θα επιφέρει αύξηση 1,6% στο συνολικό αριθμό των απασχολουμένων στον κλάδο, εφόσον οι υπόλοιποι παράγοντες παραμένουν σταθεροί.
- Για τον κλάδο -11- «Ποτοποιία» η παράμετρος b εκτιμήθηκε ίση με 0,11. Επομένως η σχέση (13) γράφεται: $\frac{\Delta \alpha_{ir}}{\alpha_{ir}} = \mathbf{0}11\frac{\Delta e_{ir}}{e_{ir}}$ από αυτό προκύπτει ότι αύξηση κατά μέσο όρο 10% του αριθμού των βασικών απασχολούμενων στον κλάδο -11- θα επιφέρει αύξηση 1,1% στο συνολικό αριθμό των απασχολουμένων στον κλάδο, εφόσον οι υπόλοιποι παράγοντες παραμένουν σταθεροί.
- Για τον κλάδο -41- «Κατασκευή κτιρίων» η παράμετρος b εκτιμήθηκε ίση με 0,19. Επομένως η σχέση (13) γράφεται: $\frac{\Delta \alpha_{ir}}{\alpha_{ir}} = \mathbf{0},19\frac{\Delta e_{ir}}{e_{ir}}$ από αυτό προκύπτει ότι αύξηση κατά μέσο όρο 10% του αριθμού των βασικών απασχολούμενων στον κλάδο -41- θα επιφέρει αύξηση 1,9% στο συνολικό αριθμό των απασχολουμένων στον κλάδο, όταν οι υπόλοιποι παράγοντες παραμένουν σταθεροί.
- Για τον κλάδο -43- «Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες» η παράμετρος b εκτιμήθηκε ίση με 0,25. Επομένως η σχέση (13) γράφεται: $\frac{\Delta \alpha_{ir}}{\alpha_{ir}} = \mathbf{0},25\frac{\Delta e_{ir}}{e_{ir}}$ από αυτό προκύπτει ότι αύξηση κατά μέσο όρο 10% του αριθμού των βασικών απασχολούμενων στον κλάδο -43- θα επιφέρει αύξηση 2,5% στο συνολικό αριθμό των απασχολουμένων στον κλάδο, όταν οι υπόλοιποι παράγοντες παραμένουν σταθεροί.

- Στον κλάδο -51- «Αεροπορικές μεταφορές» η απασχόληση των βασικών εργαζομένων το έτος 2014 είναι μηδέν με συνέπεια να είναι αδύνατος ο υπολογισμός της ετήσιας μεταβολής απασχόλησης των βασικών εργαζομένων μεταξύ των ετών 2015-2014 αλλά και της παραμέτρου b.
- Για τον κλάδο -55- «Καταλύματα» η παράμετρος b εκτιμήθηκε ίση με 0,71. Επομένως η σχέση (13) γράφεται: $\frac{\Delta\alpha_{ir}}{\alpha_{ir}} = \mathbf{0},71\frac{\Delta e_{ir}}{e_{ir}}$ από αυτό προκύπτει ότι αύξηση κατά μέσο όρο 10% του αριθμού των βασικών απασχολούμενων στον κλάδο -55- θα επιφέρει αύξηση 7,1% στο συνολικό αριθμό των απασχολουμένων στον κλάδο, όταν οι υπόλοιποι παράγοντες παραμένουν σταθεροί.
- Για τον κλάδο -56- «Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης» η παράμετρος b εκτιμήθηκε ίση με 0,22. Επομένως η σχέση (13) γράφεται: $\frac{\Delta\alpha_{ir}}{\alpha_{ir}} = \mathbf{0},22\frac{\Delta e_{ir}}{e_{ir}}$ από αυτό προκύπτει ότι αύξηση κατά μέσο όρο 10% του αριθμού των βασικών απασχολούμενων στον κλάδο -55- θα επιφέρει αύξηση 2,2% στο συνολικό αριθμό των απασχολουμένων στον κλάδο, όταν οι υπόλοιποι παράγοντες παραμένουν σταθεροί.
- Για τον κλάδο -77- «Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης» η παράμετρος b εκτιμήθηκε ίση με 0,63. Επομένως η σχέση (13) γράφεται: $\frac{\Delta\alpha_{ir}}{\alpha_{ir}} = \mathbf{0},63\frac{\Delta e_{ir}}{e_{ir}}$ από αυτό προκύπτει ότι αύξηση κατά μέσο όρο 10% του αριθμού των βασικών απασχολούμενων στον κλάδο -77- θα επιφέρει αύξηση 6,3% στο συνολικό αριθμό των απασχολουμένων στον κλάδο, όταν οι υπόλοιποι παράγοντες παραμένουν σταθεροί.
- Για τον κλάδο -79- «Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες» η παράμετρος b εκτιμήθηκε ίση με 0,53. Επομένως η σχέση (13) γράφεται: $\frac{\Delta\alpha_{ir}}{\alpha_{ir}} = \mathbf{0},53\frac{\Delta e_{ir}}{e_{ir}}$ από αυτό προκύπτει ότι αύξηση κατά μέσο όρο 10% του αριθμού των βασικών απασχολούμενων στον κλάδο -79- θα επιφέρει αύξηση 5,3% στο συνολικό αριθμό των απασχολουμένων στον κλάδο, όταν οι υπόλοιποι παράγοντες παραμένουν σταθεροί.
- Έπειτα από την επεξεργασία των στοιχείων του πίνακα -6.2- εκτιμήθηκε η παράμετρος b που αφορά στο συνολικό αριθμό των εργαζομένων στους βασικούς τομείς της περιφέρειας Κρήτης. Από τους υπολογισμούς προέκυψε τιμή της παραμέτρου b ίση με 0,28. Από την εκτίμηση αυτή συνάγεται ότι αύξηση κατά μέσο όρο 10% του αριθμού των βασικών απασχολούμενων σε όλους τους βασικούς κλάδους της περιφέρειας θα δώσει αύξηση 2,8% στο συνολικό αριθμό των απασχολουμένων στην περιφέρεια Κρήτης, δεδομένου ότι οι υπόλοιποι παράγοντες παραμένουν σταθεροί.

7. Πολλαπλασιαστής της οικονομικής βάσης της περιφέρειας Κρήτης

7.1 Υπολογισμός του πολλαπλασιαστή της οικονομικής βάσης της περιφέρειας Κρήτης

Αφού έγινε η διάκριση των κλάδων απασχόλησης στην περιφέρεια Κρήτης σε βασικούς (εξαγωγικούς) και μη βασικούς και εκτίμηση του αριθμού των εργαζομένων στο βασικό τομέα της περιφέρειας Κρήτης για την περίοδος 2009-2016, στη συνέχεια θα γίνει εκτίμηση των πολλαπλασιαστών της οικονομικής βάσης προκειμένου να προσδιοριστούν τα πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που έχει στην περιφερειακή οικονομία και τη μεταβολή στη δομή της την οποία προκαλεί η προωθητική δράση στους βασικούς κλάδους της περιφέρειας.

Ο πολλαπλασιαστής της οικονομικής βάσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για την πρόβλεψη της συνολικής απασχόλησης στην περιφέρεια, αφού γίνει εκτίμηση της προοπτικής ανάπτυξης των βασικών κλάδων και προσδιοριστεί η μεταβολή της απασχόλησης σε αυτούς. Η διαφορά στη συνολική απασχόληση προκύπτει αν πολλαπλασιαστεί η διαφορά που προκαλείται στο βασικό κλάδο με τον πολλαπλασιαστή της οικονομικής βάσης. Για την εκτίμηση των αριθμητικών τιμών του γενικού πολλαπλασιαστή οικονομικής βάσης χρησιμοποιείται η σχέση:

$$a_r/e_r \quad (14)$$

Όπου a_r να είναι ο συνολικός αριθμός απασχολουμένων στη περιφέρεια και e_r να είναι ο συνολικός αριθμός των εργαζομένων στο βασικό τομέα. Ο συνολικός αυτός αριθμός είναι ίσος με $e_{ir} = a_{rB} = \sum e_{ir}$, όπως από τις σχέσεις -5- και -8- προκύπτει.

Ο κλαδικός πολλαπλασιαστής κατά αναλογία προκύπτει από το λόγο

$$a_{ir}/e_{ir} \quad (14.1)$$

Όπου a_{ir} είναι ο συνολικός αριθμός απασχολουμένων στον κλάδο i στην περιφέρεια r και e_{ir} είναι ο συνολικός αριθμός των βασικών απασχολουμένων στον κλάδο i στη περιφέρεια r. Η αριθμητική τιμή του e_{ir} προκύπτει από την σχέση (8) $ex_{ir} = (1 - \frac{1}{LQ_{ir}})a_{ir}$

Επομένως χρησιμοποιώντας τις σχέσεις (14) και (14.1) προκύπτουν οι τιμές του παρακάτω πίνακα.

Πίνακας -7.1- Εκτίμηση των πολλαπλασιαστών των κλάδων του βασικού τομέα της περιφέρειας Κρήτης

κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσοι πολ/στές (2009-2016)
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	2,907	2,403	2,417	2,432	2,782	5,104	4,313	5,280	3,455
11 Ποτοποιία	8,561	7,875	8,241	1,702	1,845	3,518	2,564	1,889	4,524
41 Κατασκευή κτιρίων	2,825	3,411	7,961	3,173	2,044	2,408	4,010	3,792	3,703
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	5,094	4,812	4,772	13,359	9,452	4,976	2,794	2,979	6,030

Συνέχεια Πίνακα -7.1- Εκτίμηση των πολλαπλασιαστών των κλάδων του βασικού τομέα της περιφέρειας Κρήτης

κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσοι πολ/στές (2009-2016)
51 Αεροπορικές μεταφορές	1,653	4,663	2,628	2,042	2,550		2,635	1,760	2,562
55 Καταλύματα	1,431	1,415	1,397	1,353	1,377	1,484	1,409	1,442	1,413
56 Δραστηριό-τητες υπηρεσι-ών εστίασης	4,683	5,423	6,324	11,609	7,464	4,452	3,696	5,264	6,114
77 Δραστηριό-τητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	2,027	1,957	2,081	2,464	1,691	1,445	1,462	1,343	1,809
79 Τα-ξιδ.πρακτορεία/γ	1,769	2,077	2,960	2,616	3,583	2,566	2,287	2,485	2,543

ραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες									
Συνολικός πολλαπλασιαστής του βασικού τομέα ανά έτος	6,879	6,270	6,590	6,118	6,503	8,543	7,037	8,151	**7,012**

Για την εκτίμηση του συνολικού πολλαπλασιαστή του βασικού τομέα της περιφέρειας Κρήτης για κάθε έτος από το 2009-2016. χρησιμοποιήθηκε η σχέση (14) a_r/e_r όπου a_r ο συνολικός αριθμός απασχολούμενων σε όλους τους βασικούς κλάδους ανά έτος και e_r ο συνολικός αριθμός των βασικών απασχολούμενων στους βασικούς κλάδος ανά έτος.

Επομένως ο συνολικός πολλαπλασιαστής m_B της οικονομικής βάσης είναι $m_B = 7,012$.

7.2 Χρήση του πολλαπλασιαστή για τον υπολογισμό της μεταβολής της απασχόλησης. (Η δυναμική του έκφραση)

Η σχέση (14.1) $m_{ir=} \, a_{ir}/e_{ir}$ η οποία χρησιμοποιήθηκε για την εκτίμηση του πολλαπλασιαστή μπορεί να γραφεί: $a_{ir} = m_{ir} * e_{ir}$.

Κατά συνέπεια για τη μεταβολή του αριθμού των απασχολούμενων στο βασικό τομέα θα ισχύει $\Delta(a_{ir}) = m_{ir}\,\Delta(e_{ir}) \Rightarrow \Delta(a_{ir})/\Delta(e_{ir}) = m_{ir}$ και από τη σχέση (13)

$\frac{\Delta a_{ir}}{a_{ir}} = b\frac{\Delta e_{ir}}{e_{ir}}$ από τη οποία εκτιμάται η τιμή της παραμέτρου b προκύπτει ότι:

$$\frac{\Delta a_{ir}}{a_{ir}} = b\frac{a_{ir}}{e_{ir}}$$

Ισχύει όμως η σχέση $\Delta(a_{ir})/\Delta(e_{ir}) = m_{ir}$ οπότε $m_{ir} = b\frac{a_{ir}}{e_{ir}}$

Επομένως αν πολλαπλασιαστεί η αρχική τιμή του πολλαπλασιαστή $m_{ir} = \frac{a_{ir}}{e_{ir}}$ με την παράμετρο b προκύπτει ότι :

$$a_{ir,t} - a_{ir,t-1} = m_{ir,t}(e_{ir,t} - e_{ir,t-1}) \quad [15]$$

Επομένως για κάθε απολυτή μεταβολή 100 απασχολουμένων στον εξαγωγικό τομές προκύπτει μια μεταβολή $m_{ir,t} * 100$ απασχολουμένων στην συνολική απασχόληση της Περιφέρειας Κρήτης. Δηλαδή η τιμή $m_{ir,t}$ δεν είναι παρά ο λόγος της απολυτής μεταβολής της συνολικής απασχόλησης στον κλάδο i προς την απολυτή μεταβολή του αριθμού των εξαγωγικά απασχολουμένων στον ίδιο κλάδο. Με άλλη διατύπωση είναι ένας δυναμικός πολλαπλασιαστής. Στον επόμενο πίνακα έχουν καταχωρηθεί τα αποτελέσματα $m_{ir} = b\frac{a_{ir}}{e_{ir}}$ για κάθε κλάδο του βασικού τομέα της περιφέρειας Κρήτης αλλά και για το σύνολο της απασχόλησης.

Πίνακας -7.2- Η Δυναμική έκφραση του πολλαπλασιαστή: Οι τιμές m_{ir} για τους βασικούς κλάδους απασχόλησης της Περιφέρειας Κρήτης

Κλάδοι	m_{ir}
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	0,967
11 Ποτοποιία	1,267
41 Κατασκευή κτιρίων	1,037

Συνέχεια Πίνακα -7.2- Η Δυναμική έκφραση του πολλαπλασιαστή: Οι τιμές m_{ir} για τους βασικούς κλάδους απασχόλησης της Περιφέρειας Κρήτης

Κλάδοι	m_{ir}
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	1,688
51 Αεροπορικές μεταφορές	0,717
55 Καταλύματα	0,396
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	1,712
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	0,506
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	0,712
Η τιμή m_r για το σύνολο της απασχόλησης	1,963

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι για το διάστημα 2009-2016 αν αυξηθεί κατά 100 ο αριθμός των εξαγωγικά απασχολουμένων η κατά μέσο όρο η σχέση που συνδέει την απόλυτη μεταβολή της συνολικής απασχόλησης με αύξηση 100 απασχολουμένων στον εξαγωγικό τομέα της Κρήτης είναι $a_{ir,t} - a_{ir,t-1} = 1{,}96 * 100 = 196.$ **Συνεπώς**

αν αυξηθεί κατά 100 ο αριθμός των εξαγωγικά απασχολουμένων στην Κρήτη μεταξύ $t-1$ και t ο συνολικός αριθμός θα αυξηθεί κατά 196 περίπου άτομα[4]. Από τα 196 άτομα τα 96 θα είναι εργαζόμενοι που θα υποστηρίζουν το βασικό τομέα (μη βασικοί εργαζόμενοι).

Επομένως για κάθε έναν από τους βασικούς κλάδους θα ισχύει:

- Στον κλάδο -01- Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες, αν αυξηθεί κατά 100 άτομα ο αριθμός των εργαζομένων στο βασικό τομέα αναμένεται κατά μέσο όρο να αυξηθεί κατά 97 άτομα η συνολική απασχόληση. Δηλαδή αύξηση του αριθμού εργαζομένων στον κλάδο δεν επιφέρει αύξηση του συνολικού αριθμού εργαζομένων στην περιφέρεια.
- Στον κλάδο -11- Ποτοποιία, αν αυξηθεί κατά 100 άτομα ο αριθμός των εργαζομένων στο βασικό τομέα αναμένεται κατά μέσο όρο να αυξηθεί κατά 127 άτομα η συνολική απασχόληση. Από τα 127 πρόσθετα άτομα τα 27 θα είναι εργαζόμενοι που θα υποστηρίζουν το βασικό τομέα (μη βασικοί εργαζόμενοι).
- Στον κλάδο -41- κατασκευές κτιρίων, αν αυξηθεί κατά 100 άτομα ο αριθμός των εργαζομένων στο βασικό τομέα αναμένεται κατά μέσο όρο να αυξηθεί κατά 104 άτομα η συνολική απασχόληση. Από τα 104 πρόσθετα άτομα τα 4 θα είναι εργαζόμενοι που θα υποστηρίζουν το βασικό τομέα (μη βασικοί εργαζόμενοι).
- Στον κλάδο -43- Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες, αν αυξηθεί κατά 100 άτομα ο αριθμός των εργαζομένων στο βασικό τομέα αναμένεται κατά μέσο όρο να αυξηθεί κατά 169 άτομα η συνολική απασχόληση. Από τα 169 πρόσθετα άτομα τα 69 θα είναι εργαζόμενοι που θα υποστηρίζουν το βασικό τομέα (μη βασικοί εργαζόμενοι).
- Στον κλάδο -51- Αεροπορικές μεταφορές, αν αυξηθεί κατά 100 άτομα ο αριθμός των εργαζομένων στο βασικό τομέα αναμένεται κατά μέσο όρο να αυξηθεί κατά 72 άτομα η συνολική απασχόληση. Δηλαδή αύξηση του αριθμού εργαζομένων στον κλάδο δεν επιφέρει αύξηση του συνολικού αριθμού εργαζομένων στην περιφέρεια.
- Στον κλάδο -55- Καταλύματα, αν αυξηθεί κατά 100 άτομα ο αριθμός των εργαζομένων στο βασικό τομέα αναμένεται κατά μέσο όρο να αυξηθεί κατά 40 περίπου άτομα η συνολική απασχόληση. Δηλαδή αύξηση του αριθμού εργαζομένων στον κλάδο δεν επιφέρει αύξηση του συνολικού αριθμού εργαζομένων στην περιφέρεια.
- Στον κλάδο -56- Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης, αν αυξηθεί κατά 100 άτομα ο αριθμός των εργαζομένων στο βασικό τομέα αναμένεται κατά μέσο όρο να αυξηθεί κατά 171 άτομα η συνολική απασχόληση. Από τα 171 πρόσθετα άτομα τα 71

[4] Η τιμή 1,96 προκύπτει ως μέσος όρος της περιόδου 2009-16

θα είναι εργαζόμενοι που θα υποστηρίζουν το βασικό τομέα (μη βασικοί εργαζόμενοι).

- Στον κλάδο -77- Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης, αν αυξηθεί κατά 100 άτομα ο αριθμός των εργαζομένων στο βασικό τομέα αναμένεται κατά μέσο όρο να αυξηθεί κατά 51 άτομα η συνολική απασχόληση. Δηλαδή αύξηση του αριθμού εργαζομένων στον κλάδο δεν επιφέρει αύξηση του συνολικού αριθμού εργαζομένων στην περιφέρεια.
- Στον κλάδο -79- Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες, αν αυξηθεί κατά 100 άτομα ο αριθμός των εργαζομένων στο βασικό τομέα αναμένεται κατά μέσο όρο να αυξηθεί κατά 97 άτομα η συνολική απασχόληση. Δηλαδή αύξηση του αριθμού εργαζομένων στον κλάδο δεν επιφέρει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στο συνολικό αριθμό εργαζομένων στην περιφέρεια.

8 Μεταβολές στην κλαδική διάρθρωση της απασχόλησης στην περιφέρεια Κρήτης για τη χρονική περίοδο 2009-2016

Στη συνέχεια θα εξεταστεί η διάρθρωση της απασχόλησης στην περιφέρεια Κρήτης για κάθε έτος από το 2009 έως και το 2016. Με τον όρο διάρθρωση εννοούμε το μερίδιο απασχόλησης που κατέχει ο κάθε κλάδος μια συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Το μερίδιο κάθε κλάδου προκύπτει από το λόγο α_{ir} / $\alpha_{r,}$ όπου α_{ir} είναι ο αριθμός απασχολούμενων στον κλάδο i στην περιφέρεια r και α_{r} είναι ο συνολικός αριθμός απασχολουμένων στην περιφέρεια r. Στον πίνακα -9.1- που ακολουθεί είναι καταχωρημένα τα μερίδια απασχόλησης των κλάδων της περιφέρειας Κρήτης για κάθε έτος από το 2009 έως το 2016 κατά φθίνουσα σειρά με βάση τα μερίδια του έτους 2016. Παράλληλα έχει υπολογιστεί ο συντελεστής μεταβλητότητας CV προκειμένου να διαπιστωθεί αν υπάρχει μεγάλη ή μικρή διασπορά του μεριδίου διαχρονικά σε σχέση με το μέσο μερίδιο του κλάδου την χρονική περίοδο 2009-2016. Επίσης στον πίνακα -9.2- έχουν καταχωρηθεί τα αντίστοιχα μερίδια απασχόλησης στο σύνολο της χώρας έτσι ώστε να υπάρχει μέτρο σύγκρισης.

Πίνακας -8.1- Μερίδια κλάδων _Περιφέρεια Κρήτης – απασχόληση 2009-2016

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CV
47 Λιανικό εμπόριο	12,90%	13,40%	13,18%	11,79%	12,43%	13,66%	13,36%	15,21%	7,05%
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	**17,24%**	**20,41%**	**20,28%**	**21,27%**	**20,57%**	**16,21%**	**16,10%**	**14,65%**	**13,07%**
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	**7,04%**	**6,83%**	**6,76%**	**6,08%**	**6,51%**	**8,04%**	**9,48%**	**8,79%**	**15,07%**

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CV
85 Εκπαίδευση	6,85%	6,58%	7,28%	6,68%	7,15%	7,80%	7,75%	8,37%	7,98%
55 Καταλύματα	**5,02%**	**4,96%**	**5,65%**	**6,93%**	**6,35%**	**6,64%**	**7,24%**	**7,08%**	**13,71%**
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	6,44%	6,65%	7,37%	7,05%	6,69%	6,74%	6,28%	6,35%	5,14%
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	3,55%	3,75%	4,06%	4,11%	3,87%	4,07%	3,71%	4,81%	9,01%
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	**5,69%**	**5,33%**	**4,37%**	**3,11%**	**2,76%**	**2,96%**	**3,58%**	**3,36%**	**26,72%**
10 Βιομηχανία τροφίμων	3,13%	2,48%	2,09%	2,48%	2,13%	2,55%	3,24%	2,82%	15,03%
46 Χονδρικό εμπόριο	2,84%	2,58%	2,66%	3,02%	3,29%	3,32%	2,91%	2,64%	9,19%
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	2,04%	1,85%	1,69%	1,54%	1,21%	1,38%	2,31%	2,31%	21,52%
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	1,80%	1,94%	1,84%	2,27%	2,05%	2,08%	2,34%	1,88%	9,21%
41 Κατασκευή κτιρίων	**4,66%**	**3,58%**	**2,38%**	**2,82%**	**3,08%**	**2,35%**	**1,66%**	**1,64%**	**34,16%**
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	2,36%	1,66%	1,80%	1,98%	1,70%	1,40%	0,91%	1,12%	26,98%

Συνέχεια Πίνακα -8.1- Μερίδια κλάδων _Περιφέρεια Κρήτης – απασχόληση 2009-2016

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CV
71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	1,12%	1,51%	1,36%	1,37%	1,17%	0,66%	0,92%	1,11%	22,20%
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	1,05%	1,76%	1,58%	1,56%	1,41%	1,36%	1,16%	1,04%	17,99%
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	1,12%	0,65%	0,89%	0,98%	1,21%	0,84%	0,77%	0,95%	18,29%
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	**0,78%**	**0,61%**	**0,46%**	**0,52%**	**0,52%**	**0,99%**	**0,94%**	**0,95%**	**28,31%**
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	1,08%	1,53%	1,42%	1,22%	1,00%	1,36%	1,12%	0,82%	18,52%
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	0,31%	0,30%	0,27%	0,29%	0,34%	0,33%	0,48%	0,73%	37,87%

81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	0,41%	0,46%	0,50%	0,41%	0,43%	0,60%	0,63%	0,72%	20,82%
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	0,17%	0,21%	0,43%	0,28%	0,51%	0,40%	0,79%	0,72%	48,15%
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη μεταφορά δραστηριότητες	0,40%	0,45%	0,70%	0,87%	0,69%	0,70%	0,49%	0,71%	24,04%
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	0,26%	0,30%	0,42%	0,33%	0,23%	0,21%	0,21%	0,62%	40,45%
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	0,41%	0,47%	0,41%	0,60%	0,53%	0,50%	0,55%	0,60%	14,19%
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	**0,28%**	**0,31%**	**0,29%**	**0,16%**	**0,23%**	**0,33%**	**0,53%**	**0,56%**	**38,66%**
51 Αεροπορικές μεταφορές	**0,36%**	**0,21%**	**0,34%**	**0,45%**	**0,34%**	**0,19%**	**0,41%**	**0,52%**	**29,70%**
11 Ποτοποιία	**0,26%**	**0,26%**	**0,29%**	**0,59%**	**0,52%**	**0,40%**	**0,39%**	**0,50%**	**29,70%**
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	0,19%	0,03%	0,02%	0,09%	0,06%	0,17%	0,34%	0,47%	87,52%
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	0,95%	0,77%	1,10%	0,70%	0,79%	0,64%	0,38%	0,45%	31,06%
16 Βιομ.ξύλου/πρ.ξύλου-φελλού/καλαθοποιία-σπαρτοπλεκτική	0,62%	0,57%	0,44%	0,37%	0,31%	0,20%	0,43%	0,44%	29,92%

Συνέχεια Πίνακα -8.1- Μερίδια κλάδων _Περιφέρεια Κρήτης – απασχόληση 2009-2016

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CV
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	0,09%	0,25%	0,20%	0,16%	0,23%	0,36%	0,50%	0,41%	46,81%
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	0,08%	0,05%	0,05%	0,16%	0,21%	0,25%	0,36%	0,39%	63,58%
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	0,12%	0,06%	0,06%	0,20%	0,16%	0,13%	0,32%	0,35%	57,62%
93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	0,27%	0,25%	0,27%	0,27%	0,41%	0,49%	0,35%	0,34%	23,73%
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-	0,54%	0,64%	0,45%	0,39%	0,36%	0,56%	0,44%	0,33%	21,65%

ατμού-κλιματισμού									
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)-πλαστικές ύλες	0,10%	0,01%	0,05%	0,20%	0,73%	0,58%	0,21%	0,32%	87,76%
50 Πλωτές μεταφορές	0,28%	0,32%	0,49%	0,54%	0,33%	0,43%	0,58%	0,32%	25,94%
42 Εργα πολιτικού μηχανικού	0,46%	0,34%	0,19%	0,13%	0,37%	0,50%	0,28%	0,30%	36,09%
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	**0,78%**	**0,61%**	**0,72%**	**0,81%**	**0,73%**	**0,60%**	**0,49%**	**0,29%**	**25,61%**
31 Κατασκευή επίπλων	0,66%	0,60%	0,47%	0,41%	0,45%	0,73%	0,53%	0,29%	25,92%
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεία-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	0,11%	0,14%	0,21%	0,23%	0,17%	0,28%	0,26%	0,24%	27,21%
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	0,25%	0,12%	0,17%	0,30%	0,15%	0,17%	0,20%	0,24%	26,70%
61 Τηλεπικοινωνίες	0,29%	0,25%	0,21%	0,20%	0,57%	0,60%	0,36%	0,22%	44,60%
60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	0,18%	0,19%	0,18%	0,23%	0,29%	0,34%	0,33%	0,22%	25,44%
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	0,09%	0,06%	0,01%	0,07%	0,02%		0,06%	0,21%	78,75%
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	0,32%	0,27%	0,15%	0,11%	0,15%	0,30%	0,25%	0,19%	32,80%
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	0,33%	0,20%	0,32%	0,37%	0,22%	0,15%	0,27%	0,17%	29,61%
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	0,35%	0,16%	0,30%	0,47%	0,40%	0,50%	0,22%	0,17%	38,19%

Συνέχεια Πίνακα -8.1- Μερίδια κλάδων _Περιφέρεια Κρήτης – απασχόληση 2009-2016

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CV
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	0,09%	0,25%	0,20%	0,16%	0,23%	0,36%	0,50%	0,41%	46,81%
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συναφή	0,17%	0,05%	0,05%	0,31%	0,29%	0,19%	0,24%	0,17%	49,22%
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	0,32%	0,19%	0,28%	0,54%	0,84%	0,71%	0,21%	0,15%	59,99%
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	0,01%		0,02%	0,06%	0,02%	0,08%	0,11%	0,14%	72,56%

27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	0,16%	0,12%	0,09%	0,03%			0,05%	0,14%	46,74%
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	0,04%	0,12%	0,37%	0,26%	0,22%	0,21%	0,21%	0,13%	48,37%
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	0,01%	0,07%	0,14%	0,02%		0,12%	0,17%	0,12%	61,87%
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	0,24%	0,12%	0,01%	0,02%		0,02%	0,11%	0,12%	85,53%
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	0,05%	0,08%	0,04%					0,10%	38,28%
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	0,35%	0,37%	0,26%	0,17%	0,61%	0,62%	0,37%	0,09%	49,55%
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	0,16%	0,12%	0,30%	0,31%	0,33%	0,26%	0,07%	0,09%	48,39%
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	0,03%	0,02%			0,03%	0,15%	0,19%	0,09%	77,76%
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	0,06%	0,07%	0,07%	0,09%		0,06%	0,02%	0,09%	36,43%
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	0,08%	0,07%	0,09%	0,12%	0,10%	0,06%	0,01%	0,08%	37,92%
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	0,20%	0,18%	0,18%	0,01%		0,02%	0,15%	0,08%	62,06%
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	0,03%	0,04%	0,03%	0,03%	0,06%	0,08%	0,08%	0,06%	34,70%
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	0,09%	0,10%	0,02%					0,06%	45,33%
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	0,20%	0,09%	0,01%					0,06%	79,03%

Συνέχεια Πίνακα -8.1- Μερίδια κλάδων _Περιφέρεια Κρήτης – απασχόληση 2009-2016

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CV
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	0,17%	0,17%	0,23%	0,23%	0,02%			0,05%	56,80%
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	0,31%	0,34%	0,14%	0,12%	0,22%	0,37%	0,22%	0,04%	49,60%
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	0,08%	0,05%	0,05%		0,21%	0,21%		0,02%	76,71%
78 Δραστηριότητες απασχόλησης					0,06%			0,02%	45,45%
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	0,22%	0,14%	0,16%	0,19%	0,21%	0,18%	0,15%	0,02%	37,62%

02 Δασοκομία και υλοτομία	0,07%	0,13%	0,08%	0,05%	0,05%	0,01%	0,05%	0,01%	62,42%
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη				0,03%	0,04%				21,55%
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου									
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων									
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης									
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού									
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου					0,06%	0,03%			31,61%
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων									
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	0,04%	0,10%	0,07%						36,22%
30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών			0,02%						0,00%
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	0,20%	0,14%	0,08%	0,05%	0,23%	0,23%	0,03%		57,51%
37 Επεξεργασία λυμάτων		0,02%	0,01%						27,29%
39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. αποβλήτων		0,04%	0,03%						25,96%
59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	0,04%	0,05%	0,15%	0,02%		0,06%	0,06%		63,00%

Συνέχεια Πίνακα -8.1- Μερίδια κλάδων _Περιφέρεια Κρήτης – απασχόληση 2009-2016

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CV
98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες									
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	0,04%	0,06%	0,04%		0,22%	0,25%	0,07%		76,70%

Πίνακας -8.2- Μερίδια κλάδων _ απασχόληση 2009-2016_ Ελλάδα

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CV
47 Λιανικό εμπόριο	12,35%	12,39%	12,67%	12,54%	12,52%	12,57%	13,54%	13,13%	3,03%
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	11,31%	11,91%	11,89%	12,52%	13,18%	13,04%	12,37%	11,87%	4,86%
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	8,28%	8,43%	8,75%	8,84%	9,25%	8,80%	8,66%	9,02%	3,31%
85 Εκπαίδευση	7,22%	7,33%	7,51%	7,86%	7,82%	8,21%	8,14%	8,03%	4,50%
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	5,53%	5,57%	5,69%	5,55%	5,64%	6,24%	6,92%	7,12%	10,08%
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	4,38%	4,75%	5,04%	5,17%	5,33%	5,28%	5,22%	5,22%	6,02%
10 Βιομηχανία τροφίμων	2,56%	2,65%	2,57%	2,58%	2,94%	2,92%	3,07%	3,18%	8,29%
46 Χονδρικό εμπόριο	3,68%	3,78%	3,89%	3,53%	3,50%	3,38%	3,04%	3,08%	8,29%
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	2,28%	2,24%	2,45%	2,71%	2,71%	2,53%	2,64%	2,62%	6,80%
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	2,49%	2,42%	2,52%	2,45%	2,57%	2,59%	2,39%	2,44%	2,75%

Συνέχεια Πίνακα **-8.2- Μερίδια κλάδων _ απασχόληση 2009-2016_ Ελλάδα**

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CV
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	4,58%	4,22%	3,45%	2,87%	2,47%	2,37%	2,30%	2,23%	28,10%
55 Καταλύματα	1,51%	1,45%	1,60%	1,81%	1,74%	2,17%	2,10%	2,17%	15,10%

71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	1,57%	1,52%	1,60%	1,69%	1,67%	1,86%	1,86%	1,73%	6,87%
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	2,14%	2,04%	2,00%	1,90%	1,92%	1,74%	1,72%	1,70%	7,99%
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	1,73%	1,88%	1,94%	2,03%	2,04%	1,74%	1,64%	1,70%	7,89%
41 Κατασκευή κτιρίων	3,01%	2,53%	2,08%	1,93%	1,57%	1,37%	1,25%	1,21%	32,49%
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	1,25%	1,30%	1,41%	1,38%	1,20%	1,32%	1,35%	1,14%	6,69%
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	1,97%	2,06%	1,81%	1,52%	1,43%	1,37%	1,30%	1,09%	20,45%
50 Πλωτές μεταφορές	0,76%	0,72%	0,72%	0,78%	0,85%	0,75%	0,77%	1,01%	11,48%
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	1,13%	1,15%	1,05%	0,94%	0,76%	0,86%	0,90%	0,96%	12,98%
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη μεταφορά δραστηριότητες	0,89%	0,95%	0,96%	0,93%	0,90%	0,84%	0,81%	0,92%	5,56%
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	0,56%	0,63%	0,79%	0,71%	0,63%	0,83%	0,81%	0,84%	13,75%

Συνέχεια Πίνακα -8.2- Μερίδια κλάδων _ απασχόληση 2009-2016_ Ελλάδα

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CV
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	0,63%	0,59%	0,60%	0,70%	0,79%	0,78%	0,73%	0,77%	11,10%
61 Τηλεπικοινωνίες	0,64%	0,67%	0,70%	0,72%	0,83%	0,88%	0,81%	0,75%	10,41%
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	0,38%	0,36%	0,38%	0,41%	0,51%	0,41%	0,51%	0,61%	18,21%
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	0,34%	0,32%	0,30%	0,32%	0,38%	0,60%	0,53%	0,57%	27,80%

42 Εργα πολιτικού μηχανικού	0,55%	0,53%	0,53%	0,63%	0,58%	0,55%	0,47%	0,56%	7,77%
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	0,96%	0,70%	0,63%	0,54%	0,47%	0,41%	0,55%	0,56%	26,46%
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συναφή	0,40%	0,40%	0,40%	0,45%	0,47%	0,47%	0,45%	0,54%	10,04%
93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	0,38%	0,38%	0,40%	0,28%	0,33%	0,46%	0,48%	0,51%	18,01%
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	0,50%	0,54%	0,56%	0,63%	0,53%	0,49%	0,53%	0,49%	8,18%
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	0,33%	0,30%	0,38%	0,50%	0,36%	0,45%	0,48%	0,49%	17,86%
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	0,35%	0,40%	0,45%	0,45%	0,53%	0,46%	0,47%	0,46%	11,34%
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	0,31%	0,37%	0,34%	0,38%	0,37%	0,37%	0,36%	0,46%	10,52%

Συνέχεια Πίνακα -8.2- Μερίδια κλάδων _ απασχόληση 2009-2016_ Ελλάδα

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CV
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	0,36%	0,37%	0,29%	0,36%	0,32%	0,21%	0,29%	0,44%	19,46%
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	0,48%	0,49%	0,43%	0,43%	0,39%	0,42%	0,44%	0,44%	6,63%
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	0,67%	0,60%	0,48%	0,42%	0,44%	0,42%	0,36%	0,41%	21,13%
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	0,44%	0,53%	0,50%	0,42%	0,42%	0,40%	0,44%	0,40%	9,91%
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	0,25%	0,36%	0,37%	0,36%	0,41%	0,38%	0,36%	0,40%	12,86%
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	0,39%	0,36%	0,34%	0,35%	0,30%	0,39%	0,48%	0,37%	12,94%
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	0,21%	0,27%	0,24%	0,16%	0,22%	0,28%	0,33%	0,34%	22,83%

90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	0,20%	0,19%	0,24%	0,27%	0,36%	0,32%	0,27%	0,33%	20,62%
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)-πλαστικές ύλες	0,31%	0,31%	0,29%	0,28%	0,33%	0,30%	0,35%	0,33%	6,81%
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	0,38%	0,35%	0,34%	0,36%	0,36%	0,34%	0,36%	0,31%	5,17%
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	0,71%	0,60%	0,55%	0,55%	0,46%	0,39%	0,36%	0,30%	26,12%
16 Βι-ομ.ξύλου/πρ.ξύλου-φελλού/καλαθοποιία-σπαρτοπλεκτική	0,63%	0,52%	0,54%	0,51%	0,35%	0,33%	0,33%	0,29%	27,24%

Συνέχεια Πίνακα -8.2- Μερίδια κλάδων _ απασχόληση 2009-2016_ Ελλάδα

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CV
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	0,25%	0,24%	0,24%	0,20%	0,13%	0,16%	0,22%	0,29%	21,90%
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	0,47%	0,43%	0,43%	0,57%	0,46%	0,33%	0,31%	0,29%	21,30%
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	0,40%	0,45%	0,45%	0,50%	0,56%	0,47%	0,42%	0,28%	17,06%
31 Κατασκευή επίπλων	0,82%	0,68%	0,65%	0,50%	0,34%	0,34%	0,31%	0,28%	39,07%
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	0,33%	0,28%	0,28%	0,23%	0,28%	0,24%	0,23%	0,27%	11,54%
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	0,30%	0,26%	0,24%	0,26%	0,22%	0,24%	0,30%	0,26%	9,22%
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	0,18%	0,16%	0,25%	0,29%	0,24%	0,17%	0,22%	0,26%	20,27%
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	0,40%	0,39%	0,49%	0,56%	0,50%	0,48%	0,29%	0,26%	23,37%
60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	0,26%	0,28%	0,22%	0,18%	0,24%	0,29%	0,24%	0,26%	13,44%
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	0,26%	0,31%	0,27%	0,25%	0,20%	0,14%	0,18%	0,24%	21,51%
11 Ποτοποιία	0,23%	0,23%	0,25%	0,24%	0,24%	0,29%	0,24%	0,24%	7,63%

13 Παραγωγή κλωστο-ϋφαντουργικών υλών	0,24%	0,19%	0,18%	0,18%	0,17%	0,12%	0,16%	0,23%	19,67%
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	0,34%	0,33%	0,24%	0,24%	0,25%	0,27%	0,24%	0,23%	15,16%

Συνέχεια Πίνακα -8.2- Μερίδια κλάδων _ απασχόληση 2009-2016_ Ελλάδα

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CV
51 Αεροπορικές μεταφορές	0,14%	0,16%	0,21%	0,23%	0,21%	0,25%	0,25%	0,22%	17,17%
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	0,21%	0,20%	0,15%	0,15%	0,17%	0,21%	0,17%	0,21%	13,87%
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεία-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	0,22%	0,19%	0,19%	0,18%	0,18%	0,21%	0,15%	0,20%	10,99%
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊ-όντων	0,24%	0,17%	0,20%	0,19%	0,17%	0,21%	0,20%	0,20%	10,98%
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	0,26%	0,27%	0,24%	0,24%	0,29%	0,26%	0,22%	0,20%	10,96%
63 Δραστηριότη-τες υπηρεσιών πληροφορίας	0,13%	0,12%	0,14%	0,16%	0,23%	0,20%	0,14%	0,16%	21,78%
08 Λοιπά ορυχε-ία και λατομεία	0,13%	0,11%	0,12%	0,11%	0,10%	0,10%	0,06%	0,16%	21,65%
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπ-λισμού π.δ.κ.α.	0,25%	0,25%	0,24%	0,18%	0,19%	0,19%	0,20%	0,16%	16,51%
68 Διαχείριση ακίνητης περιο-υσίας	0,19%	0,14%	0,14%	0,16%	0,08%	0,11%	0,17%	0,15%	21,07%
77 Δραστηριότη-τες ενοικίασης και εκμίσθωσης	0,14%	0,15%	0,15%	0,09%	0,09%	0,10%	0,17%	0,14%	20,97%
72 Επιστημονική έρευνα και α-νάπτυξη	0,20%	0,18%	0,16%	0,20%	0,16%	0,20%	0,19%	0,14%	11,26%
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	0,15%	0,14%	0,12%	0,13%	0,10%	0,12%	0,14%	0,13%	11,11%

30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	0,23%	0,24%	0,24%	0,19%	0,15%	0,10%	0,10%	0,12%	33,67%

Συνέχεια Πίνακα -8.2- Μερίδια κλάδων _ απασχόληση 2009-2016_ Ελλάδα

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CV
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	0,16%	0,16%	0,15%	0,13%	0,12%	0,10%	0,13%	0,12%	14,43%
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	0,11%	0,09%	0,06%	0,05%	0,04%	0,05%	0,10%	0,10%	33,02%
02 Δασοκομία και υλοτομία	0,14%	0,12%	0,09%	0,12%	0,11%	0,15%	0,17%	0,10%	20,78%
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	0,15%	0,14%	0,09%	0,08%	0,10%	0,05%	0,03%	0,09%	41,53%
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	0,06%	0,07%	0,05%	0,09%	0,08%	0,07%	0,09%	0,09%	17,76%
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	0,08%	0,06%	0,06%	0,07%	0,09%	0,07%	0,09%	0,08%	15,35%
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	0,03%	0,04%	0,05%	0,05%	0,04%	0,04%	0,06%	0,07%	24,75%
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	0,02%	0,03%	0,03%	0,06%	0,06%	0,09%	0,08%	0,06%	42,95%
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	0,06%	0,06%	0,07%	0,07%	0,05%	0,04%	0,06%	0,05%	17,88%
59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	0,12%	0,13%	0,12%	0,07%	0,08%	0,11%	0,09%	0,04%	31,20%
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	0,06%	0,06%	0,04%	0,04%	0,08%	0,10%	0,06%	0,03%	37,52%
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	0,01%	0,01%		0,00%	0,01%	0,01%	0,01%	0,01%	47,52%

Συνέχεια Πίνακα -8.2- Μερίδια κλάδων _ απασχόληση 2009-2016_ Ελλάδα

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	CV
39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. α-ποβλήτων		0,00%	0,00%	0,01%	0,02%	0,03%	0,01%	0,01%	77,73 %
37 Επεξεργασία λυμά-των	0,02%	0,01%	0,00%	0,01%	0,02%	0,00%	0,01%	0,01%	58,15 %
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξό-ρυξης	0,00%	0,01%	0,00%		0,00%	0,01%	0,00%	0,00%	74,41 %
98 Μη διαφοροποιη-μένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθ ά-υπηρεσίες		0,01%	0,00%						55,53 %

Από τα περιεχόμενα των δύο παραπάνω πινάκων προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

Ο κλάδος -01- Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες, έχει υψηλό μερίδιο απασχόλησης στην περιφέρεια Κρήτης για όλα τα έτη από το 2009 έως το 2016. Το μερίδιο απασχόλησης του κλάδου είναι υψηλότερο από το μερίδιο απασχόλησης στο σύνολο της χώρας σε όλα τα έτη. Η διασπορά του μεριδίου απασχόλησης του κλάδου -01- γύρω από το μέσο μερίδιο απασχόλησης είναι μικρή, αυτό σημαίνει ότι ο κλάδος αντιμετωπίζει σταθερή κατά μέσο όρο ζήτηση για τα προϊόντα του.

Το μερίδιο απασχόλησης του κλάδου -11- Ποτοποιία, είναι ιδιαίτερα χαμηλό για όλα τα έτη από το 2009 έως το 2016 στην περιφέρεια Κρήτης. Συγκρινόμενο με το μερίδιο απασχόλησης του κλάδου σε επίπεδο χώρας φαίνεται να είναι περίπου τα ίδια. Η διασπορά του μεριδίου απασχόλησης του κλάδου -11- γύρω από το μέσο μερίδιο απασχόλησης είναι ιδιαίτερα μεγάλη, αυτό σημαίνει ότι ο κλάδος δεν αντιμετωπίζει διακυμάνσεις στη ζήτηση για τα προϊόντα του και συνεπώς αυξομείωση του αριθμού εργαζομένων.

Χαμηλό είναι το μερίδιο απασχόλησης στην περιφέρεια Κρήτης και για τον κλάδο -41- Κατασκευή κτιρίων για όλα τα έτη από το 2009 έως το 2016. Στα ίδια περίπου επίπεδα κυμαίνεται το μερίδιο του κλάδου και σε επίπεδο χώρας. Η τιμή του συντελεστή μεταβλητότητας είναι υψηλή που σημαίνει ότι στον κλάδο η ζήτηση προϊόντων – υπηρεσιών δεν είναι σταθερή και ο αριθμός εργαζομένων παρουσιάζει διακυμάνσεις.

Ο κλάδος -43- Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες παρουσιάζει την ίδια εικόνα με τον κλάδο -41- σχετικά με τα μερίδια απασχόλησης. Τα μερίδια απασχόλησης του κλάδου στην περιφέρεια Κρήτης είναι ιδιαίτερα χαμηλά και δεν παρουσιάζουν μεγάλες διαφορές από τα μερίδια απασχόλησης του κλάδου στη χώρα. Η διασπορά

του μεριδίου απασχόλησης του κλάδου -43- είναι αρκετά μεγάλη επομένως ούτε σε αυτόν τον κλάδο δεν είναι σταθερός ο αριθμός εργαζομένων και η ζήτηση προϊόντων ή υπηρεσιών παρουσιάζει διακυμάνσεις.

Σχετικά υψηλότερες από τους προηγούμενους 4 κλάδους που εξετάσαμε, παρουσιάζονται οι τιμές των μεριδίων απασχόλησης στον κλάδος-55- Καταλύματα στην περιφέρεια Κρήτης. Το μερίδιο απασχόλησης του κλάδου είναι υψηλότερο από το μερίδιο απασχόλησης στο σύνολο της χώρας για όλα τα έτη από το 2009-2016. Η διασπορά του μεριδίου απασχόλησης είναι μικρή (CV = 13.71) επομένως υπάρχει σταθερή απασχόληση στον κλάδο την περίοδο που εξετάζεται (2009-2016).

Στον κλάδο -56- Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης, οι τιμές των μεριδίων απασχόλησης είναι σχετικά υψηλές την περίοδο 2009-2016 στην περιφέρεια Κρήτης. Το μερίδιο απασχόλησης του κλάδου είναι υψηλότερο από το μερίδιο απασχόλησης στο σύνολο της χώρας σε όλα τα έτη. Η διασπορά του μεριδίου απασχόλησης του κλάδου -56- στην περιφέρεια Κρήτης την περίοδο 2009-2016 είναι μικρή με συνέπεια να υπάρχει σταθερή ζήτηση σε προϊόντα και υπηρεσίες του κλάδου και ο αριθμός εργαζομένων να μην παρουσιάζει σημαντικές αυξομειώσεις.

Οι κλάδοι -77- Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης και -79- Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες έχουν αρκετά χαμηλό μερίδιο απασχόλησης στην περιφέρεια Κρήτης την περίοδο 2009-2016. Τα μερίδια απασχόλησης των κλάδων στη χώρα είναι χαμηλότερα αντίστοιχα την ίδια χρονική περίοδο. Η διασπορά των μεριδίων είναι αρκετά υψηλή στους κλάδους. Αυτό μπορεί να αποδοθεί στις μεταβολές της απασχόλησης στους κλάδους το διάστημα 2009-2016.

9. Κριτήρια για τον προσδιορισμό του βασικού τομέα της περιφέρειας Κρήτης

Το πρώτο κριτήριο που τίθεται προκειμένου να γίνει κατάταξη ενός κλάδου στο βασικό ή μη βασικό τομέα της περιφέρειας που εξετάζεται, είναι η εξέταση των τιμών του κλαδικού συντελεστή ειδίκευσης. Στην παρούσα μελέτη ορίστηκε σαν όριο η τιμή 1,20 για το συντελεστή κλαδικής ειδίκευσης. Έτσι αν ένας κλάδος έχει τιμή συντελεστή κλαδικής ειδίκευσης (LQ) μεγαλύτερη από 1,20 θεωρείται βασικός για την περιφέρεια που εξετάζεται. Η τιμή 1,20 θεωρείται επαρκής για να καλύψει πιθανές διαφορές στην παραγωγικότητα μεταξύ των περιφερειών όπως επίσης και τις διαφορές που τυχόν υπάρχουν στις προτιμήσεις των καταναλωτών.

Ένα άλλο κριτήριο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί, είναι ο λόγος του πληθυσμού που αναμένεται να εξυπηρετηθεί από τον αριθμό των εργαζομένων στον κλάδο - i - στην

περιφέρεια -r- την χρονική περίοδο που εξετάζεται, προς τον πληθυσμό της περιφέρειας -r-. Όταν η τιμή του λόγου αυτού είναι μεγαλύτερη από τη μονάδα σημαίνει ότι οι εργαζόμενοι στον κλάδο - i - στην περιφέρεια -r- εξυπηρετούν μεγαλύτερο πληθυσμό από τον πληθυσμό της περιφέρειας -r- , επομένως εξυπηρετούν εξωγενώς προερχόμενη ζήτηση με την υπόθεση όμως ότι δεν έχουν σημειωθεί σημαντικές αλλαγές στις προτιμήσεις των καταναλωτών και στο διαθέσιμο εισόδημα.

Εξετάζεται επίσης το μερίδιο απασχόλησης του κλάδου κλάδο - i - στην περιφέρεια -r-. Αν το μερίδιο αυτό παρουσιάζει αυξητική τάση ή παραμένει σταθερό συμπεραίνεται ότι ο κλάδος αντιμετωπίζει σταθερή η αυξανόμενη ζήτηση για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που προσφέρει.

Από τα στοιχεία του πίνακα -4.6- προκύπτει ότι οι 9 κλάδοι οι οποίοι χαρακτηρίζονται ως βασικοί πληρούν δύο πρώτα κριτήρια, δηλαδή, οι αριθμητικές τιμές του συντελεστή κλαδικής ειδίκευσης είναι μεγαλύτερες από την τιμή 1.20 για κάθε χρόνο από το έτος 2009 ως και το έτος 2016 και ο πληθυσμός που αναμένεται να εξυπηρετήσουν οι εργαζόμενοι στους δυο αυτούς κλάδους είναι μεγαλύτερος από τον πληθυσμό της περιφέρειας Κρήτης για το διάστημα 2009-2016. Επίσης από τα μερίδια απασχόλησης των περισσοτέρων κλάδων δεν παρουσιάζουν μεγάλες διαφοροποιήσεις από έτος σε έτος όπως προκύπτει από τον πίνακα -8.1-.

10. Συμπεράσματα

Η ανάλυση που προηγήθηκε οδηγεί στα παρακάτω συμπεράσματα:

Οι κλάδοι απασχόλησης που χαρακτηρίζονται αρχικά ως βασικοί και επομένως αποτελούν - απαρτίζουν την οικονομική βάση της περιφέρειας Κρήτης για το χρονικό διάστη-

μα από το 2009 έως το 2016 είναι εννέα. Οι κλάδοι αυτοί χαρακτηρίζονται ως βασικοί διότι πληρούν τα κριτήρια που τέθηκαν αρχικά, δηλαδή:

- ο κλαδικός συντελεστής ειδίκευσης σε αυτούς είναι μεγαλύτερος του 1,20 (LQ>1,20)
- Η τιμή του λόγου του πληθυσμού που αναμένεται να εξυπηρετηθεί από τον αριθμό των εργαζομένων σε κάθε ένα από τους κλάδους αυτούς στην περιφέρεια Κρήτης την χρονική περίοδο που εξετάζεται, προς τον πληθυσμό της περιφέρειας είναι μεγαλύτερη από τη μονάδα.
- Και τα μερίδια απασχόλησης των κλάδων αυτών στην περιφέρεια Κρήτης παρουσιάζουν αυξητική τάση ή παραμένουν σταθερά, που σημαίνει ότι οι κλάδοι αντιμετωπίζουν σταθερή η αυξανόμενη ζήτηση για τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες που προσφέρουν.

Οι κλάδοι αυτοί είναι:

Ο κλάδος -01- Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες

Ο κλάδος -11- Ποτοποιία

Ο κλάδος -41- Κατασκευή κτιρίων

Ο κλάδος -43- Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες

Ο κλάδος -51- Αεροπορικές μεταφορές

Ο κλάδος -55- Καταλύματα

Ο κλάδος -56- Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης

Ο κλάδος -77- Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης

Ο κλάδος -79- Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες

Οι εργαζόμενοι στους 9 βασικούς κλάδους της περιφέρειας Κρήτης το διάστημα 2009-2016 αποτελούν κατά μέσο όρο το 20% του συνόλου των εργαζομένων στη περιφέρεια το ίδιο χρονικό διάστημα. Επίσης το 15% των εργαζομένων στους κλάδους αυτούς είναι εργαζόμενοι στο βασικό τομέα της οικονομίας της περιφέρειας Κρήτης.

Εξετάζοντας τη δυναμική έκφραση του πολλαπλασιαστή όμως καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι σε τέσσερεις από τους εννέα κλάδους κάθε μεταβολή στον αριθμό των εργαζομένων που ικανοποιούν την εξωγενή ζήτηση, έχει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στο συνολικό αριθμό των εργαζομένων της περιφέρειας Κρήτης. Οι κλάδοι αυτοί είναι:

Ο κλάδος -11- Ποτοποιία

Ο κλάδος -41- Κατασκευή κτιρίων

Ο κλάδος -43- Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες

Ο κλάδος -56- Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης

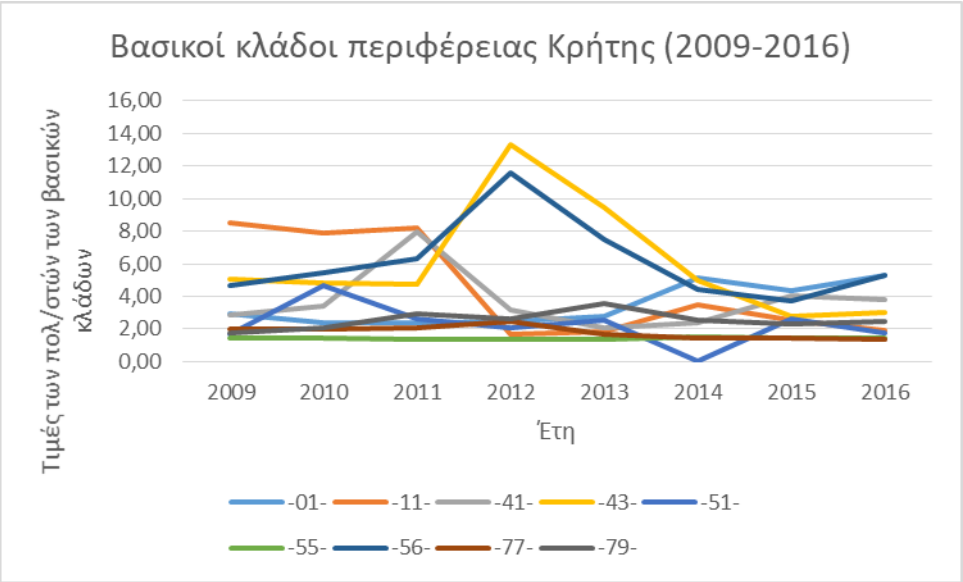
Οι εργαζόμενοι στους 4 βασικούς κλάδους της περιφέρειας Κρήτης το διάστημα 2009-2016 αποτελούν κατά μέσο όρο το 15% του συνόλου των εργαζομένων στη περιφέρεια το ίδιο χρονικό διάστημα. Επίσης το 22% των εργαζομένων στους κλάδους αυτούς είναι εργαζόμενοι στο βασικό τομέα της οικονομίας της περιφέρειας Κρήτης.

Επίσης από την τιμή του συνολικού πολλαπλασιαστή της περιφέρειας το διάστημα 2009-2016 διαπιστώνεται ότι αύξηση του αριθμού εργαζομένων στους βασικούς κλάδους επιφέρει πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στο συνολικό αριθμό εργαζομένων στην περιφέρεια.

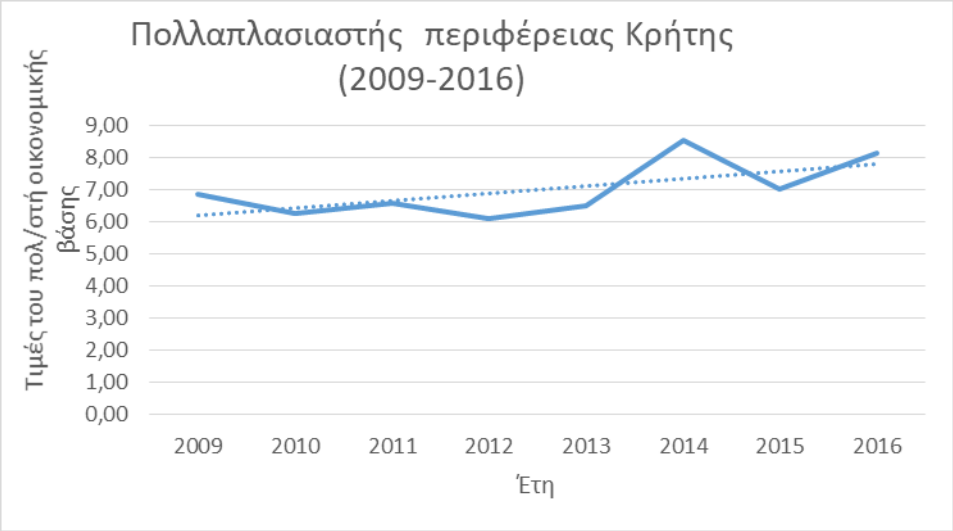
Η ενίσχυση στη ζήτηση προϊόντων που παράγονται από αυτούς τους κλάδους έχει σαν αποτέλεσμα να παράγονται πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα που ενισχύουν την απασχόληση της περιφέρειας Κρήτης.

Οι τιμές των πολλαπλασιαστών παρουσιάζουν διαφορετική τάση στο διάστημα 2009-2016 όπως φαίνεται στο γράφημα -10.1-. Η τάση για το γενικό πολλαπλασιαστή της οικονομικής βάσης είναι ανοδική όπως προκύπτει από το γράφημα -10.2-.

Γράφημα -10.1-

Γράφημα -10.2-

Οι τέσσερεις από τους κλάδους που αρχικά χαρακτηρίστηκαν ως βασικοί (LQ>1.20) και συγκεκριμένα:

Ο κλάδος -51- Αεροπορικές μεταφορές

Ο κλάδος -55- Καταλύματα

Ο κλάδος -56- Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης

Ο κλάδος -79- Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες

αποτελούν κατά κύριο λόγο δραστηριότητες του τουριστικού τομέα ο οποίος θεωρείται ως ο πιο δυναμικά αναπτυσσόμενος τομέας της Κρήτης που στηρίζει και προωθεί την τοπική ανάπτυξη της περιφέρειας. Η εξάρτηση της οικονομικής δραστηριότητας αλλά και της απασχόλησης από τον τουριστικό τομέα και συγκεκριμένα από τους κλάδους που αναφέρονται καθιστά την οικονομία της Κρήτης ευαίσθητη σε μεταβολές της εξωγενούς ζήτησης. Επομένως μια πιθανή μείωση του αριθμού των επισκεπτών στην περιφέρεια Κρήτης θα επιφέρει πολλαπλάσια μείωση στη συνολική απασχόληση της Κρήτης αλλά και κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας.

Ένας άλλος τομέας ο οποίος όπως προκύπτει από τη μελέτη έχει σημαντική θέση στην οικονομία της περιφέρειας Κρήτης και αποτελεί βασικό πυλώνα ανάπτυξης και στήριξης για την οικονομία του νησιού είναι ο αγροτικός ο οποίος κατέχει σημαντικό μερίδιο της εξαγωγικής δραστηριότητας του νησιού. Μείωση παρατηρείται τα τελευταία χρόνια στην γεωργική παραγωγή η οποία συνδέεται με την εγκατάλειψη παραδοσιακών καλλιεργειών, με την πτώση των τιμών στα αγροτικά προϊόντα καθώς και με ανάπτυξη του τουρισμού ιδιαίτερα σε συγκεκριμένες περιοχές.

Ίσως πρέπει να εξεταστεί ποια περιφερειακή πολιτική, είναι κατάλληλη ώστε να ενισχυθεί ο ρυθμός μεγέθυνσης της οικονομίας της Κρήτης.

Στην αύξηση της απασχόλησης και στην ενδυνάμωση των εξαγωγικών κλάδων στην περιφέρεια Κρήτης θα συμβάλει η ενίσχυση των τομέων της ανώτατης εκπαίδευσης, της έρευνας και της τεχνολογίας, της καινοτομίας και επιχειρηματικότητας.

Κατά την περίοδο που εξετάζεται (2009-2016) η Ευρωπαϊκή Ένωση και ιδιαίτερα η χώρα μας πλήττεται από την παγκόσμια οικονομική κρίση με αποτέλεσμα να σημειωθούν μεγάλες αλλαγές στις εργασιακές σχέσεις και στην αγορά εργασίας. Η οικονομική δραστηριότητα και η απασχόληση στη χώρα μας και κατά συνέπεια και στην περιφέρεια Κρήτης έχουν μειωθεί σημαντικά. Η οικονομική κρίση πλήττει το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγικής βάσης της περιφέρειας Κρήτης με συνέπειες, την αύξηση της ανεργίας, τη μείωση των επενδύσεων και του διαθέσιμου εισοδήματος καθώς και τη μείωση των επιχορηγήσεων.

Η ενίσχυση της τεχνολογίας και του ανθρώπινου κεφαλαίου, δύο παραγόντων που θα μπορούσαν να συνεισφέρουν στην ανάπτυξη της οικονομίας, είναι σχεδόν ανύπαρκτη λόγω μείωσης των δημοσίων και ιδιωτικών δαπανών. Κρίνεται πλέον απαραίτητο να γίνουν οι όποιες προσαρμογές χρειάζεται στην οικονομία της χώρας προκειμένου να προσφερθούν ευκαιρίες για εκπαίδευση και επιμόρφωση των εργαζομένων ώστε να μη χαθούν ευκαιρίες για ανάπτυξη.

Κλείνοντας να επισημάνουμε ότι η μέθοδος στο να διακριθεί η οικονομία μιας περιοχής σε βασική και υποστηρικτική, είναι μια καλή τεχνική για τους σχεδιαστές ώστε να καταρτίζουν προβλέψεις και σενάρια, μπορεί να βοηθήσει στην κατάρτιση των αναπτυξιακών προγραμμάτων (πχ Κοινοτικά πλαίσια στήριξης ΚΠΣ) καθώς και στην επιλογή Επενδυτικών σχεδίων. Τέλος είναι χρήσιμη αν γίνεται σε τακτά χρονικά διαστήματα και συνδυάζεται με αξιολογικές κρίσεις των ληπτόρων απόφασης (stake-holders) .

Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

1. Κόνσολας Νικ. (1997): Σύγχρονη Περιφερειακή Οικονομική Πολιτική. Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα
2. Πολύζος Σεραφείμ (2011): Περιφερειακή Ανάπτυξη. Εκδόσεις Κριτική ΑΕ
3. Παπαδασκαλόπουλος Αθ. (1995) Μέθοδοι Περιφερειακής Ανάλυσης. Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα
4. Παπαδασκαλόπουλος Αθ. (1995) Πρότυπα και Πολιτικές Περιφερειακής Ανάπτυξης. Εκδόσεις Παπαζήση Αθήνα
5. Philip McCann (2002): Αστική και Περιφερειακή Οικονομική. Εκδόσεις Κριτική
6. Πετράκος Γιώργος – Ψυχάρης Γιάννης (2004) Περιφερειακή Ανάπτυξη στην Ελλάδα. Εκδόσεις Κριτική
7. Χριστοφάκης Μ. και Γκούζος Α., 2011, Χωροταξική κατανομή και δυναμισμός του πρωτογενή τομέα στις περιφέρειες της Ελλάδας. 9ο Συνέδριο Ελληνικού Τμήματος Ευρωπαϊκής Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης (ERSA-Gr), Αθήνα, 6-7 Μαΐου.
8. Χριστοφάκης Μ. και Γκούζος Α., 2013, Η διερεύνηση της τοπικότητας στο πλαίσιο της οικονομικής βάσης: Η περίπτωση των ελληνικών νομών. 11ο Συνέδριο Ελληνικού Τμήματος Ευρωπαϊκής Εταιρείας Περιφερειακής Επιστήμης (ERSA-Gr), Πάτρα, 14-15 Ιουνίου.
9. Παπαδασκαλόπουλος, Α. και Χριστοφάκης, Μ. (2004) Οι περιφερειακές ανισότητες στην Ελλάδα τη δεκαετία του 1990, Επιθεώρηση Οικονομικών Επιστημών - Review of Economic Sciences, Τεύχος 6: 65-88.
10. Παπαδοπούλου Ο., Κείμενα Περιφερειακής Επιστήμης, Τόμος VI, (1), 2015, pp. 37-43, Αποτίμηση της απασχόλησης στα πλαίσια της στρατηγικής «Ευρώπη 2020»: η περίπτωση των Ελληνικών περιφερειών, Όλγα Παπαδοπούλου, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Τμήμα Γεωγραφίας
11. Κορρές Μ. Γ., Παυλογεωργάτος Γ., Κοκκίνου Α., Κείμενα Περιφερειακής Επιστήμης, Τόμος VI, (1), 2015, pp. 23-36, Χωροταξικός σχεδιασμός και οικονομική ανάπτυξη: μια διασυγκριτική μελέτη για τα νησιά της Λέσβου, της Ρόδου και Κρήτης
12. Σ. Βλιάμος, Κ. Μαγουλάς, 2008, Περιφερειακή Τοπική Ανάπτυξη, ΕΠΕΑΕΚ ΙΙ του ΥΠΕΠΘ

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

13. REGIONAL INEQUALITIES IN GREECE : A PROPOSITION FOR THEIR DESCRIPTION Georgios Xanthos , Christos Ap Ladias , Christos Genitsaropoulos περιοδικό REGIONAL SCIENCE INQUIRY , THE JOURNAL OF THE HELLENIC ASSOCIATION OF REGIONAL SCIENTISTS DECEMBER 2012 VOLUME IV , NUMBER 2
14. Andrew M. Lsserman, Journal of the American Planning Association, 01 January 1977, The Location Quotient Approach to Estimating Regional Economic Impacts
15. Kim M. Bloomquist, 1980, A Comparison of Alternative Methods for Generating Economic Base Multipliers
16. James Paul Quintero, 2007, Regional Economic Development: An Economic Base Study and Shift-Share Analysis of Hays County, Texas
17. David Greytak, 1969, A STATISTICAL ANALYSIS OF REGIONAL EXPORT ESTIMATING TECHNIQUES

Ειδικά έντυπα- Εκθέσεις – Στατιστικά

18. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος: Έρευνες Εργατικού Δυναμικού 2009-2016
19. Περιφέρεια Κρήτης, Νοέμβριος 2011, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιφέρειας Κρήτης 2012- 2014, Στρατηγικός σχεδιασμός
20. Ινστιτούτο Εργασίας Γ.Σ.Ε.Ε., Ετήσια έκθεση 2016, Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση
21. Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π. Περιφέρεια Κρήτης, 2015, Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης Περιφέρειας Κρήτης
22. ΣΕΒΕ(Σύνδεσμος Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος),Περιφερειακά_2012-2016, Χαρτογράφηση της εξαγωγικής δραστηριότητας της Ελλάδας ανά περιφέρεια και νομό, Περίοδος: 2012 – 2016.
23. Περιφέρεια Κρήτης, Κατευθύνσεις αναπτυξιακής στρατηγικής περιφέρειας Κρήτης για την περίοδο προγραμματισμού 2014-2020, Απρίλιος 2013

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας -Π.1- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Ελλάδα τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	515.130	523.019	482.033	462.761	462.931	461.044	446.536	436.197	473706
02 Δασοκομία και υλοτομία	6476	5290	3793	4269	3776	5447	6149	3551	4844
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	11261	15861	14850	13469	14344	13396	13018	14771	13871
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	6660	6267	4905	4627	3495	4186	4945	4881	4996
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	652	568	0	89	285	177	268	523	320
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	1048	1148	1293	2128	2102	3249	2714	2301	1998
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	5738	4999	4964	4236	3689	3432	2346	5738	4393
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	153	291	33	0	32	234	134	25	113
10 Βιομηχανία τροφίμων	116821	116427	104030	95242	103272	103356	110899	116848	108362
11 Ποτοποιία	10296	9919	10317	8945	8396	10150	8530	8678	9404
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	3704	2823	2495	2724	3194	2309	3427	3039	2964
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	11127	8429	7144	6645	6007	4386	5599	8448	7223
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	43796	30806	25562	19966	16353	14453	20009	20617	23945
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	6608	5994	3527	2784	3600	1848	972	3234	3571
16 Βι-ομ.ξύλου/πρ.ξύλου-φελλού/καλαθοποιία-σπαρτοπλεκτική	28576	22780	22013	18914	12200	11525	11768	10764	17317
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	10899	7555	8011	7107	5799	7568	7136	7203	7660
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	30628	26531	19596	15666	15312	14690	12965	15124	18814

Πίνακας -Π.1- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Ελλάδα τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	7279	6817	6128	4786	4146	3617	4735	4334	5230
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	13456	11305	9931	9548	7846	8597	10783	9733	10150

21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	14319	16367	13653	13984	13172	13252	13100	16848	14337
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)-πλαστικές ύλες	13951	13428	11585	10406	11734	10754	12487	12018	12045
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	32523	26220	22490	20436	16297	13833	12988	11134	19490
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	18172	19850	18223	18455	19572	16556	14997	10401	17028
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	51334	50495	42718	34738	26604	30580	32400	35439	38039
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	4799	3960	2624	1993	1492	1599	3589	3737	2974
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	11351	10668	9615	7243	4731	5739	7779	10722	8481
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	11487	11016	9737	6597	6553	6640	7303	5720	8132
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	2734	2614	2663	2507	1596	1361	2111	1695	2160
30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	10670	10592	9835	6957	5141	3702	3502	4586	6873
31 Κατασκευή επίπλων	37363	29711	26534	18524	11862	12171	11085	10265	19690
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	14885	12153	11485	8511	9734	8524	8235	9894	10428
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	12032	11796	9779	8765	10105	9239	8090	7195	9625

Πίνακας -Π.1- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Ελλάδα τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	28528	25923	24158	26015	27708	27487	26252	28364	26804
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	9666	8737	6013	5587	6099	7570	6226	7793	7211
37 Επεξεργασία λυμάτων	913	516	126	409	600	36	417	271	411
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	19878	23370	20115	15527	14824	14021	15957	14862	17319
39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες	0	114	64	312	739	1212	482	496	427

διαχ. αποβλήτων									
41 Κατασκευή κτιρίων	137247	111045	84392	71413	55238	48541	45000	44387	74658
42 Εργα πολιτικού μηχανικού	24985	23334	21364	23338	20407	19329	17068	20646	21309
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	208468	185244	140047	106147	86689	83754	83107	82057	121939
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	97311	89663	80893	70038	67499	61516	62072	62489	73935
46 Χονδρικό εμπόριο	167573	165736	157856	130491	123079	119450	109687	113120	135874
47 Λιανικό εμπόριο	562769	543913	513501	463172	439940	444607	489059	482306	492408
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	113266	106178	102121	90601	90214	91744	86160	89628	96239
50 Πλωτές μεταφορές	34572	31716	29089	28931	30035	26559	27910	37274	30761
51 Αεροπορικές μεταφορές	6502	7154	8632	8483	7239	8679	9097	8206	7999
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη μεταφορά δραστηριότητες	40653	41685	38946	34257	31660	29613	29115	33779	34964
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	21976	21505	17558	15951	13828	14926	16062	16069	17234
55 Καταλύματα	68815	63823	65032	66903	61084	76582	75858	79694	69724
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	252124	244630	230644	205235	198122	220540	249681	261484	232808

Πίνακας -Π.1- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Ελλάδα τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	16484	16250	11634	13449	11213	7468	10647	16162	12914
59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	5691	5887	4812	2509	2825	3940	3116	1528	3789
60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	12042	12434	8908	6615	8341	10119	8768	9541	9596
61 Τηλεπικοινωνίες	29080	29430	28439	26534	29153	31137	29090	27573	28805
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβου-	18238	17767	16195	16692	16428	16669	16139	19890	17252

λών & συναφή									
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	6046	5352	5509	5991	8225	6918	5147	6057	6155
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	78865	82570	78553	75062	71679	61496	59367	62408	71250
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	17403	15859	15226	15227	17873	14429	18239	22344	17075
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	18352	17321	19965	20815	17548	17092	10622	9542	16407
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	8463	6222	5649	5768	2936	3931	6000	5545	5564
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	103893	98265	99250	99953	95158	89485	95216	96143	97170
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	8188	6860	10089	10823	8553	6142	7848	9558	8508
71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	71533	66804	64900	62455	58728	65665	67007	63426	65065
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	9008	7997	6573	7394	5616	6908	6714	5176	6923
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	17718	15929	13755	13009	10530	13657	17274	13660	14441

Πίνακας -Π.1- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Ελλάδα τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	21534	18712	17287	20917	16091	11803	11275	10609	16029
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	2950	2896	2091	3332	2764	2375	3281	3132	2853
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	6530	6705	6017	3478	3252	3617	6013	5214	5103
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	2723	2496	1565	1644	2862	3507	2142	964	2238
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	15459	13984	12220	11920	13286	21328	19005	20872	16009
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	15102	12959	15512	18525	12600	15980	17229	17827	15717
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	25619	27572	32171	26119	22265	29192	29151	30883	27872
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	9634	11714	9853	5772	7779	10025	11998	12607	9923
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοι-	377080	369915	354871	326693	325054	311106	312687	331289	338587

νωνική ασφάλιση									
85 Εκπαίδευση	328740	321742	304368	290297	274785	290207	293967	295089	299899
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	199712	208538	204457	191072	187390	186822	188353	191662	194751
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	11740	13593	11094	9077	6990	5088	6644	8680	9113
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	22976	23767	22645	23382	18448	17283	19208	18032	20717
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	9269	8328	9665	9848	12490	11187	9648	12127	10320

Πίνακας -Π.1- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Ελλάδα τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεία-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	10238	8541	7667	6655	6491	7512	5399	7321	7478
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	17276	15349	13978	13477	12496	12030	12893	11504	13625
93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	17240	16836	16122	10324	11421	16222	17279	18580	15503
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	15909	17443	18143	16517	18770	16121	16853	17049	17101
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	15566	14405	9873	8710	8777	9463	8735	8446	10497
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	57121	56860	57349	51166	42263	46653	48849	41913	50272
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	89835	90468	73515	56075	50409	48518	46928	40074	61978
98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες	0	368	97	0	0	0	0	0	58
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	1565	1632	2194	1848	1334	1365	2148	2539	1828
ΣΥΝΟΛΟ	4555996	4389754	4054331	3694976	3513197	3536240	3610693	3673559	3878593

Πίνακας -Π.2- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Κρήτη τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	46316	53199	50362	47628	44180	34409	33670	32305	42759
02 Δασοκομία και υλοτομία	199	341	188	103	111	24	113	31	139
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	98	310	908	578	470	451	439	277	441
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	0	0	0	56	84	0	0	0	18
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	209	176	222	267	204	125	31	185	177
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10 Βιομηχανία τροφίμων	8402	6458	5200	5564	4577	5405	6770	6209	6073
11 Ποτοποιία	688	675	719	1314	1120	851	810	1107	910
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	236	261	52	0	0	0	0	131	85
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	543	466	453	31	0	44	309	176	253
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	156	177	172	211	0	127	32	189	133
16 Βιομ.ξύλου/πρ.ξύλουφελλού/καλαθοποιίασπαρτοπλεκτική	1666	1496	1092	823	670	421	906	965	1005
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	204	117	114	0	449	439	0	49	172
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	224	143	135	351	449	534	763	861	432
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	0	0	0	0	130	67	0	0	25
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	75	57	0	0	54	314	387	194	135
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	241	163	32	163	42	0	132	453	153
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)-	261	24	136	450	1574	1237	436	698	602

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
πλαστικές ύλες									
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	2088	1591	1784	1817	1574	1282	1016	648	1475
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	85	112	80	77	133	160	163	139	119
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	2547	2000	2736	1571	1703	1357	789	991	1712

Συνέχεια Πίνακα -Π.2- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Κρήτη τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	430	315	214	71	0	0	108	301	180
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	136	214	93	0	0	0	0	231	84
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	103	261	176	0	0	0	0	0	67
30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	0	0	43	0	0	0	0	0	5
31 Κατασκευή επίπλων	1768	1577	1174	910	969	1557	1116	640	1214
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	881	509	807	825	479	323	556	380	595
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	549	371	193	113	485	479	59	0	281
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	1462	1661	1114	882	775	1178	917	717	1088
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	662	310	434	662	330	370	420	528	464
37 Επεξεργασία λυμάτων	0	63	34	0	0	0	0	0	12
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	929	954	654	373	1303	1312	777	204	813
39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. αποβλήτων	0	114	64	0	0	0	0	0	22
41 Κατασκευή κτιρίων	12531	9329	5912	6320	6612	4982	3472	3619	6597
42 Εργα πολιτικού μηχανικού	1227	884	472	293	799	1051	586	664	747
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	15299	13886	10852	6953	5926	6290	7496	7415	9265
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	4839	5054	4567	5091	4392	4409	4893	4142	4673

46 Χονδρικό εμπόριο	7624	6720	6609	6762	7064	7044	6092	5831	6718
47 Λιανικό εμπόριο	34666	34931	32718	26407	26692	28984	27949	33544	30736
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	5489	4831	4197	3449	2592	2934	4827	5105	4178
50 Πλωτές μεταφορές	766	845	1228	1208	715	916	1219	696	949
51 Αεροπορικές μεταφορές	971	541	853	1007	728	403	849	1141	812
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη μεταφορά δραστηριότητες	1065	1174	1740	1946	1476	1484	1035	1556	1434

Συνέχεια Πίνακα -Π.2- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Κρήτη τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	469	545	1056	622	1097	849	1653	1577	983
55 Καταλύματα	13483	12931	14022	15528	13644	14100	15149	15605	14308
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	18908	17812	16780	13610	13985	17069	19825	19380	17171
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	656	309	25	50	0	35	221	255	194
59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	111	118	364	55	0	128	119	0	112
60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	490	495	439	515	628	727	684	483	558
61 Τηλεπικοινωνίες	768	654	528	450	1214	1280	761	484	767
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συναφή	461	140	120	687	628	400	498	375	414
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	35	0	57	129	34	171	235	301	120
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	3013	1699	2218	2200	2591	1781	1604	2105	2151
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	695	793	1055	747	492	442	439	1363	753
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	425	317	749	697	707	548	153	196	474
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	578	359	408	415	444	379	312	33	366
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	6330	4334	4463	4431	3652	2976	1893	2468	3818
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	25	170	341	46	0	245	358	260	181
71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	3008	3944	3386	3076	2505	1404	1915	2441	2710
72 Επιστημονική έρευνα	832	893	347	265	476	783	460	84	518

και ανάπτυξη									
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	466	439	573	504	38	0	0	111	266
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	932	421	756	1061	854	1060	453	379	739
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	528	222	24	0	0	0	0	125	112
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	760	814	709	355	486	705	1101	1227	770
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	0	0	0	0	121	0	0	47	21
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	2097	1602	1130	1169	1127	2097	1956	2097	1659

Συνέχεια Πίνακα -Π.2- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Κρήτη τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	254	639	493	357	490	770	1050	907	620
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	1109	1200	1236	922	928	1274	1323	1587	1197
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	319	164	145	447	352	285	661	767	393
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	17309	17343	18308	15786	14368	14311	13124	14001	15569
85 Εκπαίδευση	18416	17165	18068	14955	15354	16550	16207	18460	16897
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	9542	9785	10071	9199	8315	8636	7761	10604	9239
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	855	704	384	253	315	632	513	426	510
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	1091	1237	1015	1350	1147	1062	1148	1331	1173
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	53	30	347	341	337	65	58	378	201
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεία-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	305	366	520	507	361	603	543	532	467
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	502	87	53	211	121	360	711	1046	386
93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	716	658	672	612	882	1041	732	752	758
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	826	785	663	651	740	695	1002	1602	871
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	867	488	707	1217	1812	1499	449	321	920

96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	2831	4576	3935	3492	3037	2878	2426	2301	3184
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	2910	3991	3531	2735	2142	2886	2346	1803	2793
98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες	0	0	0	0	0	0	0	0	0
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	109	145	98	0	473	527	156	0	188
ΣΥΝΟΛΟ	268721	260683	248326	223921	214758	212215	209134	220538	232287

Πίνακας -Π.3- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Αν. Μακεδονία τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	59796	57382	54950	56003	56309	57842	53538	52114	55992
02 Δασοκομία και υλοτομία	845	695	453	1081	1307	1192	1912	672	1020
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	357	660	615	294	324	604	953	581	549
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	0	0	0	0	0	0	0	0	0
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	545	518	0	89	285	177	18	305	242
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	0	0	0	60	62	0	35	67	28
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	1152	757	415	328	496	125	616	1130	627
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10 Βιομηχανία τροφίμων	5567	4514	4087	4686	4741	6308	5263	6310	5185
11 Ποτοποιία	580	525	529	262	511	752	135	376	459
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	1421	682	756	312	590	1095	750	274	735
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	120	579	774	185	111	204	305	549	353
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	1160	830	850	326	934	1080	481	302	745
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	59	0	0	0	0	0	0	0	7
16 Βιομ.ξύλου/πρ.ξύλου-φελλού/καλαθοποιία-σπαρτοπλεκτική	1332	1187	912	1212	881	915	1415	1232	1136
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	426	116	193	108	0	127	222	363	194
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	493	490	152	271	625	201	334	534	388

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	119	33	88	0	45	203	82	106	85
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	662	626	528	931	741	613	575	597	659
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	68	147	0	240	293	160	30	447	173
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)-πλαστικές ύλες	892	1295	1337	1339	1260	2124	2943	1657	1606
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	2813	3177	3011	2364	1228	1030	1144	914	1960
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	202	387	115	75	512	1161	599	446	437
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	2257	1667	1516	1726	1053	1765	1464	1154	1575

Συνέχεια Πίνακα -Π.3- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Αν. Μακεδονία τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	301	0	0	0	0	0	0	0	38
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	350	902	702	218	316	614	773	869	593
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	101	133	485	144	65	275	253	222	210
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	0	116	160	28	131	108	0	0	68
30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	148	66	29	0	0	0	0	0	30
31 Κατασκευή επίπλων	1622	1575	1697	1072	712	952	781	592	1125
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	292	123	281	385	91	160	141	0	184
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	360	565	334	409	162	27	191	186	279
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	555	611	674	453	542	457	610	1043	618
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	933	502	231	263	390	328	624	740	501
37 Επεξεργασία λυμάτων	0	0	0	117	30	0	0	25	21
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	928	1037	540	900	695	652	660	823	779
39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. αποβλήτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0

41 Κατασκευή κτιρίων	6544	5929	2911	3957	3628	3430	1530	919	3606
42 Εργα πολιτικού μηχανικού	2206	2210	687	881	986	566	606	490	1079
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	6985	6987	4898	4994	3608	2967	2388	2880	4463
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	4781	4681	2881	3103	2736	2465	3466	3889	3500
46 Χονδρικό εμπόριο	3773	4166	5158	4385	3519	3925	3804	3387	4015
47 Λιανικό εμπόριο	26019	24517	24001	20336	18184	20810	23565	24352	22723
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	4652	3883	4293	4026	3273	2651	2004	3306	3511
50 Πλωτές μεταφορές	853	794	457	570	486	403	1139	672	672
51 Αεροπορικές μεταφορές	0	0	165	269	76	245	65	66	111
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη μεταφορά δραστηριότητες	769	669	268	591	579	635	519	585	577

Συνέχεια Πίνακα -Π.3- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Αν. Μακεδονία τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	1146	1076	285	599	368	286	342	306	551
55 Καταλύματα	1319	2436	1380	1480	1426	1791	2884	2601	1915
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	12395	12985	11571	8649	7614	10499	13845	13840	11425
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	114	156	328	289	252	328	205	46	215
59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	0	0	0	0	0	0	0	146	18
60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	503	384	63	93	185	304	84	120	217
61 Τηλεπικοινωνίες	568	841	880	254	1008	488	839	849	716
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συναφή	134	150	581	119	454	434	204	103	272
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	101	54	105	41	166	44	0	0	64
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	2656	2144	2287	2914	1804	758	1260	1237	1883
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	322	186	231	782	450	474	587	514	443
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	681	482	834	924	335	400	1059	586	663
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	146	110	291	410	80	152	128	486	225

69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	3227	3382	3647	3843	3681	3817	4534	4337	3809
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	63	91	309	33	310	542	292	0	205
71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	2201	1937	1489	1213	1443	1049	2265	2567	1770
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	405	186	200	326	0	74	332	131	207
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	0	0	0	0	49	49	255	104	57
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	389	1496	747	393	632	44	260	236	525
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	249	321	264	396	119	419	746	134	331
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	274	0	0	0	150	63	76	179	93
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	101	27	0	153	183	0	0	0	58
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	0	0	366	498	66	259	296	307	224

Συνέχεια Πίνακα -Π.3- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Αν. Μακεδονία τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	286	313	434	865	646	483	339	387	469
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	1290	1070	1560	1578	837	1077	1196	1796	1300
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	361	613	974	280	194	258	711	302	462
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	27142	26268	23255	23198	23494	22372	21886	26070	24211
85 Εκπαίδευση	15618	14403	14617	13896	14999	16033	13946	13592	14638
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	7823	9168	10172	8377	8072	7441	7717	8923	8462
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	636	112	240	543	216	223	57	37	258
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	1865	2223	1391	1854	952	888	951	1107	1404
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	0	84	176	140	324	95	0	20	105
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεια-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	121	224	212	153	59	132	184	168	156
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	1631	853	346	425	601	290	338	262	593

93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	966	984	159	109	269	332	440	479	467
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	758	609	647	999	1272	1617	1118	954	997
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	346	468	332	258	241	118	179	368	289
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	2018	2063	2629	2014	1075	1126	1657	1781	1795
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	1548	1971	1127	784	809	881	760	412	1037
98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες	0	0	0	0	0	0	0	0	0
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	65	0	47	197	55	0	0	0	45
ΣΥΝΟΛΟ	232509	225604	206312	198071	187405	194990	197901	200661	205432

Πίνακας -Π.4- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Κεντρικής Μακεδονίας τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	86902	86752	77979	76642	80816	84369	82576	89540	83197
02 Δασοκομία και υλοτομία	2201	2003	1558	1649	1096	2411	2057	618	1699
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	2170	3722	2578	1827	1017	886	1668	2982	2106
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	0	102	105	470	330	104	249	131	186
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	0	0	0	0	0	0	250	218	59
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	0	171	175	399	529	839	705	1626	556
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	783	555	447	100	133	585	284	37	366
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	109	119	0	0	0	0	0	0	29

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
10 Βιομηχανία τροφίμων	20682	24095	24706	19068	22438	22930	27433	28576	23741
11 Ποτοποιία	1399	1878	1443	1540	1317	961	1935	1803	1535
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	647	650	758	481	0	146	1121	1123	616
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	4076	1759	1977	2259	2092	1470	1830	2290	2219
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	11417	8782	5805	4883	4778	4474	7299	7223	6833
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	1040	1302	1005	475	1038	952	286	942	880
16 Βιομ.ξύλου/πρ.ξύλουφελλού/καλαθοποιίασπαρτοπλεκτική	3027	1896	3196	1827	1916	1827	1268	755	1964
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	2094	1862	1329	1597	1623	1842	2005	1502	1732
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	3667	3188	2331	1675	1912	1260	1162	1960	2144

Συνέχεια Πίνακα -Π.4- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Κεντρικής Μακεδονίας τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	1461	1309	1413	1250	397	418	846	752	981
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	*828*	*1873*	*1763*	*940*	*1300*	*1664*	*1781*	*1421*	*1446*
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	544	785	717	600	764	736	965	2215	916
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)πλαστικές ύλες	2224	2454	2318	1693	1436	1745	1515	1548	1867
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	9128	5584	4254	2938	1707	1544	2576	2437	3771
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	3794	2658	1987	2710	3503	1928	1103	1397	2385

25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	8051	10484	8346	5432	5188	5133	5642	5349	6703
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	497	906	944	945	291	0	0	0	448
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	2112	2362	2170	1323	773	1213	1961	1709	1703
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	4016	3780	3920	2908	2862	3044	3930	2515	3372
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	1310	1353	1169	837	116	103	492	831	776
30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	338	109	121	489	326	135	543	291	294
31 Κατασκευή επίπλων	11574	7812	7295	4016	1812	1796	1127	2045	4685
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	2260	3196	3649	1803	1474	1057	1424	1532	2049
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	1714	2277	945	480	1449	1341	1376	1178	1345

Συνέχεια Πίνακα -Π.4- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Κεντρικής Μακεδονίας τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	3094	2665	2216	3128	4413	2771	3129	3159	3072
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	1011	1616	495	614	1264	713	429	555	837
37 Επεξεργασία λυμάτων	418	34	0	0	0	0	0	0	56
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	3411	4835	4046	2608	2634	1474	2654	2785	3056
39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. αποβλήτων	0	0	0	149	77	228	36	0	61
41 Κατασκευή κτιρίων	21678	16792	11328	7951	6184	6579	8753	6922	10773
42 Εργα πολιτικού μηχανικού	3205	3322	3330	3488	3766	3790	4607	3226	3592

43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	30707	23294	15641	12977	10685	10828	9027	8049	15151
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	18597	17213	15955	14592	14751	9275	6881	8215	13185
46 Χονδρικό εμπόριο	31587	31528	25096	20525	21139	21695	17782	19975	23666
47 Λιανικό εμπόριο	102971	98614	87847	80122	69799	71867	86843	86843	85613
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	20089	20517	19896	15656	15620	17309	18679	18044	18226
50 Πλωτές μεταφορές	1423	822	868	190	193	403	856	1814	821
51 Αεροπορικές μεταφορές	544	1556	1383	799	1435	1764	1156	1094	1216
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη μεταφορά δραστηριότητες	3960	5463	5330	5371	4317	3035	2563	4796	4354
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	2334	1783	1861	1880	2898	3614	2651	1101	2265
55 Καταλύματα	5091	5940	7170	7333	6807	8159	8149	9472	7265

Συνέχεια Πίνακα -Π.4- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Κεντρικής Μακεδονίας τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	39362	39491	39307	33599	34823	37375	39918	41093	38121
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	1752	1947	1000	491	632	1357	1370	2000	1319
59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	706	308	722	676	425	633	337	0	476
60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	891	1761	1216	447	828	1044	944	1243	1047
61 Τηλεπικοινωνίες	4391	4108	3807	3117	2352	3599	3049	3195	3452
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συνα-	1742	1443	1732	1891	2208	2350	2743	3887	2249

φή									
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	1118	565	679	986	1098	461	376	277	695
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	9104	8912	10166	11372	8428	5958	5655	7857	8431
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	1924	2714	2402	1491	1626	2964	5606	4606	2917
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	1897	2361	2626	2355	2243	2130	1354	587	1944
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	1611	1340	1321	914	299	809	1557	869	1090
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	18311	17781	17486	20609	19289	14955	15748	16214	17549
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	988	1014	1049	648	338	247	451	1319	757
71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	12720	10993	11251	10984	8450	9616	10722	12273	10876

Συνέχεια Πίνακα -Π.4- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Κεντρικής Μακεδονίας τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	919	644	998	948	610	349	704	955	766
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	2314	2002	1413	682	577	1503	2335	2076	1613
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	3405	2337	1892	2570	2447	2328	2374	1932	2411
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	509	1098	664	752	811	213	230	857	642
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	136	1274	1080	129	219	796	729	0	545
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	915	1098	352	245	415	176	108	229	442

79 Τα-ξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	2311	1904	765	1655	2383	2144	994	1846	1750
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	2188	1474	2379	2954	1168	2739	3095	2141	2267
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	4000	4766	4426	4726	4892	5032	5120	5010	4747
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	1463	1140	534	968	939	1637	1178	1262	1140
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	46921	44302	43576	43496	39699	39269	42607	47891	43470
85 Εκπαίδευση	60901	58037	55801	56960	48216	53106	55802	55797	55578
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	34405	38700	38495	34673	29318	29601	32247	32557	33749
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	1098	1380	494	647	863	457	764	1462	896
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	5138	4419	2827	2430	4212	2111	3240	2959	3417

Συνέχεια Πίνακα -Π.4- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Κεντρικής Μακεδονίας τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	1780	1643	1731	1569	2019	1757	1680	2278	1807
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεία-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	1308	1392	650	443	341	231	584	952	738
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	3576	4090	3216	2644	2332	4428	2829	1695	3101
93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	3077	2299	2990	3204	3393	4045	2866	2332	3026
94 Δραστηριότητες οργα-	2067	1814	1790	2436	2815	1739	1419	2200	2035

νώσεων									
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	2528	3210	2820	840	755	967	1353	1149	1703
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	9789	9135	9839	9545	7077	9013	9884	6977	8907
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	13463	9830	7664	5660	4647	5663	6945	6241	7514
98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες	0	0	0	0	0	0	0	0	0
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	189	331	146	0	0	177	230	0	134
Σύνολο	741103	714829	650172	590395	553603	563396	600756	618813	629133

Πίνακας -Π.5- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Δυτική Μακεδονία τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	20322	18320	15774	13758	14173	14993	15233	14484	15882
02 Δασοκομία και υλοτομία	354	367	86	270	156	128	125	30	189
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	0	0	93	0	0	0	0	83	22
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	5573	5411	4715	3853	3019	4082	4567	4228	4431
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	107	50	0	0	0	0	0	0	20
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	33	0	40	179	53	46	282	69	88
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	431	238	0	87	558	562	148	255	285

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	0	0	0	0	32	138	86	0	32
10 Βιομηχανία τροφίμων	2938	3165	2926	2601	3184	2672	1960	2392	2730
11 Ποτοποιία	371	171	76	56	264	68	28	206	155
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	0	0	0	0	0	0	986	1050	255
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	4376	4354	4536	2793	1762	1265	1694	1636	2802
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	371	291	114	311	273	76	265	635	292
16 Βιομ.ξύλου/πρ.ξύλου-φελλού/καλαθοποιία-σπαρτοπλεκτική	958	795	556	200	103	490	108	68	410
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	219	32	0	0	0	0	0	0	31
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	28	109	179	122	0	0	0	0	55
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	28	0	0	0	0	0	0	0	4
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	0	0	0	0	0	0	0	41	5
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)-πλαστικές ύλες	90	79	0	0	0	0	0	0	21
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	289	324	509	343	194	153	155	601	321
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	67	66	34	0	0	0	95	0	33
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	1058	1093	523	688	807	695	971	1740	947

Συνέχεια Πίνακα -Π.5- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Δυτική Μακεδονία τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	127	32	0	0	0	0	0	243	50
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	176	0	80	320	126	138	37	79	119
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	0	0	0	0	0	0	0	0	0

31 Κατασκευή επίπλων	603	374	729	784	310	147	247	638	479
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	0	0	0	0	50	184	0	0	29
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	561	265	0	87	380	240	54	104	211
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	3732	3044	2667	3387	3314	2877	2248	5093	3295
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	319	166	166	32	0	212	110	233	155
37 Επεξεργασία λυμάτων	0	0	0	0	0	0	0	39	5
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	605	592	416	366	191	234	0	0	300
39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. αποβλήτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41 Κατασκευή κτιρίων	2635	2057	1183	944	1423	1480	1279	969	1496
42 Εργα πολιτικού μηχανικού	1793	1363	1008	686	325	584	711	591	883
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	4714	4244	3443	3252	2926	3997	2506	1292	3297
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	1258	2321	1717	1090	1070	1604	2076	1589	1591
46 Χονδρικό εμπόριο	2065	2143	2271	2153	1377	970	2114	2425	1940
47 Λιανικό εμπόριο	11545	9778	10854	8600	7610	8913	7581	7276	9020
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	1600	1551	1216	1207	2210	1565	1188	1533	1509
50 Πλωτές μεταφορές	0	29	128	32	0	388	432	0	126
51 Αεροπορικές μεταφορές	0	0	0	0	0	0	0	0	0
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη μεταφορά δραστηριότητες	544	609	544	191	217	359	288	431	398

Συνέχεια Πίνακα -Π.5- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Δυτική Μακεδονία τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	1097	499	506	504	233	282	230	116	433
55 Καταλύματα	601	244	333	428	340	266	145	98	307
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	5690	6683	5999	4965	4894	5996	5655	5300	5648
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	116	111	137	100	126	45	186	45	108
59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	0	0	0	0	0	0	0	0	0

60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	99	182	32	83	127	153	37	0	89
61 Τηλεπικοινωνίες	208	247	72	0	0	134	74	0	92
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συναφή	0	0	0	0	0	47	222	129	50
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	0	0	131	30	0	0	0	0	20
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	423	510	530	634	759	399	70	719	506
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	168	236	300	53	0	0	0	0	95
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	93	297	100	345	215	144	208	38	180
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	163	385	145	118	40	43	0	0	112
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	1243	1774	972	1270	1721	1224	1376	2414	1499
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	0	0	123	56	0	0	0	0	22
71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	623	787	928	847	1468	2049	896	468	1008
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	0	0	116	0	0	49	230	55	56
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	58	110	0	128	36	0	0	0	41
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	243	117	531	285	0	0	0	0	147
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	153	32	97	147	40	0	0	0	59
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	0	31	91	0	78	302	82	0	73
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	0	0	109	59	0	0	0	0	21
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	156	113	218	123	308	576	420	0	239

Συνέχεια Πίνακα -Π.5- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Δυτική Μακεδονία τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	0	131	271	81	0	74	417	483	182
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	726	436	307	82	37	248	594	704	392
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	162	200	238	261	0	0	69	198	141
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοι-	8122	6396	7836	7041	7102	8042	7149	7903	7449

νωνική ασφάλιση									
85 Εκπαίδευση	8750	8234	6791	7411	7686	7488	8334	6007	7588
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	3312	4250	3073	1975	2890	3070	4250	3066	3236
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	194	228	413	327	149	30	212	120	209
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	967	1159	604	595	796	360	275	314	634
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	0	0	0	0	110	0	0	0	14
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεία-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	354	231	401	871	277	603	606	1089	554
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	342	477	577	283	111	396	310	725	403
93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	619	136	118	373	133	385	484	49	287
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	273	327	715	820	520	171	335	288	431
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	238	499	336	351	0	0	0	0	178
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	945	1090	614	1169	698	390	681	683	784
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	517	572	211	189	95	244	119	29	247
98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες	0	0	0	0	0	0	0	0	0
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	106543	100158	90557	80395	77098	82470	81243	81094	87445

Πίνακας -Π.6- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Ήπειρο τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	25819	25940	21954	21309	20828	21558	20580	20079	22258
02 Δασοκομία και υλοτομία	411	516	248	215	184	109	140	56	235
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	581	456	660	997	1280	1394	548	634	819

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	0	0	0	0	0	0	0	0	0
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	157	202	262	113	70	61	0	35	112
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10 Βιομηχανία τροφίμων	5112	7137	6438	4996	3852	4430	4948	5036	5244
11 Ποτοποιία	611	296	211	104	279	731	866	743	480
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	229	210	462	181	0	0	238	179	187
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	227	211	205	60	106	177	114	237	167
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16 Βιομ.ξύλου/πρ.ξύλουφελλού/καλαθοποιία-σπαρτοπλεκτική	1538	1358	1021	185	177	309	576	526	711
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	56	26	38	154	41	0	0	0	39
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	74	17	44	37	0	0	93	235	62
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	169	81	43	0	133	156	88	22	87
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	0	44	240	202	162	220	0	0	109
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)-πλαστικές ύλες	83	117	104	60	165	219	84	154	123
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	529	406	389	429	217	264	415	237	361
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	433	0	0	0	0	25	53	0	64
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	1962	1133	1109	1506	1297	1327	614	321	1158

Συνέχεια Πίνακα -Π.6- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Ήπειρο τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	0	0	17	45	0	0	0	0	8

28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	81	86	90	87	0	19	93	100	70
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	36	0	0	0	43	80	349	411	115
30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	0	0	0	0	0	0	0	0	0
31 Κατασκευή επίπλων	1210	828	695	954	543	233	269	113	606
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	120	343	323	156	144	85	361	258	224
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	161	164	213	56	327	427	258	187	224
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	850	869	803	717	651	495	482	640	688
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	415	155	370	228	103	265	333	531	300
37 Επεξεργασία λυμάτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	431	311	592	627	425	319	579	314	450
39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. αποβλήτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41 Κατασκευή κτιρίων	5911	4691	3814	4769	2892	2542	2234	2127	3623
42 Εργα πολιτικού μηχανικού	934	782	1280	1212	1038	682	655	1135	965
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	7436	6323	5083	4167	2582	2783	2912	2948	4279
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	3453	3066	2545	2820	1425	1193	1517	1146	2146
46 Χονδρικό εμπόριο	3211	3137	3487	3333	2643	2037	2209	3384	2930
47 Λιανικό εμπόριο	14600	16912	15036	12719	12074	12442	13240	11254	13535
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	2481	2464	2267	2818	2672	2406	2274	1586	2371
50 Πλωτές μεταφορές	247	128	62	112	204	166	130	134	148
51 Αεροπορικές μεταφορές	0	0	0	0	0	0	31	178	26
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη μεταφορά δραστηριότητες	503	675	496	298	224	153	188	219	345

Συνέχεια Πίνακα -Π.6- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Ήπειρο τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	584	219	111	771	970	274	441	377	468

55 Καταλύματα	1700	2045	1915	1975	2127	1964	1827	1849	1925
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	8206	10762	7813	6757	6683	7557	7914	6873	7821
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	52	39	144	335	346	172	150	113	169
59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	59	0	0	0	0	82	154	22	40
60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	62	86	64	0	0	0	0	129	43
61 Τηλεπικοινωνίες	267	274	251	297	377	440	130	615	331
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συναφή	0	0	0	61	62	0	88	46	32
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	0	0	0	74	125	18	0	0	27
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	1549	1188	924	326	692	1034	906	801	927
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	153	374	204	87	373	292	478	266	278
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	283	344	316	193	65	88	71	206	196
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	96	45	0	0	0	58	66	126	49
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	2012	2447	2857	1823	2013	1970	1695	2035	2106
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	0	35	33	0	60	115	46	85	47
71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	1993	2172	1823	1172	1116	1493	1314	1711	1599
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	18	17	0	0	0	20	88	131	34
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	193	226	130	211	333	108	0	0	150
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	130	445	489	167	199	416	418	193	307
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	59	54	91	16	147	291	388	120	146
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	76	76	363	71	38	103	64	0	99
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	0	59	24	98	63	0	0	0	31
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	15	0	210	234	267	386	141	438	211

Συνέχεια Πίνακα -Π.6- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Ήπειρο τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευ-	194	17	99	298	114	22	79	286	139

νας									
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	484	328	501	319	729	504	914	1038	602
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	315	217	236	118	190	181	189	197	205
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	10809	9865	10686	10011	8215	8880	8945	10260	9709
85 Εκπαίδευση	11511	10484	9984	9934	10454	9291	9448	10464	10196
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	7503	6825	6450	7191	7588	7259	6521	6742	7010
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	274	381	450	520	358	237	232	272	340
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	762	563	966	856	676	493	989	1243	818
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	302	182	108	0	0	207	563	308	209
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεία-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	459	310	377	291	159	265	162	0	253
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	282	392	335	164	191	190	358	458	296
93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	563	528	379	446	279	236	360	773	445
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	603	423	268	283	324	542	773	804	502
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	316	347	305	69	154	121	185	233	216
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	2460	1767	1024	1316	1269	845	954	1202	1355
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	746	664	547	372	384	455	683	961	602
98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες	0	0	0	0	0	0	0	0	0
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	18	0	0	0	0	32	68	0	15
ΣΥΝΟΛΟ	135180	133282	121076	112521	103919	103946	105272	106539	115217

Πίνακας -Π.7- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Θεσσαλία τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	61760	70277	66339	61471	58354	60811	54789	51911	60714
02 Δασοκομία και υλοτομία	527	149	565	193	54	847	560	427	415
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	159	474	575	839	1013	916	211	177	546
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	0	0	0	0	0	0	0	0	0
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	491	914	1267	690	523	592	121	394	624
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	43	44	0	0	0	0	0	0	11
10 Βιομηχανία τροφίμων	13073	11128	7759	7134	10255	8933	8338	11944	9820
11 Ποτοποιία	622	593	571	510	1060	1227	737	901	778
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	0	0	0	0	0	0	0	51	6
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	988	540	751	547	260	589	59	240	497
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	1202	456	364	246	97	320	672	911	533
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	515	317	43	0	263	286	0	0	178
16 Βιομ.ξύλου/πρ.ξύλου-φελλού/καλαθοποιία-σπαρτοπλεκτική	2462	1487	1429	1832	865	575	1930	1712	1537
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	294	356	206	151	233	386	1056	414	387
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	803	237	400	768	510	463	197	335	464
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	0	0	0	0	221	0	594	157	121
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	713	425	44	0	0	101	417	196	237
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	678	89	0	107	155	0	0	0	129
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)-πλαστικές ύλες	1033	882	808	1540	1410	655	2059	835	1153
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	2302	2318	2849	2177	366	401	649	763	1478
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	2650	2209	1448	894	1228	1527	1071	1104	1516
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	4676	4262	3544	2154	2410	4086	4635	4553	3790

Συνέχεια Πίνακα -Π.7- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Θεσσαλία τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	49	133	97	0	0	0	185	99	70
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	294	262	0	257	128	80	271	931	278
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	830	604	403	1048	624	552	0	152	526
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	169	162	423	1234	1306	1013	1141	283	716
30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	79	117	121	0	174	174	173	0	105
31 Κατασκευή επίπλων	4273	2331	1517	1191	1126	1311	925	1076	1719
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	383	56	44	404	541	312	383	149	284
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	534	658	285	151	223	248	301	283	335
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	1422	1125	808	1214	901	816	213	531	879
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	749	1112	552	561	555	697	282	474	623
37 Επεξεργασία λυμάτων	0	0	0	120	233	36	0	0	49
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	1272	1210	1138	1776	547	1152	1578	1298	1246
39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. αποβλήτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41 Κατασκευή κτιρίων	7245	4214	5843	4768	4422	3295	2263	2727	4347
42 Εργα πολιτικού μηχανικού	2704	2377	1678	1842	2021	2126	1262	1356	1921
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	11080	9885	6708	6567	7809	4826	2929	3698	6688
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	6641	3835	2851	3269	4808	4508	3166	3076	4019
46 Χονδρικό εμπόριο	6857	6878	6782	3748	4082	4421	4515	4511	5224
47 Λιανικό εμπόριο	35722	37327	33480	29742	28196	24526	26110	27881	30373
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	6371	6476	6802	5871	4351	8069	6082	5487	6189
50 Πλωτές μεταφορές	665	360	200	341	85	324	650	123	343
51 Αεροπορικές μεταφορές	0	0	0	0	0	0	0	48	6
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη μεταφορά δραστηριότητες	422	845	468	273	365	399	659	685	515

Συνέχεια Πίνακα -Π.7- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Θεσσαλία τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	734	998	729	549	381	504	1155	1277	791
55 Καταλύματα	2163	1573	1696	2425	2604	2014	2694	3039	2276
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	16468	18235	18892	14474	10216	11047	17264	20032	15828
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	201	715	659	758	702	578	148	653	552
59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	364	163	0	117	116	0	0	0	95
60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	177	369	171	535	205	255	328	0	255
61 Τηλεπικοινωνίες	802	622	643	572	502	326	328	103	487
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συναφή	0	136	348	165	0	308	494	90	193
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	0	0	0	0	0	0	217	113	41
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	1977	2471	3070	2383	2099	1927	2119	2090	2267
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	1370	1407	405	201	324	478	103	375	583
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	572	594	582	333	123	0	0	38	280
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	207	175	116	0	0	173	1310	693	334
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	5956	5269	5545	6260	3252	3887	5691	3675	4942
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	319	163	44	116	181	0	0	213	129
71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	3466	3470	3164	3979	3695	3331	2287	2736	3266
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	0	0	0	230	416	349	262	76	167
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	943	994	676	793	253	268	561	194	585
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	1363	997	481	404	167	166	964	600	643
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	280	152	0	107	35	266	632	300	222
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	622	268	86	163	170	83	96	0	186
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	183	239	427	0	0	81	0	0	116
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	209	597	190	0	79	397	135	615	278

Συνέχεια Πίνακα -Π.7- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Θεσσαλία τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	204	390	232	411	360	286	550	712	393
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	1434	1114	1236	1336	1406	1196	1078	542	1168
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	286	697	956	105	120	115	506	719	438
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	26688	25262	22830	21299	22523	19943	19096	20784	22303
85 Εκπαίδευση	30131	26731	22086	19470	18880	20641	19958	19808	22213
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	12942	11215	11059	12812	12425	11505	11250	11549	11845
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	364	625	867	233	285	90	78	490	379
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	478	921	1023	925	822	691	632	538	754
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	906	409	165	529	453	632	218	0	414
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεία-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	207	0	358	875	777	451	404	586	457
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	591	870	309	290	436	643	425	128	461
93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	1387	1473	2188	435	450	525	764	1364	1073
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	1125	1342	1182	944	1367	1906	1602	685	1269
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	230	551	573	834	577	37	503	668	497
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	3829	3206	3653	4015	3414	2992	1980	3526	3327
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	2347	1752	1618	2757	3879	3812	2750	1753	2583
98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες	0	0	0	0	0	0	0	0	0
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	304279	293286	267419	247464	235466	233501	229766	232656	255480

Πίνακας -Π.8- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στα Ιόνια Νησιά τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	14868	12723	13533	15173	14287	11329	6345	5630	11736
02 Δασοκομία και υλοτομία	0	0	0	0	0	0	0	0	0
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	529	463	536	432	113	481	382	232	396
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	0	0	0	0	0	0	0	0	0
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	147	51	0	0	0	0	0	0	25
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10 Βιομηχανία τροφίμων	1110	856	991	1547	3368	1968	1273	1074	1523
11 Ποτοποιία	0	0	0	181	315	57	0	0	69
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	0	0	0	167	82	0	0	0	31
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	94	21	334	708	48	0	0	0	151
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16 Βιομ.ξύλου/πρ.ξύλου-φελλού/καλαθοποιία-σπαρτοπλεκτική	526	494	698	443	213	127	294	341	392
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	0	0	43	156	42	0	0	0	30
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	235	206	0	0	90	981	641	328	310
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)-πλαστικές ύλες	165	75	0	0	0	0	0	0	30
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	466	246	180	187	136	247	0	261	215
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	112	152	42	259	102	0	0	0	83
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	218	528	1248	975	263	488	535	940	649

Συνέχεια Πίνακα -Π.8- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στα Ιόνια Νησιά τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	0	0	0	0	0	0	0	0	0
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	0	0	0	0	0	0	0	0	0
31 Κατασκευή επίπλων	163	257	253	400	461	841	758	627	470
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	0	0	35	188	496	205	27	293	155
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	0	175	141	0	0	0	40	170	66
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	0	148	77	34	159	473	1064	227	273
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	364	636	249	104	85	228	0	162	229
37 Επεξεργασία λυμάτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	522	343	349	0	0	115	0	103	179
39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. αποβλήτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41 Κατασκευή κτιρίων	2976	3364	2453	2523	2811	1533	988	1385	2254
42 Εργα πολιτικού μηχανικού	243	454	369	179	89	0	47	68	181
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	6319	5236	3679	2213	2354	2670	2893	2907	3534
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	3160	2403	2242	1612	1793	1764	841	1257	1884
46 Χονδρικό εμπόριο	1164	1574	1044	1327	1403	1104	1424	1144	1273
47 Λιανικό εμπόριο	13174	12287	11568	10759	10180	11265	12249	13013	11812
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	2446	2011	1906	2686	2155	399	1108	2164	1859
50 Πλωτές μεταφορές	1135	858	838	778	965	870	871	929	905
51 Αεροπορικές μεταφορές	267	205	175	130	34	32	105	288	155
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη μεταφορά δραστηριότητες	397	145	168	0	0	103	511	1091	302

Συνέχεια Πίνακα -Π.8- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στα Ιόνια Νησιά τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	249	134	167	140	0	0	126	325	143
55 Καταλύματα	5424	5905	5651	5464	4417	6668	9223	7672	6303
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	9929	6559	5758	7319	6343	5386	5474	9763	7066
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	0	70	0	0	0	173	0	0	30
59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	0	0	0	0	0	0	0	0	0
60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	28	100	168	104	157	37	0	68	83
61 Τηλεπικοινωνίες	177	445	471	408	269	56	113	299	280
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συναφή	0	0	0	0	0	0	0	0	0
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	0	0	0	0	0	0	0	0	0
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	426	556	917	689	233	154	635	557	521
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	161	164	290	220	119	111	432	399	237
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	402	748	564	235	69	252	54	16	292
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	34	63	228	159	96	133	79	124	115
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	1565	1501	1888	1834	1891	1242	1415	2172	1689
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	884	1071	953	1171	1205	1618	1678	967	1193
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	0	0	0	0	0	0	141	88	29
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	0	0	0	0	87	61	0	240	48
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	185	145	373	316	402	328	150	526	303
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	0	0	0	0	86	191	0	61	42
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	302	115	68	471	566	428	586	541	384
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	0	0	0	0	23	82	0	0	13
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	691	541	690	396	371	739	1700	1025	769

Συνέχεια Πίνακα -Π.8- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στα Ιόνια Νησιά τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	206	475	448	163	0	40	23	153	188
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	1139	477	251	294	427	148	141	312	399
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	98	0	0	28	170	32	739	458	191
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	4388	4621	5177	4740	5414	4994	5465	4711	4939
85 Εκπαίδευση	5481	6359	6461	5244	5128	5481	5502	4334	5499
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	1448	1567	2370	2327	2197	2354	2819	2536	2202
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	175	191	141	184	0	161	221	71	143
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	277	691	547	209	658	190	134	315	378
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	80	179	467	537	114	0	0	0	172
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεία-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	234	415	313	34	0	0	0	69	133
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	162	202	223	302	195	747	526	65	303
93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	113	129	230	91	93	241	732	808	305
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	359	374	308	393	260	167	203	263	291
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	471	522	602	341	222	92	38	178	308
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	1307	1428	1506	1492	1010	1261	2130	1676	1476
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	583	512	939	2109	963	268	111	345	729
98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες	0	0	0	0	0	0	0	0	0
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	87776	82170	81320	80574	75231	71113	72984	75771	78367

Πίνακας -Π.9- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στη Δυτική Ελλάδα τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	57010	54885	48986	51652	50988	49058	47062	49132	51097
02 Δασοκομία και υλοτομία	58	0	314	397	82	74	172	248	168
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	905	2632	2249	2280	1877	1850	1623	793	1776
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	0	0	0	0	0	0	0	0	0
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	407	279	138	0	193	270	100	265	207
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10 Βιομηχανία τροφίμων	7781	6081	5777	5563	5547	6116	6635	7119	6327
11 Ποτοποιία	670	1178	1901	1747	501	1035	706	614	1044
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	298	248	180	103	0	93	96	0	127
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	706	724	364	284	108	300	163	159	351
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	0	0	0	0	133	135	0	0	33
16 Βιομ.ξύλου/πρ.ξύλου-φελλού/καλαθοποιία-σπαρτοπλεκτική	2694	2078	1432	649	857	415	0	1149	1159
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	337	96	104	156	726	744	243	128	317
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	1191	856	296	44	762	452	0	346	493
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	92	144	0	0	132	266	155	0	99
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	0	0	0	471	246	242	82	0	130
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	113	243	228	0	133	145	0	199	133
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)-πλαστικές ύλες	331	570	303	313	366	255	264	264	333
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	2162	2061	1220	712	902	446	0	476	997
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	93	313	659	596	676	430	298	183	406
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	2734	2504	2771	2018	1004	1019	1215	964	1779

Συνέχεια Πίνακα -Π.9- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στη Δυτική Ελλάδα τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	0	0	113	109	0	0	0	0	28
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	374	274	332	491	243	140	35	165	257
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	705	1053	916	146	273	203	0	452	468
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	161	141	476	87	119	127	0	0	139
31 Κατασκευή επίπλων	1628	1186	564	296	400	619	506	0	650
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	367	502	399	239	0	134	430	252	291
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	627	349	137	0	459	649	760	474	432
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	1285	863	1475	1168	1201	1183	1160	1242	1197
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	0	306	433	462	332	109	39	0	210
37 Επεξεργασία λυμάτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	823	777	456	610	497	297	212	203	484
39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. αποβλήτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41 Κατασκευή κτιρίων	9666	9315	6697	2477	1982	2911	2978	2580	4826
42 Εργα πολιτικού μηχανικού	1143	1282	1353	1173	593	2221	1864	2821	1556
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	13680	12865	9339	9456	6197	4013	5449	5725	8340
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	4553	4651	4462	3496	2757	3777	3925	3338	3870
46 Χονδρικό εμπόριο	6569	8518	8192	7800	6238	4654	3740	6400	6514
47 Λιανικό εμπόριο	35734	32987	29272	24462	24419	25566	26361	25150	27994
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	7393	6673	7417	5998	7190	6694	5387	5441	6524
50 Πλωτές μεταφορές	2461	1701	1647	1512	1428	998	880	874	1437
51 Αεροπορικές μεταφορές	0	0	0	159	209	62	0	0	54
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη με-	921	1229	979	447	910	623	290	1181	823

ταφορά δραστηριότητες									

Συνέχεια Πίνακα -Π.9- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στη Δυτική Ελλάδα τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	1383	1067	552	719	848	291	463	425	719
55 Καταλύματα	2224	2719	1664	1042	1815	2346	3190	2744	2218
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	14046	13484	13654	12936	13062	13536	16639	14041	13925
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	325	225	232	131	386	149	231	0	210
59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	169	531	360	200	339	304	54	0	245
60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	121	333	533	468	274	0	90	361	273
61 Τηλεπικοινωνίες	1292	799	898	1224	1488	1326	1165	1194	1173
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συναφή	301	516	245	0	175	306	286	325	269
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	0	0	31	128	142	369	68	63	100
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	3357	2973	2818	1328	1241	1730	2184	1929	2195
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	1101	759	262	368	1039	581	642	586	667
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	756	608	861	675	563	346	262	310	548
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	203	169	288	275	0	0	0	0	117
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	4872	4906	4209	4053	4469	5067	3768	3345	4336
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	119	0	0	0	0	43	105	166	54
71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	3248	4866	4775	2346	1564	1474	1644	943	2608
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	240	0	0	41	48	144	174	65	89
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	197	401	588	323	148	54	371	1096	397
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	422	867	468	570	168	162	407	474	443
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	172	37	105	259	134	0	246	213	146
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	117	0	0	67	297	75	24	0	72
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	56	0	0	0	0	268	234	127	86

79 Τα-ξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	293	362	497	284	873	744	420	724	524

Συνέχεια Πίνακα -Π.9- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στη Δυτική Ελλάδα τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	602	524	541	348	215	618	735	1489	634
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	718	816	1312	415	435	833	1067	2241	980
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	375	342	532	194	0	0	172	94	214
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	19935	18101	16253	16130	16614	15909	19073	19666	17710
85 Εκπαίδευση	20361	21867	20761	19936	17540	14471	19457	17986	19047
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	12335	12173	11333	10601	8816	9386	9566	7680	10236
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	836	1222	1223	1136	928	831	968	1349	1062
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	292	467	1409	1332	765	1353	729	575	865
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	31	249	413	214	294	268	35	184	211
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεια-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	734	351	89	76	374	985	1145	597	544
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	899	681	680	439	460	885	1173	1007	778
93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	815	650	831	359	401	748	375	887	633
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	1354	1690	2073	1415	1474	1818	1114	749	1461
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	465	928	555	190	0	251	619	252	408
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	3777	3627	3949	2339	3117	4196	3526	2347	3360
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	1959	3463	2348	1570	1506	695	936	855	1666
98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες	0	0	0	0	0	0	0	0	0
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	266177	262341	238922	211707	202690	200887	206191	205424	224292

Πίνακας -Π.10- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στη Στερεά Ελλάδα τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	37931	43302	36871	30650	33413	38774	42366	35939	37406
02 Δασοκομία και υλοτομία	992	539	300	206	318	508	906	1128	612
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	2051	1616	1880	1781	2648	2420	2034	3003	2179
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	31	93	48	127	0	0	0	156	57
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	977	977	1077	1280	1232	2364	1692	539	1267
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	348	358	357	491	223	117	271	211	297
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	0	128	33	0	0	0	0	0	20
10 Βιομηχανία τροφίμων	7464	8938	8381	7924	10151	10127	11127	7854	8996
11 Ποτοποιία	1017	383	379	284	394	674	542	910	573
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	102	96	0	0	0	0	0	0	25
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	258	456	434	447	158	29	486	1300	446
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	459	226	188	205	367	211	157	363	272
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	0	0	0	35	131	34	0	0	25
16 Βιομ.ξύλου/πρ.ξύλου-φελλού/καλαθοποιία-σπαρτοπλεκτική	2493	1916	1268	1531	1079	430	133	452	1163
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	1828	811	805	802	550	672	602	1162	904
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	1223	804	564	365	134	579	1338	770	722
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	0	0	0	30	0	0	0	0	4
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	1201	1261	1043	603	438	1200	1676	877	1037
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	1136	1151	938	1243	1341	991	894	433	1016
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)-πλαστικές ύλες	1677	1537	926	1041	997	814	1296	1426	1214
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προ-	2728	2175	1179	1459	1983	1159	579	987	1531

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
ϊόντων									
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	4496	7801	8310	7187	6612	6472	8041	5575	6812
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	3553	3538	3091	2396	1685	2069	2095	2399	2603

Συνέχεια Πίνακα -Π.10- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στη Στερεά Ελλάδα τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	62	123	119	117	0	119	19	87	81
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	1768	2154	1405	472	518	697	903	821	1092
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	837	660	330	244	391	409	450	481	475
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	0	0	0	0	0	0	0	0	0
30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	983	1341	1339	922	1187	368	273	1130	943
31 Κατασκευή επίπλων	1391	1428	978	838	276	782	698	843	904
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	487	673	717	468	175	290	582	390	473
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	349	243	735	215	128	162	69	144	256
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	1848	1283	1167	1494	1932	1068	1535	1789	1514
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	345	618	656	280	362	528	285	313	423
37 Επεξεργασία λυμάτων	94	86	0	0	0	0	0	0	23
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	1326	867	831	872	1112	552	604	938	888
39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. αποβλήτων	0	0	0	0	41	186	46	0	34
41 Κατασκευή κτιρίων	5973	5021	4668	4074	3060	1849	1565	2615	3603
42 Εργα πολιτικού μηχανικού	2040	1457	1212	1049	663	311	785	963	1060
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	13431	12783	9693	6090	3869	3798	3766	3666	7137
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	3010	3705	4274	3514	2479	3352	3589	3689	3452
46 Χονδρικό εμπόριο	5326	3334	3256	2894	3824	4446	3456	3452	3749
47 Λιανικό εμπόριο	23574	24164	21902	20509	22417	23993	21773	23015	22668

49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	4676	4110	5059	3123	4485	5265	3892	4875	4436
50 Πλωτές μεταφορές	715	760	889	517	113	322	208	1012	567
51 Αεροπορικές μεταφορές	0	68	81	0	0	117	79	0	43
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη μεταφορά δραστηριότητες	522	754	1297	1398	1164	1158	1140	281	964

Συνέχεια Πίνακα -Π.10- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στη Στερεά Ελλάδα τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	769	814	777	1115	770	476	370	508	700
55 Καταλύματα	2604	1961	2230	2196	1715	1719	1490	948	1858
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	12118	11158	12091	12841	11401	10197	12610	14266	12085
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	234	165	33	197	159	0	0	0	98
59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	47	46	0	0	0	50	84	0	28
60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	152	0	0	61	129	42	25	91	63
61 Τηλεπικοινωνίες	386	268	630	549	584	88	199	216	365
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συναφή	266	0	210	251	38	0	0	0	96
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	0	0	0	0	0	0	0	0	0
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	2916	2346	1329	1357	2287	2106	1804	1359	1938
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	70	0	273	306	77	68	263	360	177
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	467	250	478	347	441	319	255	542	387
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	379	422	0	0	62	0	0	0	108
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	3004	3084	4086	2519	1890	2569	2515	2006	2709
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	96	89	356	180	68	34	0	0	103
71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	2758	2588	2337	1482	1327	1753	1572	1898	1964
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	0	0	220	235	26	0	0	43	65
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	305	207	0	0	100	164	191	37	125

74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	278	268	161	588	379	543	581	370	396
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	140	259	106	23	170	335	231	165	179
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	135	108	0	0	0	0	0	0	30
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	29	100	24	27	107	24	82	95	61
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	148	245	203	348	188	347	888	843	401

Συνέχεια Πίνακα -Π.10- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στη Στερεά Ελλάδα τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	1024	482	326	901	828	330	845	1077	727
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	685	447	752	1452	579	582	417	672	698
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	91	221	141	32	0	151	530	1172	292
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	17270	15796	17110	11978	12656	11714	10831	10310	13458
85 Εκπαίδευση	12171	12814	11319	12010	11029	10199	11796	13176	11814
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	5855	6843	5858	4993	6220	4561	5085	5054	5558
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	305	416	354	69	26	211	173	331	235
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	1023	564	739	521	779	1099	524	511	720
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	0	0	146	91	209	174	52	0	84
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεία-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	673	441	692	305	674	603	48	84	440
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	853	657	569	295	220	453	991	1048	636
93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	601	343	143	193	342	303	411	663	375
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	1347	797	882	860	696	677	1374	953	948
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	175	309	291	495	336	514	190	418	341
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	2057	2515	2741	2170	1813	895	1963	2221	2047
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	1733	2380	1724	1201	937	367	665	945	1244

98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες	0	0	0	0	0	0	0	0	0
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	213884	213142	198011	171362	171310	173081	181007	178370	187521

Πίνακας -Π.11- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Αττική τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	14757	15923	15960	11954	10870	8603	11784	12881	12842
02 Δασοκομία και υλοτομία	171	367	55	0	73	0	42	181	111
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	1260	1623	1676	1718	1744	1052	1141	1454	1458
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	0	0	0	0	0	0	0	0	0
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	0	0	0	212	226	0	0	0	55
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	510	349	1144	899	66	191	435	539	517
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	0	0	0	0	0	96	48	0	18
10 Βιομηχανία τροφίμων	35921	33755	30245	26973	24984	28308	30430	31863	30310
11 Ποτοποιία	2951	2649	3301	2539	1577	2457	1768	1126	2296
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	1137	1230	618	1315	1826	717	879	892	1077
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	4895	4375	2514	2755	3304	2000	1236	2130	2901
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	22977	14397	11873	9885	7841	6315	8889	9212	11424
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	4253	3907	2194	1752	1734	120	362	1468	1974
16 Βιομ.ξύλου/πρ.ξύλου-φελλού/καλαθοποιία-σπαρτοπλεκτική	9289	7120	7459	6259	3393	4330	4125	2876	5606
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	4759	3550	4520	3834	1979	3170	2943	3397	3519
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	21228	19278	14489	11249	10456	9995	8350	8952	13000
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	4878	4597	3245	2624	2551	2129	2295	2660	3122

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	9593	6981	6371	6394	4622	4003	5299	6193	6182
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	11511	13744	11498	11429	10140	10892	10890	12971	11634
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)-πλαστικές ύλες	6911	6132	5315	3616	4260	3652	3667	5195	4843
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	7899	6617	5221	5498	5576	5471	4945	2772	5500
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	6201	5915	5374	6658	6266	4412	3480	1446	4969
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	20366	19003	13751	12434	9333	11392	12705	15579	14320

Συνέχεια Πίνακα -Π.11- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Αττική τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	3541	2667	1214	519	1036	1221	3346	3552	2137
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	5073	3872	4114	3807	2481	2675	3325	4772	3765
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	3941	3485	2759	1560	1576	1702	1451	1272	2218
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	867	566	670	408	0	0	0	169	335
30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	8443	8358	7075	4580	2818	2679	2472	2592	4877
31 Κατασκευή επίπλων	11026	10207	10169	6916	4108	2875	3497	2493	6411
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	9264	6716	5230	3621	5117	4450	3697	6181	5535
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	6243	6635	6504	6686	5851	4714	3951	3668	5532
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	10502	9934	9542	9252	9718	12227	11689	10515	10422
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	3276	1615	990	1619	1038	2813	2941	3544	2230
37 Επεξεργασία λυμάτων	273	290	92	172	337	0	417	208	224
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	7789	9430	8512	5388	5718	6613	7557	7045	7256
39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. αποβλήτων	0	0	0	163	621	799	401	496	310
41 Κατασκευή κτιρίων	45817	33415	25589	21983	15345	13121	11505	11819	22324
42 Εργα πολιτικού μηχανικού	7647	7406	7872	10012	9031	7373	4606	7803	7719
43 Εξειδικευμένες κατασ-	76043	67051	51220	31772	27778	28110	31793	28599	42796

κευαστικές δραστηριότητες									
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	39750	36480	34174	26894	26551	25677	27452	25817	30349
46 Χονδρικό εμπόριο	89770	86987	87759	69187	63522	60085	55021	54939	70909
47 Λιανικό εμπόριο	206985	199122	197509	176829	172515	172687	188074	175347	186134
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	46918	44734	40535	38942	38138	37097	33080	33789	39154
50 Πλωτές μεταφορές	22488	21406	18741	19948	22737	19264	19523	28096	21525
51 Αεροπορικές μεταφορές	3717	3743	4545	4923	4302	5029	6372	5153	4723
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη μεταφορά δραστηριότητες	28555	27922	25448	21525	20943	20205	19541	21868	23251

Συνέχεια Πίνακα -Π.11- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Αττική τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	11911	12784	10385	7540	4949	7437	7279	8232	8815
55 Καταλύματα	16660	13414	11659	11513	8723	12193	10429	14760	12419
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	83982	76829	70348	66630	63088	73566	79663	82787	74612
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	12343	11711	8222	10529	8231	3995	7659	12582	9409
59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	4152	4721	3050	1102	1814	2477	2139	1360	2602
60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	8917	8141	5957	4308	5736	7189	6048	6707	6625
61 Τηλεπικοινωνίες	18239	18387	17823	17961	19043	21579	21204	19915	19269
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συναφή	15275	15290	12692	13142	12327	12497	11212	14775	13401
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	4792	4733	4506	4604	6582	5537	4179	5303	5029
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	49267	55774	50671	47190	47302	42229	39848	39768	46506
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	10488	8440	9025	10240	12748	8336	9123	13381	10223
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	12137	10813	11957	13512	11570	11568	5804	5616	10372
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	4465	2441	2536	3133	1647	2119	2191	3074	2701
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	50462	46903	44606	44627	46109	43637	49119	50051	46939
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	6397	5203	7805	9619	7566	4917	6209	7055	6846

71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	37648	31402	31626	30963	30771	37013	38904	34100	34053
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	6474	6143	4692	5319	3885	4882	4180	3413	4873
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	12897	11263	10196	10292	8908	11450	13561	9800	11046
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	12804	10754	9875	11802	8552	5940	4271	5081	8635
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	674	267	239	1257	1130	290	424	739	628
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	2977	3335	3383	1777	544	270	1469	1745	1937
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	1438	886	441	869	1924	2876	1588	292	1289
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	6560	6629	5562	5147	5702	10493	9904	11246	7655

Συνέχεια Πίνακα -Π.11- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Αττική τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	10145	8190	9328	11383	8081	8917	8813	8549	9176
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	12893	14766	18593	13660	10436	16150	15359	15500	14670
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	5174	7258	5349	2956	5469	6595	6471	6919	5774
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	159113	163348	149497	137883	137779	128724	126540	132459	141918
85 Εκπαίδευση	118187	119857	114025	107082	101106	113293	108038	108925	111314
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	92442	94374	88266	84326	88217	89141	86131	88966	88983
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	5385	6831	5587	4335	2016	1193	2639	3598	3948
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	8869	10045	10294	10758	5576	7895	8802	7735	8747
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	5625	5022	5459	6025	8354	7400	6820	8429	6642
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεία-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	2765	2526	2016	989	996	1850	761	2248	1769
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	6530	4513	5800	6318	6230	3212	3590	2584	4847
93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	7607	7987	7338	3757	4484	7579	8669	9578	7125
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	4177	6808	7482	6091	7244	4590	4945	6194	5942

95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	8452	5643	2268	3111	4086	5445	4448	3796	4656
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	23430	22583	22694	18207	15891	19108	19520	14190	19453
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	61130	61286	50062	35895	32292	30950	28824	22738	40397
98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες	0	368	97	0	0	0	0	0	58
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	1184	1156	1903	1652	806	630	1694	2539	1445
ΣΥΝΟΛΟ	1753457	1672374	1540400	1384208	1312015	1325885	1335896	1360251	1460561

Πίνακας -Π.12- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Πελοπόννησο τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	73689	66399	62675	58500	61178	60841	59065	54325	62084
02 Δασοκομία και υλοτομία	369	239	26	80	214	73	121	161	160
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	1006	1596	1655	1033	1323	1890	1543	1539	1448
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	1057	660	36	120	63	0	0	37	247
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	98	156	241	384	641	244	28	515	288
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10 Βιομηχανία τροφίμων	6250	7442	4722	4838	5108	3922	4284	4735	5163
11 Ποτοποιία	294	637	403	294	305	318	471	332	382
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	397	165	364	616	777	351	678	700	506
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	28	0	0	0	0	0	0	298	41
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	143	90	131	148	26	27	230	176	121
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	0	0	0	0	28	119	27	0	22
16 Βιομ.ξύλου/πρ.ξύλουφελλού/καλαθοποιία-σπαρτοπλεκτική	1355	2000	1879	1192	546	909	789	400	1134

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	682	395	393	147	155	188	65	189	277
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	497	655	936	783	231	61	46	324	442
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	730	734	1383	882	670	533	762	659	794
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	161	0	139	98	204	216	374	144	167
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	28	0	0	0	142	109	190	89	70
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)-πλαστικές ύλες	284	262	339	354	266	52	73	73	213
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	999	770	788	1421	969	431	252	166	724
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	0	30	0	0	95	218	94	0	55
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	1838	2032	1828	2242	1231	1003	661	633	1434

Συνέχεια Πίνακα -Π.12- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Πελοπόννησο τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	350	132	137	198	85	259	39	0	150
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	749	495	662	559	273	319	403	910	546
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	533	308	181	139	635	299	176	105	297
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	249	98	0	0	0	57	130	0	67
30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	0	0	0	0	0	0	0	0	0
31 Κατασκευή επίπλων	946	794	618	842	561	336	238	828	645
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	62	0	0	63	184	174	261	231	122
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	523	46	97	285	311	434	425	278	300
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	1859	1943	2144	1614	1968	2243	2209	2564	2068
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	461	436	420	257	604	525	200	104	376
37 Επεξεργασία λυμάτων	128	44	0	0	0	0	0	0	21
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	747	1379	1354	354	268	297	831	835	758

39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. αποβλήτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41 Κατασκευή κτιρίων	7254	5913	4855	4465	3673	2964	5332	4663	4890
42 Εργα πολιτικού μηχανικού	844	754	1634	1291	508	548	810	1101	936
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	12435	11764	9929	8395	5558	5896	4852	5816	8081
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	3084	3186	2329	2165	2246	1903	2056	3515	2561
46 Χονδρικό εμπόριο	3907	4063	3767	3623	2478	4411	5008	4184	3930
47 Λιανικό εμπόριο	28695	25770	22149	21407	20665	19702	21181	23294	22858
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	5848	5440	5180	5054	3624	3376	3459	3993	4497
50 Πλωτές μεταφορές	1080	1610	1407	805	725	727	699	793	981
51 Αεροπορικές μεταφορές	51	96	77	76	0	95	28	51	59
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη μεταφορά δραστηριότητες	914	909	1229	1352	416	116	260	364	695

Συνέχεια Πίνακα -Π.12- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Πελοπόννησο τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	485	798	1013	941	451	439	732	1275	767
55 Καταλύματα	2229	2991	3691	3283	3591	3405	3088	3625	3238
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	14622	13919	12088	10000	10808	12876	14438	13532	12785
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	32	72	351	416	380	491	402	225	296
59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	84	0	0	0	0	0	0	0	10
60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	57	199	154	0	0	36	206	135	99
61 Τηλεπικοινωνίες	1099	1394	763	814	664	802	614	577	841
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συναφή	59	91	90	188	446	157	220	160	176
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	0	0	0	0	0	157	73	0	29
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	1911	1671	2041	2304	2035	1503	1002	1557	1753
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	798	784	483	318	463	650	564	493	569
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές	205	338	869	955	428	595	470	377	530

δραστηριότητες									
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	270	485	256	343	268	66	132	0	228
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	2897	3847	4345	3751	3666	3431	3645	4615	3775
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	182	95	29	125	30	0	387	364	152
71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	1972	2418	1888	2069	2037	2145	1349	1543	1927
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	119	114	0	0	156	258	144	0	99
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	237	156	0	0	0	0	0	0	49
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	850	575	714	834	976	589	462	153	644
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	26	411	252	126	90	369	290	224	223
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	149	46	0	0	0	0	0	0	24
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	0	86	85	0	0	0	56	140	46
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	293	28	106	24	190	335	212	323	189

Συνέχεια Πίνακα -Π.12- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στην Πελοπόννησο τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	0	38	172	196	547	789	394	900	379
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	648	988	643	546	663	747	1066	313	702
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	804	462	276	177	345	770	567	254	457
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	16050	14755	14453	15226	15345	14637	14072	14268	14851
85 Εκπαίδευση	14480	13395	13479	11087	11307	10665	12426	14464	12663
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	6351	6032	7539	6829	7356	7803	8291	7599	7225
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	371	643	357	164	371	858	434	0	400
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	806	738	1087	1064	1091	597	541	214	767
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	119	209	328	238	276	190	88	150	199
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεία-μουσεία-	875	1162	1170	1122	1284	812	660	388	934

πολιτιστικές δραστ.									
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	1681	2166	1489	1085	1008	366	474	1824	1262
93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	576	692	397	340	265	354	561	590	472
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	1783	1735	1585	1079	1202	1810	2103	1072	1546
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	401	198	287	297	184	246	500	508	328
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	2064	2847	2491	3020	2328	1960	1928	2255	2362
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	2498	2787	2969	2172	2061	1572	2297	3048	2426
98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες	0	0	0	0	0	0	0	0	0
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	238706	228806	214050	197209	191267	188666	193237	196287	206028

Πίνακας -Π.13- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στο Βόρειο Αιγαίο τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	8140	9383	7380	7942	8729	8735	11488	10391	9024
02 Δασοκομία και υλοτομία	202	75	0	74	89	0	0	0	55
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	741	184	0	179	518	848	789	825	510
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	0	0	0	0	0	0	68	79	18
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	0	176	205	0	0	0	0	0	48
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	0	0	0	0	0	0	0	25	3
10 Βιομηχανία τροφίμων	1054	1168	1379	2760	1134	883	807	906	1261
11 Ποτοποιία	221	186	67	0	161	321	436	560	244
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	0	0	0	0	0	0	0	53	7
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	0	0	0	0	0	0	0	0	0
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	0	0	0	0	0	0	0	0	0
16 Βιομ.ξύλου/πρ.ξύλουφελλού/καλαθοποιίασπαρτοπλεκτική	828	555	155	748	493	533	226	0	442
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	0	195	265	0	0	0	0	0	57
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	339	194	0	0	0	0	40	231	101
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	25	0	0	111	108	87	103	88	65
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)πλαστικές ύλες	0	0	0	0	0	0	0	0	0
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	459	260	310	283	409	309	22	108	270
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	39	207	174	0	0	0	0	110	66
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	736	925	894	605	292	176	691	322	580

Συνέχεια Πίνακα -Π.13- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στο Βόρειο Αιγαίο τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	0	0	0	0	0	0	0	0	0
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	51	90	0	0	0	0	0	0	18
29 Κατασκ.μηχ/κίνητωνρυμουλκούμενωνημιρυμουλκούμενων οχημ.	0	58	67	0	0	0	0	0	16
30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	0	0	0	0	0	0	0	0	0
31 Κατασκευή επίπλων	501	520	443	306	63	527	429	370	395
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	143	0	0	151	305	110	118	116	118
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	162	49	194	285	330	72	218	85	174

35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	701	477	375	264	305	304	597	367	424
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	0	85	320	251	243	62	0	0	120
37 Επεξεργασία λυμάτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, α-νάκτηση υλικών	83	100	356	161	138	279	52	0	146
39 Δραστηριότητες εξυγί-ανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. αποβλήτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41 Κατασκευή κτιρίων	2426	3467	2214	2044	1448	1221	1396	1986	2025
42 Εργα πολιτικού μηχανι-κού	747	439	186	657	195	77	113	38	307
43 Εξειδικευμένες κατασ-κευαστικές δραστηριότη-τες	2128	2088	2157	1649	1775	1791	1251	1855	1837
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& ε-πισκ.μηχ/κίνητων οχημά-των-μοτοσικλετών	2081	1225	998	480	509	683	908	1679	1070
46 Χονδρικό εμπόριο	1796	1944	2210	2954	2227	851	557	843	1673
47 Λιανικό εμπόριο	9654	7911	8140	9739	10779	8182	8609	10090	9138
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγω-γών	1139	1291	891	695	936	732	1400	963	1006
50 Πλωτές μεταφορές	981	1130	1144	1083	1951	1379	487	717	1109
51 Αεροπορικές μεταφο-ρές	601	459	0	146	0	132	100	0	180
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη με-ταφορά δραστηριότητες	702	505	303	208	179	322	390	93	338

Συνέχεια Πίνακα -Π.13- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στο Βόρειο Αιγαίο τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
53 Ταχυδρομικές και τα-χυμεταφορικές δραστηρι-ότητες	219	75	57	66	341	263	268	317	201
55 Καταλύματα	2207	2535	2194	2228	1935	1735	1456	2662	2119
56 Δραστηριότητες υπη-ρεσιών εστίασης	2944	4564	5035	3256	3613	4319	4307	5122	4145
58 Εκδοτικές δραστηριότη-τες	337	456	503	153	0	0	0	101	194
59 Παραγ.κιν/φικών ται-νιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	0	0	0	0	0	90	72	0	20
60 Δραστηρ. προγραμμα-τισμού και ραδιοτηλεοπτι-κών εκπομπών	0	105	44	0	73	331	322	205	135
61 Τηλεπικοινωνίες	610	623	458	87	801	531	325	0	429
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής	0	0	0	0	0	0	0	0	0

συμβουλών & συναφή									
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	0	0	0	0	78	160	0	0	30
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	1211	1078	909	1002	833	709	767	640	894
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	59	0	0	37	163	33	0	0	37
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	361	74	28	92	0	315	621	266	220
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	0	0	0	0	0	0	224	139	45
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	1366	1447	1003	1356	2317	2360	1563	899	1539
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	0	0	0	0	0	0	0	0	0
71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	246	351	477	1443	1267	960	331	542	702
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	0	0	0	31	0	0	0	134	21
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	25	91	181	76	0	0	0	0	47
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	375	147	129	1424	613	175	0	259	390
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	0	0	0	0	0	0	94	195	36
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	59	286	131	0	0	45	775	469	221
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	0	0	102	194	26	0	74	34	54
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	441	291	527	334	430	504	278	374	397

Συνέχεια Πίνακα -Π.13- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στο Βόρειο Αιγαίο τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	0	0	0	0	0	22	116	32	21
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	223	177	372	365	44	249	387	242	257
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη υποστήριξη σε επιχ/σεις	0	133	299	117	0	0	0	0	69
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	10200	11473	13003	9415	9468	11163	11315	11114	10894
85 Εκπαίδευση	6582	6436	5270	5176	5020	4537	5079	5203	5413
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	2510	2587	2668	2661	2249	2895	3028	2767	2671

87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	624	433	224	309	140	0	234	262	278
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	704	282	186	248	400	386	558	365	391
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	116	92	114	0	0	0	40	159	65
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεία-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	1054	596	143	316	341	231	225	331	405
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	51	175	85	131	27	57	158	38	90
93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	0	0	81	101	278	156	0	109	91
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	815	422	311	277	266	204	335	372	375
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	280	288	99	379	259	117	50	207	210
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	452	664	1122	884	1005	704	464	474	721
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	64	405	437	251	346	396	204	434	317
98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες	0	0	0	0	0	0	0	0	0
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	70815	71633	67017	66182	65649	62263	64967	67369	66987

Πίνακας -Π.14- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στο Νότιο Αιγαίο τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα & συναφείς δραστηριότητες	7820	8533	9271	10079	8806	9720	8040	7466	8717
02 Δασοκομία και υλοτομία	148	0	0	0	93	80	0	0	40
03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια	1405	2124	1426	1510	2017	605	1687	2193	1621
05 Εξόρυξη άνθρακα και λιγνίτη	0	0	0	0	0	0	61	249	39
06 Άντληση αργού πετρελαίου και φυσικού αερίου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
07 Εξόρυξη μεταλλευμάτων	38	0	0	0	0	0	0	0	5

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
08 Λοιπά ορυχεία και λατομεία	1006	789	267	878	582	561	312	2171	821
09 Υποστηρικτικές δραστηριότητες εξόρυξης	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10 Βιομηχανία τροφίμων	1467	1689	1418	1590	3934	1352	1630	2830	1989
11 Ποτοποιία	872	748	717	114	592	698	97	0	480
12 Παραγωγή προϊόντων καπνού	0	0	0	0	0	0	0	0	0
13 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών	0	0	0	0	0	0	362	229	74
14 Κατασκευή ειδών ένδυσης	491	250	459	397	285	240	0	224	293
15 Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών	214	0	0	0	0	0	0	0	27
16 Βιομ.ξύλου/πρ.ξύλου-φελλού/καλαθοποιία-σπαρτοπλεκτική	407	398	917	2013	1004	243	0	288	659
17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων	625	354	71	0	142	166	0	248	201
19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου	0	0	0	0	0	0	0	0	0
20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων & σκευασμάτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
22 Κατασκευή προϊόντων με ελαστικό(καουτσούκ)-πλαστικές ύλες	0	0	0	0	0	0	150	168	40
23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων	660	691	797	807	1036	1097	1235	766	886
24 Παραγωγή βασικών μετάλλων	0	0	0	0	444	222	0	0	83
25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων	1339	1327	1361	992	338	70	384	493	788

Συνέχεια Πίνακα -Π.14- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στο Νότιο Αιγαίο τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Μέσος όρος
26 Κατασκευή Η/Υ, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων	0	0	0	105	80	0	0	0	23
27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού	73	0	0	0	0	0	0	0	9
28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού π.δ.κ.α.	79	603	482	0	0	0	912	113	274
29 Κατασκ.μηχ/κίνητων-ρυμουλκούμενων-ημιρυμουλκούμενων οχημ.	0	0	0	0	0	0	0	0	0

30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών	518	461	631	879	517	219	41	573	480
31 Κατασκευή επίπλων	658	824	403	0	522	197	493	0	387
32 Άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες	624	34	0	206	678	1039	255	111	368
33 Επισκευή και εγκατάσταση μηχανημάτων και εξοπλισμού	250	0	0	0	0	445	387	437	190
35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος-φυσ.αερίου-ατμού-κλιματισμού	1218	1301	1096	2411	1828	1396	402	477	1266
36 Συλλογή, επεξεργασία και παροχή νερού	1130	1180	700	254	794	722	563	608	744
37 Επεξεργασία λυμάτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
38 Συλλογή, επεξεργ. & διάθεση αποβλήτων, ανάκτηση υλικών	1012	1536	871	1490	1295	725	453	314	962
39 Δραστηριότητες εξυγίανσης-άλλες υπηρεσίες διαχ. αποβλήτων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
41 Κατασκευή κτιρίων	6591	7536	6925	5137	1755	2634	1705	2057	4292
42 Εργα πολιτικού μηχανικού	252	604	282	575	392	0	417	389	364
43 Εξειδικευμένες κατασκευαστικές δραστηριότητες	8209	8838	7405	7660	5622	5786	5843	7207	7071
45 Χονδρ.-λιαν.εμπ.& επισκ.μηχ/κίνητων οχημάτων-μοτοσικλετών	2103	1844	1897	1913	1980	906	1301	1137	1635
46 Χονδρικό εμπόριο	3922	4743	2225	1800	3563	3808	3965	2645	3334
47 Λιανικό εμπόριο	19430	19593	19025	21542	16410	15672	25523	21247	19805
49 Χερσαίες μεταφορές και μεταφορές μέσω αγωγών	4162	2197	2460	1077	2967	3248	2781	3341	2779
50 Πλωτές μεταφορές	1759	1272	1481	1835	433	399	819	1414	1176
51 Αεροπορικές μεταφορές	351	486	1352	973	456	801	311	188	615
52 Αποθήκευση-υποστηρικτικές με τη μεταφορά δραστηριότητες	1377	787	676	658	870	1020	1731	630	969

Συνέχεια Πίνακα -Π.14- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στο Νότιο Αιγαίο τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
53 Ταχυδρομικές και ταχυμεταφορικές δραστηριότητες	596	715	59	505	522	212	352	233	399
55 Καταλύματα	13113	9128	11428	12007	11941	20221	16133	14620	13574
56 Δραστηριότητες υπηρεσιών εστίασης	13453	12149	11306	10198	11593	11116	12130	15454	12175
58 Εκδοτικές δραστηριότητες	321	273	0	0	0	144	76	141	119

59 Παραγ.κιν/φικών ταινιών-video-προγρ.TV,ηχογ/σεις κλπ	0	0	317	357	131	175	156	0	142
60 Δραστηρ. προγραμματισμού και ραδιοτηλεοπτικών εκπομπών	545	279	68	0	0	0	0	0	111
61 Τηλεπικοινωνίες	274	766	1214	801	851	489	289	127	601
62 Δραστηριότητες προγρ/σμού Η/Υ, παροχής συμβουλών & συναφή	0	0	177	189	89	171	172	0	100
63 Δραστηριότητες υπηρεσιών πληροφορίας	0	0	0	0	0	0	0	0	0
64 Δραστηριότητες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών	1055	1249	672	1363	1375	1208	1514	1790	1278
65 Ασφαλιστικά, αντασφαλιστικά και συνταξιοδοτικά ταμεία	93	0	298	376	0	0	0	0	96
66 Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες-ασφαλιστικές δραστηριότητες	73	95	0	153	788	387	311	765	322
68 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	310	227	59	0	0	0	0	0	75
69 Νομικές και λογιστικές δραστηριότητες	2648	1590	4142	3576	1208	2352	2254	1913	2460
70 Δραστηρ. κεντρικών γραφείων-παροχής συμβουλών διαχείρισης	0	0	0	0	0	0	0	96	12
71 Δραστ. αρχιτεκτόνων & μηχανικών· τεχν. δοκιμές-αναλύσεις	768	806	803	1713	1881	1762	2131	1238	1388
72 Επιστημονική έρευνα και ανάπτυξη	0	0	0	0	0	0	0	0	0
73 Διαφήμιση και έρευνα αγοράς	84	39	0	0	0	0	0	0	15
74 Άλλες επαγγελματικές, επιστημονικές & τεχν. δραστ.	158	143	671	502	700	50	935	407	446
75 Κτηνιατρικές δραστηριότητες	161	41	248	248	0	0	0	0	87
77 Δραστηριότητες ενοικίασης και εκμίσθωσης	924	353	106	446	705	747	1011	1054	668
78 Δραστηριότητες απασχόλησης	0	0	0	0	0	0	0	0	0
79 Ταξιδ.πρακτορεία/γραφεία ταξιδιών/άλλες υπηρεσίες	2245	1674	1756	1707	1304	2307	1661	1033	1711

Συνέχεια Πίνακα -Π.14- Αριθμός απασχολουμένων ανά κλάδο στο Νότιο Αιγαίο τη χρονική περίοδο 2009-2016.

Κλάδοι	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**Μέσος όρος**
80 Δραστηριότητες παροχής προστασίας και έρευνας	0	285	789	569	152	891	774	710	521
81 Δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών κτιρίων-εξωτερικοί χώροι	270	989	982	424	853	1153	490	926	761
82 Διοικητική-γραμματειακή & άλλη	186	267	172	89	0	0	206	265	148

υποστήριξη σε επιχ/σεις									
84 Δημόσια διοίκηση & άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση	13133	12384	12887	10490	12376	11147	12584	11851	12107
85 Εκπαίδευση	6149	5960	5707	7135	8066	8452	7974	6873	7040
86 Δραστηριότητες άσκησης ιατρικών-οδοντιατρικών επαγ/των	3244	5020	7104	5110	3728	3169	3687	3620	4335
87 Δραστηριότητες βοήθειας κατ΄οίκον	623	428	361	358	1325	165	119	260	455
88 Δραστηρ. κοινωνικής μέριμνας, όχι παροχή καταλύματος	705	459	555	1241	572	158	685	827	650
90 Δημιουργικές δραστηριότητες, τέχνες και διασκέδαση	257	228	212	164	0	398	93	221	197
91 Βιβλιοθήκες-αρχειοφυλάκεία-μουσεία-πολιτιστικές δραστ.	1148	526	726	673	849	746	76	277	628
92 Τυχερά παιχνίδια και στοιχήματα	176	186	296	891	565	0	1010	625	469
93 Δραστηριότητες άθλησης-διασκέδασης-ψυχαγωγίας	200	957	596	305	153	278	885	195	446
94 Δραστηριότητες οργανώσεων	423	318	236	269	590	185	529	912	433
95 Επισκευή Η/Υ και ειδών ατομικής η οικιακής χρήσης	796	954	696	326	153	56	220	348	444
96 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών	2163	1360	1153	1503	530	1285	1736	2280	1501
97 Δραστηρ. νοικοκυριών (εργοδότες οικιακού προσωπικού)	336	855	339	379	350	331	287	512	424
98 Μη διαφοροποιημένες δραστ. ιδ.νοικοκυριών/αγαθά-υπηρεσίες	0	0	0	0	0	0	0	0	0
99 Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ	136846	131444	130749	130966	122786	123825	132339	129786	129843